

Kéthetente megjelenő magazin | ára: 600 Ft | 83. évfolyam, 9-10. szám | 2018. március 11. | Evangelikus.hu

EVANGÉLIKUS Élet

Isten áldása a tehetség
– világbajnok a ceglédi
gyülekezetben

Befektetési politika
és életpályamodell

Püspökkenyér – ezúttal
a szemnek és a léleknek

12. SZÉLRÓZSA

ORSZÁGOS EVANGÉLIKUS IFJÚSÁGI TALÁLKOZÓ
Bük 2018. július 25-29.

Ők jönnek idén a Szélrózsára!

Minden információt megtalálsz a szelrozsatalalkozo.hu weboldalon!

Tavaszcvaras

Legtöbbször bizonyára várja már a tavaszt, de miközben a természet megújul, mi magunk tudunk-e a börténben a belső megújulásunkra és embertársainkra kicsit jobban odafigyelni? Mostani lapszámunkkal ebben szeretnénk segíteni.

A böjti témájú, lelki tartalmú írások mellett újabb különleges embereket mutatunk be interjúinkban. Megszólaltatjuk a sokak számára „az ígért földjét” jelentő tengerentúlról tíz év után hazatért evangélikus újságíró, író, Donáth Mirjamot, aki *Mások álma* című könyvében nyers őszinteséggel ír a világ egyik legnagyobb városában az amerikai álomról szerzett tapasztalatairól. A másik igazán különleges interjúalanyunk, Majorosi-Lázár Anita világbajnok sportoló, aki a gyermekei, no meg az általuk a hittanórákon megszeretett helyi lelkész révén lett – katolikusként – a ceglédi evangélikus gyülekezet aktív tagja. Talán kevésbé ismert sportágáról, a kettlebellről is mesél.

Egyházunk Déli Egyházkerülete püspököt választott – bár az eredményre még várni kell –, országunk pedig hamarosan parlamenti képviselőkről szavaz. Kovács Barbara is választásról, nevezetesen a párválasztás életformáló döntéséről ír. A „nagy Ő” kérdéséről bár sokan sokféleképpen szoltak már, mégis érdemes a lelkészével együtt megvizsgálni,

mi rejlik az elvárások mögött. És ha felbukkan a „még nagyobb Ő”? – erről is szó esik az írásban.

Egyházunk X. zsinatának 17. ülészakáról is beszámolunk. Terítékre került az egyház pénzügyi befektetési politikája, az egyházzenei műveltség bevezetése köznevelési intézményeinkben, az egyház intézményeivel és az országos elnökséggel kapcsolatos törvényi rendelkezések módosítása, illetve a hitoktatói és a lelkész-életpályamodell is.

Természetesen nem megyünk el szó nélkül tavaszi nemzeti ünnepünk mellett sem; az 1848–49-es szabadságharcról Kertész Botond írásával emlékezünk meg. Az Evangélikus Országos Múzeum tudományos főmunkatársa részletes és igen olvasható cikkében azt elemzi, miért is igaztalan az evangélikus hadvezérre, Görgey Artúrra ragasztott „áruló” bélyeg.

Hogy az élethez elengedhetetlen víz mekkora kincs, és hogy mit jelent a hiánya, azt az afrikai kontinens egyik nagyvárosának, Fokvárosnak a lakói egyre közvetlenebb módon tapasztalják. Drámai visszaszámlálás napjait élik, hiszen az előrejelzések szerint körülbelül egy hónapon belül elfogy a dél-afrikai város vízkészlete. Szemerei János püspök *Égtájolójában* a földi élet alapját jelentő és az élet forrását adó vízről helyezi szívünkre gondolatait.

■ KÉZDI BEÁTA

Püspökkenyér

„Figyelem, felvétel!” – máris csak a kamerák zümmögése és a szereplők beszélgetése hallatszik a stúdióban. A Püspökkenyér című, az M5 televíziócsatornán látható műsor kulisszái mögé pillantottunk

az MTVA budapesti székházában. Aki kíváncsi, hogyan sminkelnek egy püspököt, annak ajánljuk képriportunkat – s persze mindenkinek a műsor következő adását.

32. oldal

A tavasz csodái

Sokan várják már a kemény mínuszok után a megújulás évszakát. A tavasz természeti jelenségeit szedi csokorba lapunk állandó munkatársa, Schmidt Egon. Avatott kézzel irányítja rá a figyelmet

mindarra, ami az ébredő növény- és állatvilágban éppen ezekben a hetekben történik. Meltóképpen egészítik ki a színes írást Budai Tibor remek grafikái.

40. oldal

Az Úr szőlőskertjében

A szelíd szekszárdi dombokat alighanem a legjobb kedvében teremtette az Úr. A pannon táj minden szépségét, értékét megtaláljuk itt – a bort is, amely messze vitte és viszi ma is a vidék hírét. Halász János, a katonából lett borosgazda, akinek nedűit számos versenyen díjazták már, azt mondja: tudásra, szorgalomra, szeretetre, alázatra egyaránt szüksége van a borásznak. Családja sok nemzedék óta lutheránus, számukra az evangélikus hit mindig is az éltető erőt, az elszakíthatatlan gyökereket jelentette. Ő maga is érzi, hogy a pincében soha nincs egyedül, hiszen mindig vele van életének Ura.

37. oldal

Láthatóan evangélikus

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

Lehoczky Kinga gimnazista – Kecskemét. Az egyház szerintem elfogadó, nyitott és családis. Krisztus biztos pont az életemben. Bármilyen változhat, de számomra Isten mindig ott lesz. Tudom, hogy az Úr mindig figyel rám, neki mindig fontos leszek, hozzá mindig odafordulhatok. Az evangélikus gyülekezet nagyon családis, otthonosan érzem itt magam. Ha bármilyen problémám vagy kérdésem van, akkor bárkihez odamehetek, és nem utasítanak el.

Most abban a korban vagyok, hogy mindent meg szeretnék ismerni. Szükségem van az életpasztalatra. Nagyon sokféle ember jár a gyülekezetbe, ők valóban tágitják a látókörömet. Amikor konfirmandus voltam, akkor az istentiszteleten ígét olvastam fel, most a kisgyermek tábortatásában szoktam segíteni. Ezek az alkalmak azért fontosak nekem, mert egy kicsit én is megmutathatom és átadhatom a hitemet. Orvos szeretnék lenni, úgy érzem, hogy ezáltal segíthetek majd a társadalomnak.

A mai evangélikus arcképcsarnok az interneten a lathatoan.reblog.hu és a facebook.com/lathatoan.evangelikus címen érhető el.

Az evangélium: Istennek ereje

Evangéliummal formálni a világot – ez volt a témája a Magyar Evangéliumi Szövetség (Aliansz) szervezésében megtartott idei teológiai műhelynek. A február 20-i, egész napos konferencia résztvevői tíz felekezetből és több missziós társaságból érkeztek a piliscsabai Béthel Evangélikus Missziói Otthonba.

A Szuhánszky Gábor metodista lelkész és Szeverényi János, egyházunk országos missziói lelkésze által szervezett találkozó igei mottója: „Nem szégyellem az evangéliumot, hiszen Isten ereje az, minden hívőnek üdvösségére, elsőként zsidónak, de görögnek is...” (Róm 1,16)

Szabados Ádám az Evangéliumi Fórum, Márkus Tamás András az Evangelikál Csoport Egyesület, Ember Illés a Felház mozgalom, Dani Eszter református lelképásztor az Evangéliumi Aliansz látását, tapasztalatát osztotta meg az érdeklődő jelenlevőkkel.

Korreferátumot tartott dr. Kovács Géza baptista, Deák László evangélikus, dr. Khaled A. László metodista, Pintér Imre pünkösdi lelképásztor, továbbá László Viktor a katolikus egyház, Piszter Ervin a Budapesti Autonóm Gyülekezet, Bánki Lajos a Golgota Gyülekezet részéről.

■ Sz. J.

ORATIO OECUMENICA

Istenünk, szerető mennyei Atyánk! Köszönjük a hit ajándékát, hogy bátran és bizalommal fordulhatunk hozzád, mert tudjuk, hogy kéréseinket, vágyainkat, sokszor reménységünket is felülmúlva cselekszel életünkben. Hálát adunk, hogy kegyelmed megtartott minket mind a mai napig. Jézus Krisztusért elfordítottad rólunk ítélő haragod, adod a bűnbocsánat ajándékát, és boldogok lehetnek a benned reménykedők.

Kérünk, viselj gondot az egész világról. Irgalmasan vond magadhoz gyermekeidet és azokat is, akik még nem fogadtak be téged, vagy elhagyták a veled való közösséget.

Tégy minket buzgóvá a másokért való könyörgéseinkben, és hallgasd meg imádságainkat. Mutass kiutat a napi kenyérgondokkal küzdőknek. Ne keményítsd meg azok szívét, akiket bőven megajándékoztál. Indítsd őket őszinte együttérzésre és segítő szeretetre.

Erősítsd a köteléket házastársak, szülők és gyermekek, barátok között. Növelj az egységet a munkatársak, a gyülekezeti tagok között. Teremts egyetértést ott, ahol szakadás van. Segíts egymást szeretetben hordozni, hogy együtt tudjunk hálát adni, és egymásért is tudjunk hozzád fordulni kéréseinkkel.

Kérünk, adj erőt azoknak, akik olyan helyzetbe kerültek, amelyet nehezen tudnak elfogadni. Állj a szeretteikért aggódók mellett, erősítve mindannyiukat. Enyhítsd a betegek, a gyászolók fájdalmát, ne engedd, hogy az elkeseredés végleg kioltsa reménységüket.

Istenünk, amikor mindezekért imádkozunk, juttasd eszünkbe azokat is, akiket elhanyagoltunk, bár várták volna figyelmünket és törődésünket. Kérünk, szilárdíts meg minket, hogy kitartók legyünk a háláadásban és könyörgésben, és mindnyájan együtt dicsérjünk téged itt és egyszer majd a mennyek országában, mert tiéd a dicsőség mindörökké. Ámen.

Böjt 4. vasárnapja (Laetare) – Ézs 30,18–23

Csepegtetett bőség

Szomjazó emberek. Száraz tározók, a szikkadt földből kiálló, aszott fatörzsek, erődítményként magasodó támfalak. Műanyag kannákat szorongató emberek hosszú sora kígyózik városszerte. Mindenütt vízkorlátozásra, illetve önmérsékletre figyelmeztető táblák. Ez a jelenben a mintegy 3,7 millió lakost számláló dél-afrikai Cape Town, magyar nevén Fokváros legmarkánsabb arca. Ami ugyanis a közvetlen környezetünkben javarészt csupán divatos riogatásnak hangzik – vagyis hogy rövidesen az ivóvíz lesz a legnagyobb érték –, az a fokvárosiak számára hónapok óta mindennapi életük legfőbb megpróbáltatását jelenti.

Még ugyan nem „minden cseppért” folyik a küzdelem, de korunk emberének pazarló életviteléhez meglehetősen kevésnek tűnik az a megállapított napi nyolcvanhét liter víz, amelynek ráadásul úgy kellene elegendőnek lennie, hogy közben dúl a szárazság.

Ez a kényszerű önmérséklet pedig megtanít arra, hogy a kevés is nagy kincs. Sőt ha valamiből hiány van, akkor a kevés is soknak hat – a szóban forgó szárazság idején pedig mindaddig hatalmas boldogság annak a néhány csepp víznek a megléte, amíg meg nem jön az eső.

Ugyanígy kell tekintenünk a böjti időben a kiszáradt lélek igényeire, amely nagyon várja a felüdülést, várja az éltető víz áradását, ám addig, amíg ez meg nem történik, kénytelen meglepően kevéssele beérni.

Éppen elegendő. Az Örökkévaló kétségkívül így csepegtette már-már reménytelenül tengődő választottainak az élő víz ígértét. Morzsánként hullott alá az a táplálék, mely az élet kenyérével való jóllakásig éppen csak kitarthatott – lehetetlennek tűnő, de kiállt próbákban, esélytelennek tűnő, mégis nyertes csatákban, látszólag sehová sem tartó, mégis teljes, célirányos életutakban, halálra adott próféták továbbadott, éltető szavában. Mindez azonban elegendőnek bizonyult.

Ugyanígy, aki komolyan megéli a böjtöt, az érezheti, ahogyan a belső életének csupán néhány éltető csepp, némi aprócska, tápláló morzsa révén kell fokról fokra túljutnia a mély lelki próbákban, miközben lépten-nyomon mindenféle csillogó bálványok kísértik, feledtetni igyekezve az út viszontagságait és a célt, ahová tart.

Saját epekedő lelkünknek és egyúttal közösségeink újjáéledésének is meg kell küzdenie ezzel a lassú, épphogy életben tartó, de nagyon is megtartó lelki folyamattal, amely lelki értelemben minden bűnbánati időszak nagy lehetőségét rejtí magában. Az elhagyatottság és elveszettség érzésének a leg-

keményebb létkérdések megfogalmazásában kell megszólalnia ahhoz, hogy reménytelenségünkben, bűnbánattal az Úrhoz fordulva, az egyre közelebbi húsvétól várjuk az éltető, felüdülést hozó választ.

Krisztus által felüdül a lélek. A bőség ideje már közel van. Üde mező, tápláló kenyér, hűsítő víz várja a megfáradtakat. „...*saját szemekkel láthatod tanítódodat. Saját füleddel hallhatod a mögötted hangzó szót*” – ezek már az utolsó morzsák és az utolsó cseppek, mielőtt a Tanító eljön, hogy beteljesítse küldetését, és annak végén minden szavát és tettét a halál feletti diadalával koronázza meg.

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

Krisztus önmagát adja értünk. Ez feledtet minden hamis csillogást, félmegoldást. Szétosztott áldásával pedig mindenki jól fog lakni – azok is, akik hosszú úton követték, és azok is, akik épphogy csak csatlakoztak hozzá. Az ő tágas mezejére letelepedve mindenki bátran megpihenhet, mert célba ért. Láthatja és hallhatja a Tanítót, részesülhet abban a szabadításban, amelyhez foghatót senki és semmi nem képes megadni, és amely mindmáig, sőt amíg világ a világ, kiapadhatatlan forrása az isteni szeretet megtapasztalásának és az ebből fakadó boldogságnak.

■ PETHŐ ATTILA

Imádkozzunk! Urunk, áldó kegyelmeddel légy velünk, amikor emészto kétségek közepette a legkeményebb létkérdésekkel küzdünk, és csak néhány csepp, némi morzsa jut a lelkünknek. Ám ekkor se engedd, hogy bármerre is letérjünk a Krisztus által kijelölt útról, hanem határtalan örömmel fogadjuk szent ígédet, és minde- nestől a teid legyünk. Ámen.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (március 11.) *Ha a földbe vetett búzaszem nem hal meg, egymaga marad; de ha meghal, sokszoros termést hoz.* Jn 12,24 (Dán 9,17; Lk 12,32; Jn 12,20–26; 2Kor 1,3–7; Zsolt 57) Jézus alighanem nemcsak a jó pásztor, hanem a megfelelő mezőgazdasági szakember is. Kétezer éve kezdte a plántálást, és az egyházi veteményes rendre terem, és túlél minden kört és kórt. Jézus ügyesen metszi a hajtásait, jókor öntöz. És a keresztyény ember élete valójában az ő megváltásának gyümölcse. Be kell érünk, mert feladatot is ad: tanúskodnunk kell. Tanúskodnunk, hogy aztán rólunk is tovább lehessen hinteni a magot. Belőled és belőlem, hinteni lélektől lélekre a hírt: van megváltás!

Hétfő (március 12.) *Bizony, bizony, mondom nektek, hogy eljön az óra, és az most van, amikor a halottak hallják az Isten Fiának a hangját, és akik meghallották, élni fognak.* Jn 5,25 (Zsolt 40,3; Jn 6,26–35; Jn 13,31–38) Most – azt hiszem – botránkoztatni fogok. A „vicc” a kommunista temetőről bizonyára sokaknak ismerős. Az tudniillik, hogy milyen felirat olvasható a temető bejáratánál: „Fel! Támadunk!” De ami botránkozás lehet, az igazából most jön: mi van, ha nem a sírokban pihenők a halottak, akiknek hallani kell a Hangot, hanem igazából azok a halottak, akik Isten nélkül élnek? „Mert az élet nekem Krisztus”, a Krisztus nélküli élet pedig „csak biológia”.

Kedd (március 13.) *Pál írja: Ha emberek vagy angyalok nyelvén szólok is, szeretet pedig nincs bennem, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom.* 1Kor 13,1 (Péld 15,17; Jób 9,14–23.32–35; Jn 14,1–14) Egy hatalmi harcoktól túlterhelt világban, amely vitáktól és veszekedésektől hangos, hajlamosak vagyunk elfelejteni, hogy vitázni, érvelni, az igazunkért küzdeni úgy is lehet, ahogy Krisztus tette. Döngölt-e ő sárba valaha vitapartner? Gyűlölte-e ő valaha azt, aki nem értett egyet vele? Nem, mert nem a bűnöst, hanem a bűnt ítélte el! Egyetértésben élve „könnyű” szeretni, de mi az agapéra kaptunk meghívást! És a másik is istenképű ember. Ha gyűlölve, a szavaimmal az istenképet nem tisztelve tépázom meg őt, akkor valójában káromkodom.

Szerda (március 14.) *Nem késlekedik az Úr az ígérettel, amint egyesek gondolják, hanem türelmes hozzátok, mert nem azt akarja, hogy némelyek elveszenek, hanem azt, hogy mindenki megtérjen.* 2Pt 3,9 (Hab 2,3; Jn 15,9–17; Jn 14,15–26) Vidéki gyerek vagyok, a szülővárosomban a legtöbb helyre gyalog mentem, ahova meg nem, oda húsz-harminc percenként vagy óránként járó buszokkal. Mindig jót mosolyogtam ezért a pesti rohanásban, ha valaki lekésve a három-öt percenként járó buszokat,

hangosan pufogva szidta a BKV-t. A várakozás, ha nem rántja fel az ember az agyvizét, akkor jó dolog. Segít megtanulni, értékelni azt, amire várok. Várok a buszra. Várok a vonatra. De a legtöbbet Krisztus visszatérésére várok. És Krisztussal találkozni jó dolog!

Csütörtök (március 15.) *Jézus mondja: Ha parancsolataimat megtartjátok, megmaradtok a szeretetemben, ahogyan én mindig megtartottam az én Atyám parancsolatait, és megmaradok az ő szeretetében. Ezeket azért mondom nektek, hogy az én örömöm legyen bennetek, és örömtök teljes legyen.* Jn 15,10–11 (Zsolt 19,9a; 2Kor 4,11–18; Jn 14,27–31) Annyiféle szeretet van... És a magyar nyelv – bár roppant gazdag – nem árnyalja szóhasználatban a különbségeket. Ugyanazt a szót használjuk: szeretem a palacsintát, szeretem a feleségem, szeretem a barátaim, szeretem a gyermekeim. És olyan sok öröm is létezik: örülök az ajándékoknak; örülök, ha a kedvenc sorozatom új résszel jön ki; örülök egy tábla finom csokinak; örülök, ha nyernek a kézis lányok, akiknek szurkolok. De meddig tartanak ezek az örömek? És mi a boldog élet titka? Annyiféle szeretet és öröm van, de teljesség csak Isten szeretetében található. Kamaszkorom viharait az alábbi versecske csendesítette el: „Jézus itt van, és veled marad, ha kéred, / Csak ne te valóítsd meg magad, hanem ő téged.”

Péntek (március 16.) *Jézus mondja: Én vagyok a világ világossága: aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem övé lesz az élet világossága.* Jn 8,12 (5Móz 2,7; Jn 16,16–23a; Jn 15,1–8) Az ember nem lát jól a sötétben. A szeme nem alkalmas arra, hogy a vaksötétben bármit észrevegyen. Vannak pillanatok, amikor nemcsak a szemünk, de a szívünk, a lelkünk és az egész énünk sem lát jól. Beárnyékolnak és elborítanak a bűneink. A bűnök, amelyek nem visznek sehova. Ebből a sötétből a kiút csak Krisztus megváltásán át vezet.

Szombat (március 17.) *Uram, Istenem, hozzád kiáltottam, és meggyógyítottál engem.* Zsolt 30,3 (Zsid 5,7; Jn 14,15–21; Jn 15,9–17) Ha fáj a fejünk, beveszünk egy gyógyszert. Ha komolyabb a baj, elmegyünk a háziorvoshoz. Ha még ennél is komolyabb, akkor ő beutal a megfelelő szakrendelésre. De nemcsak a testünk tud megbetegedni, s bár igaz a mondás: „ép testben ép lélek”, van ennek fordítottja is. Tüskéket és vitákat, sebeket és vágásokat hordozunk magunkon és magunkkal. Mit teszünk, ha a lelkünk beteg? Krisztus a vérét adta értünk. Ha belekapaszkodva Istenhez kiáltunk, akkor van gyógyulás!

■ FARKAS ERVIN (Lovászpataona)

EVANGÉLIKUS Élet | **FIZESSEN ELŐ LAPUNKRA!**
megrendelheti online is: evangelikuselet.hu/elofizetes

Példaértékű helyreállítás

A győri Insula Lutherana – evangélikus sziget – épületegyüttes nagyszabású felújításának részeként elvégezték az Öregtemplom orgonájának rekonstrukcióját is. Az 1791-ből származó szekrénybe 1926-ban építették be a Czézár-típusú hangszert, amely hárommanuális, harminchét regisztere és 2464 sípja van. A helyreállított orgonát február 18-án, a Duna Televízió által élőben közvetített istentiszteleten szentelte fel Szemerei János püspök.

Az ünnepi alkalmon közreműködtek a Péterfy Sándor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium furulyásai és énekkara. A megújult orgonát Fassang László orgonaművész szólaltatta meg. A liturgiában Kiss Miklós győrmosoni esperes és Csorba János győri igazgató lelkész mellett részt vett Jánosa Attila és Vancsai József helyi lelkész is.

A böjt jézusi értelmezéséről beszélt Mt 9,14–17 alapján tartott prédikációjában Szemerei János. A Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület lelkészi vezetője hangsúlyozta: Jézus nem a böjt fontosságát kérdőjelezi meg, hanem mentő szeretetét helyezi mindenek elé, mert számára a szókásoknál fontosabb az ember. „Jézus válasza nem a különböző szabályokról szól, hanem rávilágít arra, hogy a vele való kap-

csolat milyen nagy csoda és páratlan lehetőség – fogalmazott a püspök. – A böjt arra való, hogy az ember a korlátait lássa meg, és ezen keresztül megtapasztalja Isten gondoskodó szeretetét.”

Az istentisztelethez kapcsolódó gyűlésen dr. Galli Csaba, a győri egyházközség felügyelője köszöntötte a megjelenteket. Az elvégzett munkálatokról Faragó Attila orgonaépítő mester, a rekonstrukciót végző Aeris Orgona Kft. ügyvezetője számolt be. Kiemelte, hogy nem felújítás, hanem az eredeti (1926-os) állapot példaértékű és szakszerű helyreállítása történt meg, amelynek során mintegy három kilométernyi sípot építettek vissza a hangszerbe. Fassang László orgonaművész improvizatív játékkal mutatta be az orgona hangzásvilágát.

A köszöntések sorában jókívánságait fejezte ki Kara Ákos országgyűlési képviselő, infokommunikációért és fogyasztóvédelemért felelős államtitkár, dr. Somogyi Tivadar, Győr megyei jogú város alpolgármestere, valamint Mészáros Tamás egyházkerületi felügyelő.

Csorba János igazgató lelkész zárásában a hangszer legfontosabb céljára hívta fel a jelenlévők figyelmét: „Az orgona a hangjával öröme hív, hálaadásra szólít, bűnbánatra készítet: Istenre mutat, és hozzá hív.”

Az ünnepség a Péterfy-iskola aulájában tartott állófogadással zárult.

■ – AM –

Luther-emléktábla Baján

FOTÓ: KOPRI / SNA SZ. HU

„Ha tudnám is, hogy holnap elpusztul a világ, még akkor is ültetnék egy almát” – Luther Márton szállóigéje olvasható azon az emléktáblán, amelyet február 18-án, Luther halálának emléknapján avattak fel a bajai evangélikus templom utcára néző falán.

Böjt első vasárnapján az aprócska evangélikus hajlékban a délelőtti istentiszteleten Unyi Anikó, a bajai evangélikus gyülekezet lelkésze üdvözölte az egybegyűlteket, majd Gáncs Péter, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke hirdetett ígét 1Móz 3,14 alapján. „A böjt hat hete

arra kínál alkalmat, hogy halljuk meg Isten minket féltő szeretettel kereső szavát, és válaszoljunk meg a kérdést: hol vagyunk mi Istennel és embertársainkkal ápolatunkban?” – fejtette ki a püspök.

Az evangélikus templom falán elhelyezett emléktábla – amelynek kihelyezését dr. Tálas László kezdeményezte, és ő is adományozta azt az egyházközségnek – azt hirdeti, hogy a reformáció nem volt, hanem van, motivál, cselekvésre int, és a nap huszonnégy órájában az utca népe felé hirdeti az evangéliumot.

Fenyvesi Félix Lajos *In memoriam Luther Márton* című versével Kispál Karolina kedveskedett a gyülekezetnek, majd Zsigó Róbert államtitkár, a térség országgyűlési képviselője osztotta meg ünnepi gondolatait az egybegyűttekkel. Baján több mint két évszázada létezik evangélikus közösség – mondta –, amelynek tagjai a nehézségek közepette is mindig hűségesen szolgálták Istent és embertársaikat. A most felavatott tábla annak a jelképe, hogy együtt, összefogva erősek lehetünk, ha van merszünk kiállni a közös értékeinkért.

■ Forrás: Baja.hu / Sándor Boglárka

Számunkra nincs munkanélküliség

Évet értékelt a külmisszió evangélikus szervezete

Előtérben a hátszág – otthonról a misszióban szolgálókért címmel rendezte meg idei – közgyűléssel egybekötött – csendesnapját február 17-én az Evangélikus Külmissziói Egyesület. A főváros Deák téri evangélikus gyülekezetének tanácstermében tartott alkalmat Gáncs Péter püspök áhítata nyitotta meg.

A Déli Egyházkerület lelkeszi vezetője több igére építette mondanóját. A többi között idézte Pál apostol szavait – „...békességet hirdett nektek, a távoliaknak, és békességet a közeliaknak” (Ef 2,17) – annak alátámasztására, hogy Isten szeretete kivétel nélkül mindenkit el akar érni. A samáriai asszony példáján keresztül pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy Isten bennünket akar élő vízzel megtölteni és alkalmassá tenni a szolgálatra.

„Nehogy bárki is azt gondolja közülünk, hogy neki nincs missziói feladata” – kezdte előadását Göllner Pál missziói munkatárs. Nemcsak a frontvonalon, kint a külmissziói terepen, hanem itthon, a hátszágban is küldetést bíz minden megtért, hívó emberre az Úr. Előadásában Göllner Pál az imádkozás szolgálatára fókuszált. Tette ezt úgy, hogy közben saját lányának és vejének a külmissziói szolgálatából hozott példákat. Göllner Zsófi és férje, Miklós ikergyermekeikkel együtt már harmadik esztendeje Vanuatu Tanna nevű szigetén élnek a Wycliffe Bibliafordítók Egyesületének önkéntes munkatársaiként. Itthoni gyülekezetek anyagi áldozata áll kinti szolgálatuk mögött materiális támasz-

ként. Ám ennél fontosabb számukra, hogy hívő barátaik imádságban hordozzák őket.

A csendesnapon résztvevőket is megrendítette Göllner Pál beszámolója arról, hogy miként került el a Winston hurrikán Tannát és a környező szigetekre, sokak meggyőződése szerint: kitarító imádságuk csodálatos meghallgatásaként. A közbenjárás szolgálatára való bátorítást Ézsaiás próféta szavaival erősí-

tette meg: „Ti, akik az Urat emlékeztetitek, ne nyugodjatok!” (Ézs 62,6b)

A közgyűlés elnöki beszámolóját, pénzügyi jelentését követően került sor az Evangélikus Külmissziói Egyesület (EKME) jelenlegi szolgálati területeinek bemutatására.

Jóné Jutasi Angelika és családja indiai kiküldetésének eltelt fél esztendejéről számolt be Trifán Krisztina szervezőtitkár a helyszínről, Kodaikanalból érkezett videó felhasználásával. Bálintné Kis Beáta, az EKME Afrika-referense pedig a kenyai főváros, Nairobi Kawangware nyomornegyedében élő, az egyesület által támogatott diákok helyzetéről tudósított vetített képes előadásában. Egy táblázatot is bemutatott arról a pontos elszámolásról, amelyet vezet, hogy igazolhassa, miként jut el minden adomány maradéktalanul azokhoz a diákokhoz, akiknek ebédeltetését, tanítatását az egyesület tagjai, illetve evangélikus gyülekezeteink adakozói vállalták.

Beáta zárásként igazi sikertörténettel örveztette meg a hallgatóságot. Kevén Walve-ről beszélt, akit szinte kezdetektől fogva támogatott a külmissziói egyesület. A fiatalember olyan szép tanulmányi eredményt ért el, hogy állami ösztöndíjjal felvételt nyert az orvosi egyetemre. „Az ő sikere a mi sikerünk is” – mondotta. A hátszágai misszió gyümölcse.

■ B. PINTÉR MÁRTA,
az EKME lelkeszi elnöke

FOTÓK: BÁLINTNÉ KIS BEÁTA ARCHIVUMÁBÓL

Befektetési politika és életpályamodell

Ülésezett a Magyarországi Evangélikus Egyház Zsinata

Egyházunk X. zsinatának 17. ülészsaka február 23-án, pénteken kezdődött Budapesten, a józsefvárosi evangélikus templomban. Az ülésen a testület tagjai meghallgatták az éves jelentéseket, de szó volt többek között az egyes egyházszerkezeti egységek jogi személyiségének törvényi szabályozásáról, az egyház pénzügyi befektetési politikájáról, az egyházzenei műveltség bevezetéséről köznevelési intézményeinkben, az egyház intézményeivel, illetve az országos elnökséggel kapcsolatos törvényi rendelkezések módosításáról, a hitoktatói és lelkeszi életpályamodellről is.

A bevezető áhítatot dr. Hafenscher Károly, a zsinat lelkeszi elnöke tartotta. „Gondolj, Uram, irgalmadra és kegyelmedre, melyek öröktől fogva vannak” – olvasta Isten ígését (Zsolt 25,6), és felvetette: jó lenne belelátni Isten gondolataiba, de az ember gondolatai mások, többnyire szemben állnak az Úristen gondolataival, azokat felfogni, meg tudni, kifürkészni nem tudjuk. „Va-

jon miért kéri ezt a zsoltáros? – vetette fel a lelkeszi. – Mert tudjuk, nekünk máson jár az eszünk. Az igazságunkat mondjuk, a jussunkat akarjuk és a mások hibájáért járó büntetést. De Isten másként gondolkodik. Ő másra emlékezik. Mi sokszor magunkkal kapcsolatban csak a szépre emlékezünk, és szelektív a memóriánk. És a mások hibáját, adósságát, negatívumát is tudjuk sorolni. Isten

azonban türelmes Isten. Az ószövetségi ember ismerte Isten ígéreteit. Az újszövetségi ember a keresztre figyel. Lassan a végéhez érkezik a zsinat. Lássuk meg Isten irgalmát is ebben a ciklusban. Reménykedhetünk az egyház jövője és a végső jövő felől” – zárta gondolatait Hafenscher Károly.

Az első ülésre Abaffy Zoltánnak, a zsinat nem lelkeszi elnökének vezetésével került sor. A zsinati elnökség beszámolóját Hafenscher Károly lelkeszi elnök ismertette. Megtartotta beszámolóját dr. Ittész András, a törvény-előkészítő bizottság elnöke, valamint dr. Solt-Száz Csege, az ügyrendi bizottság elnöke. Fontos információ, hogy a zsinat záró ülészsaka szeptember 29-én, szombaton lesz. ►

A második ülésen Hafenschér Károly elnökölt. A zsinati tagok elfogadták az országos ügyésznek, dr. Székács Györgynek és a diakóniai bizottság elnökének, Gregersen-Labossa Györgynek, valamint meghallgatták az országos bíróság elnökének, dr. Giró Szász Jánosnak, illetve az országos számvetőszték elnökének, dr. Zsugyel Jánosnak az éves jelentését. Ezután az egyházzenei bizottság elnökének, Kendeh Gusztávnak az éves jelentését fogadták el.

Az evangelizációs és missziói bizottság elnöke, Kalincsák Balázs lelkész elmondta, hogy a bizottság elnökévé való novemberi megválasztása óta egyetlen ülésre került sor, érdemi munka nélkül. A bizottság levelet írt a kialakult helyzetről a zsinat számára, de az elnök beszámolót nem tud benyújtani. Ezután az építési és ingatlanügyi bizottság elnökének, Benczúr Lászlónak, valamint a gazdasági bizottság elnökének, Kondor Péternek a jelentését is elfogadta a zsinat.

A harmadik ülést Rostáné Piri Magda, a zsinat lelkészi alelnöke vezette. Ezúttal elfogadta a testület a gyermek- és ifjúsági bizottság elnökének, Lázárné Skorka Katalinnak, valamint a gyűjteményi tanács elnökének, Kovács Eleonórának, illetve a nevelési és oktatási bizottság elnökének, Tölle Balásznak a jelentését is.

A sajtóbizottság elnökének, Novotny Zoltánnak a jelentésével kapcsolatban felszólalt dr. Fabiny Tamás elnök-püspök. Felvetette annak kérdését, hogyan lehet a bizottság által megfogalmazott határozatokat megvalósítani, illetve kifejtette, hogy az *Evangelikus Élet* digitális formában való elérése megvalósult, a *Reformacio500.hu* weboldal lezáródott. Az országos iroda a bizottság által vállalt feladatok továbbítását vállalta. Végeztül elfogadta a zsinat a Gusztáv Adolf Segélyszervezet országos ügyvivőjének, Selmeczi Lajos Péternek, illetve a protestáns tábori püspöknek, Jákob János dántábornoknak a jelentését is.

A negyedik ülést Abaffy Zoltán vezette. Az *egyházzenei műveltségről köznevelési intézményeinkben* című napirendi ponttal kapcsolatosan előkészítő, elvi vitára került sor Tölle Balásznak, az országos nevelési és oktatási bizottság elnökének, a zsinat nem lelkészi alelnökének előterjesztésében. A téma támogatását kérte felszólalásában Fabiny Tamás, Ittész András, Hafenschér Károly is. Kendeh Gusztáv reagált arra, hogy ha az

énektanárok bizonyos feltételeknek nem felelnek meg, akkor egy szabályrendelet segítségével lehetne ennek szankcionálását szabályozni.

Határozatában a zsinat elrendelte az evangélikus egyházi ének iskolai oktatásának tartalomfejlesztését, az egyházi ének ismeretanyagának beépítését a jelenlegi énekkerettantervbe. A zsinat felhatalmazza az országos presbitériumot mindazon döntések meghozatalára, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az egyházi ének ismeretanyaga bekerüljön a helyi tantervekbe legkésőbb 2019 szeptemberéig.

Az ötödik ülésen Tölle Balázs elnökletével a 2005. évi VIII. (az egyház intézményeiről szóló) törvény módosításáról folyt általános és részletes vita. Gregersen-Labossa György előterjesztésében a törvénybe a diakóniai intézmények új feladatvállalásai is bekerültek. Így ezentúl a diakóniai intézmények célja az egyház alapvető küldetésének végzése és támogatása a szociális, valamint gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátás és szolgáltatás, egészségügy területén. Szeretetintézmények helyett diakóniai intézmények kerültek be a törvénybe. A törvényt módosítás lényege, hogy az egészségügyi feladatok ellátása a diakóniai szolgálat területére tartozna. A zsinati küldöttek elfogadták a módosításokat. A módosított törvény 2018. június 1. napján lép hatályba.

Ezután az országos elnökséggel kapcsolatos törvényi rendelkezések módosításának általános és részletes vitájára került sor dr. Ittész András előterjesztésében. A javasolt módosítások, azaz az új törvényi rend lényegében a 2012-ig hatályos törvényi keretek visszaállítását – az országos presbitérium által javasoltan – jelenti, kisebb pontosításokkal. A tervek szerint a szeptemberben beiktatandó új egyházkerületi felügyelők hivatalba lépése után már a javaslatban szereplő munkamegosztásban működne az elnök-püspökből és az országos felügyelőből álló országos elnökség és az országos presbitérium. A zsinat megszavazta a törvény módosítását.

A következő ülésen Hafenschér Károly vezetésével általános és részletes vita zajlott az egyes egyházszervezeti egységek jogi személyiségének törvényi szabályozásáról. Az előterjesztő Sólyom Tibor zsinati tag, a törvény-előkészítő bizottság tagja volt. Az egyházi belső

jogi személy szabályozásának kérdését 2015–2016-ban négy alkalommal tárgyalta a zsinat, végül a törvény tervezetét nem fogadta el a testület. 2017-ben két alkalommal tárgyalta róla a testület, de eddig az általános vitát sem sikerült lezárni. Állami és belső egyházi vonatkozásban is nagyon nagy szükség lenne az egyértelmű szabályozásra.

A törvény-előkészítő bizottság azt javasolta, hogy bontsák két részre a szabályozást. Első lépésben módosítsák az 1997. évi I. törvényt. Ennek eredményeként minden eddigi jogi személy megtartja jogi személyiségét (a társegyházak és leányegyházak is), viszont közgyűlési határozattal már nem lehet új jogi személyt létesíteni, csak a 2005. évi IV. törvényben írt szabályozással, a szolgálati út betartásával és az országos presbitérium engedélyével. A szabályozás további részével később foglalkozna a zsinat.

A parázs vita után a zsinat végül – két ellenszavazat miatt – nem szavazta meg a javaslatot a törvény módosítására. Ez azt jelenti, hogy sajnálatos módon továbbra is tisztázhatatlan jogi helyzetet tart fenn egyházunk – egymásnak ellentmondó szabályozásokkal. Így a törvény lekerült a napirendről, a módosítása a következő zsinatra marad örökségként.

A következő ülésen Abaffy Zoltán vezetésével a lelkészi életpályamodell törvényi szabályozásának általános vitájára (a 2005. évi III., IV., V. és VII. törvény módosítása) került sor. A modellt kidolgozó munkacsoport tagjai, dr. Joób Máté és Kendeh K. Péter lelkészek ismertették az eddigi terveket, a lelkészi életpályamodell egyes részeit. (*Lapunk 2017. december 3-i számában interjú olvasható a modellt két kidolgozójával. – A szerk.*) A lelkészi életpályamodell három pillére a képzési és minősítési rendszer, a jelzőrendszer és támogató szolgálat, illetve az illetményrendszer. Az utóbbinak az egységes szabályozását torzítják a lelkészi illetmények különbözőségei, a lelkészek által végzett munka mennyisége, a lelkészi munkórak, a különböző szolgálatokért kapott díjazások, a gyülekezet által biztosított lakhatás rezsiköltsége, a hittanórak száma. A lehetséges forrásokat csak országos összefogással tudjuk megtalálni és biztosítani, a tervezet szerinti minimum felett kereső lelkészek, a gyülekezetek és az országos egyház szolidaritásával. Jelenleg ugyanis kétszázmillió forint hiányzik a megvalósításhoz.

A zsinaton ezután érdemi, az ügyet támogató vita folyt a különböző részletkérdésekről. 2018. májusban kerülne sor a zsinati részletes vitára, előreláthatóan szeptemberben tárgyalná és fogadhatná el az országos presbitérium a szabályrendeletet, és dönthetne a lelkészi életpályamodell-bizottság tagjairól. A zsinat a novemberi ülészakán a költségvetés tárgyalásakor biztosíthatja az életpályamodell költségvetési forrását annak érdekében, hogy 2019. január 1-jétől a modellt be lehessen vezetni.

Az ebéd után Tölle Balázs vezetésével a Magyarországi Evangélikus Egyház pénzügyi befektetési politikája került terítékre dr. Szentpétery Kálmánnak, a gazdasági bizottság tagjának előterjesztésében. A zsinat felhatalmazza az országos presbitériumot arra, hogy az országos egyház által rendelkezésre álló pénzeszközök meghatározott feltételek szerinti befektetésének részleteiről szóló szabályrendelet elfogadása után a vagyonkezelési rendszer kialakításához (vagyonkezelő kiválasztása, pályázat kiírása stb.) és működéséhez szükséges döntéseket hozza meg. A döntés kiterjedt arra is, hogy az egyházközösségek az országos egyház által meghatározott feltételekkel azonos módon, saját döntésük szerint csatlakozhatnak az országos egyház pénzügyi befektetéseéhez.

A nyolcadik ülésen Rostáné Piri Magda vezetésével a hitoktatói életpályamodell törvényi szabályozásának általános vitájára került sor dr. Kodácsy-Simon Eszter és Bárdossy Tamás előterjesztésében. Vita folyt a gyülekezeti hittan és az iskolai hittan kérdéséről, a hittanárok és a hitoktatást tartó lelkészek feladatáról; ezután a tervezett törvénymódosítást részletes vitára bocsátották.

A szünet után ismét előkerült a lelkészi életpályamodell, annak további vitája folyt egészen a zsinat zárásáig. Az előterjesztő, Kendeh K. Péter ezek után tapasztalatait összefoglalva elmondta, hogy úgy érzi, az alapelvekkel egyetértettek a zsinati tagok. Az első két nagy pillérrel kapcsolatban nem volt különösebb ellenérzés, az illetményrendszer az a pont, amellyel kapcsolatban vitatható kérdések vannak. A zsinat ezzel lezárta az általános vitát; májusban részletes vitára kerül sor.

A zárót Aabaffy Zoltán zsinati nem lelkészi elnök mondta. A következő plenáris ülés május 25-én lesz.

■ EVÉLET-INFO

Könyvelésről, adózásról, választásról

Esperesi tanácskozás az Üllői úton

Esperesi tanácskozást tartottak egyházunk országos irodájának Üllői úti székházában. A február 19-i alkalmon szó esett egyebek mellett az egyszázalékos kampányról, a más felekezetekkel való kapcsolatáról, a hitoktatói életpályamodellről is.

FOTÓ: GYÖRI PÉTER BENJAMIN

Zsarnai Krisztián esperes áhítata után elsőként az Evangélikus Információs Szolgálat munkatársai, dr. Illisz László igazgató és Horváth-Bolla Zsuzsanna, egyházunk központi portáljának, az *Evangélikus.hu*-nak a főszerkesztője adtak tájékoztatást az idei egyszázalékos kampány részleteiről. Kérték az esperesek segítségét is a gyülekezeti honlapok és Facebook-oldalak elérhetőségeinek és a szerkesztők adatainak összegyűjtésében.

Az eszpresek ezután a Gusztáv Adolf Segélyszervezet és a németországi, lipcsei székhelyű Gustav-Adolf-Werk jelenlegi helyzetéről informálódtak. Az utóbbiról Cselovszkyné dr. Tarr Klára, az országos iroda ökumenikus és külügyi osztályának vezetője adott tájékoztatást. Ugyancsak meghallgatták Fabiny Tamás elnök-püspök beszámolóját a közel-keleti keresztyének támogatását célzó adventi gyűjtés során összegyűlt pénz felhasználásáról.

A Libra könyvelési programot – melyet sok gyülekezet is használ – tavaly január 1-jén leválasztották a központi szerverről, így sok gyülekezetről adódtak kérdések

a program használatával kapcsolatban. Ezekre igyekezett választ adni Kiss Valéria, az országos iroda gazdasági osztályának munkatársa a tanácskozáson.

Az azonnali kérdések témakörében többek között a görögkatolikus, illetve a református felekezet vezetőivel folytatott tárgyalásaik eredményeiről, illetve a kormányzattal való tárgyalás jelenlegi helyzetéről számoltak be püspökeink.

Végül a résztvevők Mesterházy Balázs esperes előterjesztésében a hitoktatói életpályamodellről tárgyaltak, mely a lelkészi életpályamodell mellett a másik legfontosabb rendezendő ügye egyházunknak.

Délután az esperesek az Üllői úti felújított székházzal ismerkedtek Krámer György országos irodaigazgató vezetésével, majd a választásokkal kapcsolatos aktuális kérdésekre keresték a választ.

Az úti áldást követően áldást kívántak azoknak a további szolgálatára, akik a következő hatéves ciklusban nem folytatják esperesi szolgálatukat.

■ ARADI ANDRÁS

Január 13. a vallásszabadság napja

A vallásszabadság napjává nyilvánította az Országgyűlés január 13-át, mivel négyszázötven éve, 1568-ban ezen a napon fogadta el a tordai országgyűlés a vallásügyi törvényt, kimondva négy felekezet – a katolikus, az evangélikus, a református és az unitárius – egyenjogúságát.

Az előterjesztésről – amelyet mind az öt parlamenti frakció támogatott – egyhangúlag

döntött a Ház. A jogszabály szerint az Országgyűlés tagjai, „azok, akik hiszünk abban,

hogy Isten a történelem ura, s azok, akik a történelem menétét más forrásból igyekszünk megérteni”, emlékezni kívánunk a tordai vallásügyi törvényre, amely a világon először foglalta jogszabályba a lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jogot. A jogszabály azt is tartalmazza, hogy a tordai törvényben foglalt eszméiség, a közösség vallási önrendelkezése a modern demokrácia egyik előzményeként is értékelhető, amelyet méltán tekinthetünk a keresztény Európa egyik alapértékének.

A döntés előzménye a Magyar Unitárius Egyház által kezdeményezett és az erdélyi református, illetve a magyar, valamint a szász evangélikus-lutheránus egyház előjárói al-

tal is aláírt előterjesztés, amelyet január 13-án Tordán, a vallásszabadság ünnepe alkalmával adott át Kovács István, a Magyar Unitárius Egyház közügyigazgatója a Magyar Országgyűlés, Románia Parlamentje, valamint az Európai Parlament jelen levő képviselőinek.

Az ünnepi törvényhozáskor Kövér László, Magyarország Országgyűlésének elnöke elmondta: „Erdély a vallásszabadság és a felekezeti türelem földjévé vált, menedéket nyújtva a más országokból elűldözötteknek is.”

Az ünnepi eseményen részt vettek az erdélyi magyar és szász történelmi protestáns egyházak képviselői is.

■ EVÉLET-INFÓ

Gyűjt és közzétesz a MEDiT

Több mint ötszázezer oldal evangélikus tartalom a világhálón

A 2017-es jubileumi évre készülve a Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottsága elhatározta háromszázezer oldalnyi magyarországi evangélikus dokumentum – elsősorban nyomtatott könyvek és folyóiratok, részben pedig levéltári iratok – digitális közzétételét. A 2012-től kezdve elérhetővé tett anyagok kétharmadát az Arcanum Adatbázis Kft. digitalizálta.

A Magyar Evangélikus Digitális Tár (MEDiT) fokozatosan nyerte el mai formáját, szerveződött valódi tárrá (*medit.lutheran.hu*). Célul tűztük ki az ingyenes hozzáférés biztosítását és a kétretegű pdf-formátumban való közzétételt (az eredeti dokumentum képe mögött ott található a kereshető szöveg is). A gyors letöltés és a könnyű keresetőség a gyorsuló világban szintén egyre fontosabbá vált. Az egész dokumentum letöltésének a lehetősége segíti az

olvasókat abban, hogy saját digitális könyvtárt építsenek.

A hosszú távú megőrzés egyik biztosítéka, hogy egyházi szerveren, megbízható körülmények között gondozzuk az anyagokat. Másik biztosítékunk, hogy megtöbbszörözzük a közzétételt, hiszen a különböző érdeklődésű használók különböző oldalakat keresnek fel, különböző keresési módokat szeretnek. Nekünk pedig célunk, hogy minél több emberhez eljusson az evangélikus tartalom. Így anyagaink

egy része megtalálható például a *Hungaricana* közgyűjteményi portálon is (*Hungaricana.hu*).

Időközben elkezdtek a gyűjtést, a digitális evangélikus értékek mentését is: csak fájl formájában létező könyveket és tanulmányokat gondozunk és közlünk. Ennek talán legjobb példája a Csepregi Zoltán és Kertész Botond által készített *Evangélikus lelkészek Magyarországon* sorozat vagy Kiss Jánosnak *A Dunántúli Evangélikus Egyházkerület énekeskönyvei* című gépirata.

2017 végére sikerült az eredeti oldalszámot több mint ötszázezerre növelni.

Hogyan tovább? A 2017-et követő években (500+) az Evangélikus Országos Gyűjtemény keretében folytatódik tovább a munka. Elkezdtek

a gyülekezeti újságok pdf-fájljainak gyűjtését. A hosszú távú megőrzést biztosíthatná, ha a gyülekezeti újságok pdf-formában készült fájljait rendszeresen elküldենék a MEDiT számára. Külföldi evangélikus testvéreink ennek hasznát már felismerték. Gémesi István jóvoltából megkaptuk a *Koinonia*, Főnyad Pál kezdeményezésére pedig a *Másokért Együtt* egyes évfolyamait (jelenleg Juhász Réka küldi el a friss számokat).

Az Evangélikus Országos Gyűjtemény – Evangélikus Országos Könyvtár várja a gyülekezettörténetek, tudományos művek és gyülekezeti újságok kereshető pdf-fájljait.

Köszönjük minden résztvevő és segítő eddigi munkáját!

■ H. HUBERT GABRIELLA
MEDiT-szerkesztő

Hangolódás a Szélrózsára

Bár az ország minden tájáról jöttek résztvevők, többnyire Vas megyei települések fiataljai voltak jelen a Szélrózsá-előtalálkozón. A rendezvényen, amely február 24-én Szombathelyen várta a leendő szélrózsásokat, igen sok program közül lehetett válogatni.

Köszöntésekkel és a Mandák Band koncertjével kezdődött a nap. A budapesti, józsefvárosi Mandák-házban lakó diákokból verbuválódott, Sánta József hatodéves teológushallgató vezette együttes megénekeltette a gyülekező fiatalokat.

Nyitóáhitában Hegedüs Gábor borbai lelkész (*képünkön*) Jób könyve 9. fejezetének 29. verse alapján prédikált a bűnről. Felvetette a kérdést, Jób kérdését: vajon bűnősként miért is fáradozunk tovább? Meg is adta a választ a lelkész: mert Isten tett értünk. Hiszen egyszülött Fiát adta, feláldozta magát csak azért, hogy megmeneküljünk bűneinktől. Ígéretet tett arra, hogy terheinket rátehetjük. „Hálából és szeretetből tehát éljünk az Úrnak” – zárta gondolatait az igehirdető.

Az áhitat után műhelyfoglalkozások várták a fiatalokat. Hogyan csináljunk olyan istentiszteletet, amely minden érzékszervünkre hat? – tette fel a kérdést Molnár Lilla lelkész *Az istentiszteletben tetőtől talpig* címmel. A résztvevők kézzelfoghatóan tapasztalhatták meg az introitustól, az istentisztelet bevezető részétől egészen a záróáldásig az Úr jóságát.

A diakóniával és az önkéntességgel foglalkozott a Gregersen-Labossa György szombathelyi lelkész, egyházunk diakóniai bizottságának elnöke által vezetett fó-

rum, amelyen a résztvevők azt a kérdést járták körül, hogyan lehet az egyházban profi önkéntessé válni.

Kalincsné Varga Katalin irányításával kézműveskedhettek is a fiatalok, de különböző társasjátékokat is ki lehetett próbálni az arra kialakított szobában. A workshopok mellett talán a mindenki által kipróbálható, a bükiek által szervezett minigolfpálya iránt érdeklődtek a legtöbben.

Délután *A közel-keleti háborúk és a keresztyénüldözés áldozatai – az egyházi segítség lehetőségei* címmel dr. Fabiny Tamás elnök-püspök tartott felvezető előadást arról, hogy a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (MÖS) segítségével egyházunk milyen projekteket támogat Észak-Irakban. Mint ismeretes, advent harmadik vasárnapján a hívek adományaiból tizenötmillió forintot gyűjtöttek össze egyházunk gyülekezetei a Közel-Keleten élők és különösen is az üldözött keresztyének támogatására. Az előadást követő fórumbeszélgetésben Kézdi Beátának, az Evangélikus Információs Szolgálat munkatársának vezetésével Fabiny Tamás elnök-püspök, Gregersen-Labossa György és Bálint Gábor, a MÖS nemzetközi humanitárius és fejlesztési prog-

ramjainak koordinátora térképezte föl az egyházi segítségnyújtás formáit.

A workshopok sora a fórumbeszélgetés után is folytatódott. *Rossz döntések helyett a kegyelmes Istenre bízva élni* címmel Erdélyi Csaba börtönlelkész tartott előadást az egyház börtönökben folyó munkájáról. Vladika Zsófia lelkész taizéi dalokat énekelt lelkes csapatával egy másik teremben. *Média az egyház világában* címmel Lovass Tibor, a Szombathelyi Médiaközpont vezetője tartott előadást az egyházaknak a médiában, különösen is a közösségi médiában való részvételéről.

Az Odú teológiai műhelyben Cserhádi Sándor, Ócsai Zoltán, Réz-Nagy Zoltán lelkészek vezetésével a bűnről és a jó cselekedetekről is szó esett.

A választható programok mellett egész nap látogatható volt az Evangélikus Hittudományi Egyetem hallgatói önkormányzatának kávéháza, de volt kiállítás és játéksarok is.

A nap végén osztatlan sikert aratott a Ten Sing Savariae lelkes csapatának *Zenés reformáció – 500 plusz* című előadása az evangélikus templomban. A fiatalok különböző műfajokban jeleskedtek, többek között rap-, slam poetry, gospel és popdalokat is előadtak.

A szombathelyi Szélrózsá-előtalálkozó Simon Réka bükii lelkész áldásával ért véget.

■ HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

A SZENZÓ FELVÉTELEI

Közösséget vállalni az üldözöttekkel

Fabiny Tamás püspök előadása a Szélrózsa-előtalálkozón

Észak-Irakban tett látogatásáról tartott előadást a február 24-én Szombathelyen rendezett Szélrózsa-előtalálkozó délutánján dr. Fabiny Tamás elnök-püspök. Az elhangzottakat fórumbeszélgetés követte, amelyben az üldözött keresztény testvérekkel való sorsközösség vállalásáról, embertársaink megsegítéséről is szó esett.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Mint ismert, tavaly, advent harmadik vasárnapján a Magyarországi Evangélikus Egyház gyülekezeteiben gyűjtést rendeztek a közel-keleti üldözött keresztényeknek és a háború áldozatainak megsegítésére. Tizenötmillió forint gyűlt össze. Ebből az összegből egyházunk diakóniai szolgálata a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (MÖS) segítségével fog Észak-Irakba visszatelepülő keresztény családokat támogatni.

Fabiny Tamás elnök-püspök ennek apropóján a Szélrózsa-előtalálkozón fényképekben gazdag előadásban mutatta be a területen élők és dolgozók hétköznapijait. Észak-iraki utazása alkalmával tájékozódott a segélyszervezetnek és a Lutheránus Világszövetségnek a területen folyó munkájáról, és megismerkedett a keresztény közösségek képviselőivel és tagjaival.

Az előadás után kerekasztal-beszélgetés következett: Kézdi Beátának, az Evangélikus Információs Szolgálat munkatársának vezetésével Fabiny Tamás, Gregersen-Labossa György evangélikus lelkész, egyházunk diakóniai bizottsá-

gának elnöke és Bálint Gábor, a MÖS nemzetközi humanitárius és fejlesztési programjainak koordinátora járta körül az egyházi segítségnyújtás formáit.

A moderátor felvetette, hogy miért tűnt el a helyszínen a segélyszervezet logójából a kereszt; nem látható sem az adománydobozokon, sem a MÖS, illet-

ve a Lutheránus Világszövetség munkatársai által viselt pólókon. Ez vajon meghunyászkodás a segélyszervezetek, szeretetszolgálatok részéről, vagy okos előrelátás, a helyzetben való józan gondolkodás része? „Munkavégzésünk előtt igen fontos, hogy tájékozódjunk az adott országban lévő helyzetről – árulta el Bálint Gábor. – Bár a MÖS nem végez missziós tevékenységet, arra is vigyázni kell, hogy ne legyen a kereszténységre utaló jel a munkatársakon. Ezt az ő saját biztonságuk érdekében be kell tartani. Körültekintően lehet csak a munkát végezni, mert adott esetben könnyen célponttá válhatunk. A külföldön dolgozó szakemberek veszélybe sodorhatják magukat például azzal is, ha Biblia van náluk, ezért még saját használatra sem visznek magukkal Szentírást. Bár például Afganisztán demokratikus berendezkedésűnek vallja magát, mégsem tudni, mi alapján állítják valakiről, hogy blaszfémia, azaz istenkáromlást – Allah-káromlást – követ el, amiért halálbüntetés jár.”

A keresztényüldözés, illetve a migráció témája az utóbbi időben eléggé öszszemosódott a magyar közbeszédben. Erről a kérdésről Gregersen-Labossa György elmondta: „Az evangélikus egyház egyrészt hangsúlyozottan az üldözött testvérek megsegítését tartja fontosnak, hiszen már az ókeresztények idejében súlyponti kérdése volt ez az egyháznak. A diakóniának azonban van egy másik dimenziója, a teremtésteológiai dimenzió, amely az embertárs megsegítésére irányul, függetlenül annak vallási hovatartozásától. Minden öt üldözött emberből négy keresztény. Számunkra, európaiak számára ez a kegyelemről szól, de nem szabad elfeledkeznünk azokról, akik bajban vannak, és testvéreink. Imádságainkban és adakozásunkkal kézzelfogható módon segíthetünk rajtuk.”

A muszlimok igen komolyan veszik a napi imádság idejét, míg mi, keresztények igen visszafogottan imádkozunk, akár egy étteremben étkezés előtt – nyilatkozta nemrég az *Evangélikus Életnek* Fischl Vilmos evangélikus lelkész, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának főtákaré. Hogyan tudjuk a saját

Bálint Gábor

hitünket a napjainkra kialakult helyzetben megerősíteni? – tette fel a kérdést Kézdi Beáta. Fabiny Tamás szerint nem az imádkozó muszlim hívekkel van a baj, hanem a szélsőséges iszlámmal. „Sajnos az európai emberek számára a hit másodlagossá vált, meggyengült. Ebben a kérdésben sokat tanulhatunk a meggyőződéses muszlimoktól. Tükröt állíthat ez elé, miért nem vagyunk hasonlóképp elkötelezettek a magunk hitében. Én nem tartozom azok közé, akik azt mondják, hogy iszlám hódítástól kell félni, bár sok minden megtörténhet. Inkább attól kell félnünk, hogy a mi kereszténységünk el-lanyhul-e, vagy sem” – mondta a püspök.

Bálint Gábor hozzátette: sok olyan esetet látott, amikor a keresztényeknek el kellett menekülniük. „Nehéz elképzelni, mit élhetnek át azok, akiket a kereszténységük miatt üldöznek. Ha áttérnének, akkor maradhatnának saját hazájukban, ha viszont felvállalják a hitüket, akkor az életükkel játszanak, sőt még mártírokká is válhatnak. Nehéz erkölcsi kérdés ez.”

„Sajnos nemcsak a keresztényeknek kell menekülniük az Iszlám Állam elől, hanem az iszlám híveinek is” – mondta Fabiny Tamás, hozzátéve: „Igen fontos és érdekes különbség van üldözött keresztények és muszlimok között. A keresztényeket saját testvéreik befogadják még Irakban belül is, keresztény menekültek nem éjszakáznak az utcákon. Ez a cselekedet példa, fontos szimbólum lehet számunkra is.”

Gregersen-Labossa György elmondta, hogy Krisztushoz tartozásunk már önmagában is hatalmas erő. Egész kegyes-

FOTÓ: ÖKUMENIKUS SEGÉLYSZERVEZET

Folytatódik a MÖS visszatelepülő keresztényeket segítő programja Irakban.

Bálint Gábor, a segélyszervezet nemzetközi programjainak vezetője február 26-án sajtótájékoztatót számolt be Irakban szerzett tapasztalatairól és a Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatásával a közelmúltban elindított segélyprogramról. A Hungary Helps (Magyarország segít) program keretében megvalósuló, ötszázmillió forint értékű magyar segélyprogram céljaihoz csatlakozott a Magyarországi Evangélikus Egyház is. A gyülekezeti adományokból összegyűlt tizenötmillió forintot a sajtótájékoztatón Fabiny Tamás adta át a segélyszervezet képviselőinek. Az elnök-püspök kiemelte: az evangélikusok elkötelezettek a rászoruló helyben történő megsegítése, különösen is az üldözött keresztények támogatása mellett.

ségünk, istentiszteleti életünk tele van szimbólumokkal, amelyek hitvalló erejük. A szombathelyi lelkész arra kérte a fiatalokat, hogy keressék azokat a helyzeteket, amikor erővel meg tudják élni kereszténységüket. Soha ne feledkezzenek meg azokról a keresztényekről, akiket üldöznek, akik nem vállalhatják nyilvánosan a hitü-

ket, mert ez lehet a keresztények közötti igazi communio, közösség. Fabiny Tamás elnök-püspök pedig önkéntességre, Magyarországon belül is egymás segítésére biztatta zárásként a fiatalokat.

■ HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

A beszélgetés videófelvétele megtekinthető az Evangelikus.hu oldalon

FOTÓ: KISS TAMÁS

Időutazás 1848-ba

Nagy érdeklődés mellett tartották meg a Luther Kiadó könyvesbolti estéinek legutóbbi alkalmát február 22-én Budapesten, az Üllői úti evangélikus könyvesboltban. A meghívott előadó, dr. Kertész Botond történész, az Evangélikus Országos Múzeum tudományos főmunkatársa az 1848–49-es forradalom és szabadságharc százhetvenedik évfordulójára emlékezve tartott vetített képes előadást *Evangélikusok és az állam 1848-ban* címmel.

Széles körű áttekintésében szó esett többek között a reformkori magyar vallásügyről, a vallás dolgában hozott 1848. évi XX. törvénycikkről, a népiskolák államosításának vitájáról vagy a protestáns unió felmerült lehetőségeiről. Az estét élénk beszélgetés zárta, a hallgatóság számos kérdésre kapott választ az előadótól. (Az eseményről készült videófelvétel megtekinthető egyházunk központi honlapján, az Evangelikus.hu-n.)

■ BODA ZSUZSA

Day Zero

Szemerei János püspök
Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület

Drámiai visszaszámlálásban él az afrikai kontinens egyik legnagyobb városának, a közel négymillió Fokvárosnak a lakossága. A korábbi számítások 2018. április 21-re, az újabbak április 12-re jelzik azt a napot, amikor teljesen elfogy a város vízkészlete, és a vízszolgáltatás leáll... Több mint száz éve nem tapasztalt szárazság van azon a vidéken, ráadásul a település is gyorsabban és nagyobbra nőtt, mint amekkorához a víztározókat tervezték.

Amikor ezt a cikket gépelem, még majdnem másfél hónap van hátra az előrejelzett dátumig, de a cikk megjelenésekor ez már csak körülbelül egy hónap. Mi lesz azzal a közel fél magyarországnyi emberrel víz nélkül? Mit tudnak tenni az ott élők, amikor az otthonukban hiába nyitják ki a csapot, nem jön már belőle a víz? Az iváshoz és főzéshez szükséges vizet nyilván oda fogják később is szállítani, de mit lehet tenni, ha már nem lesz mivel mosni, fürdeni és mosogatni, amikor nem lehet lehúzni a WC-t?

Fokvárosban ma még naponta ötven liter víz áll rendelkezésre családonként. Magyarországon egy átlagos négyfős városi család napi vízfelhasználása a jelenlegi fokvárosi keretnek a tizenkétszerese, körülbelül hatszáz liter körül van. Egy átlagos fürdőkádba száz liter vizet szoktak tölteni, a zuhanyozási átlagot hetvenöt literre becsülik a szakértők. Kézmosáshoz öt liter, mosáshoz ötven liter szokott fogyni. A WC-öblítés napi fogyasztása kilenc liter, a mosogatáshoz tíz, a takarításhoz szintén körülbelül tíz liter víz fogy nálunk naponta.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének 1992-ben Rio de Janeiróban tartott konferenciáján az élet egyik legfontosabb feltételét jelentő víz fontosságáról érkezték. Nemcsak felhívták a figyelmet a világ vízkészleteinek védelmére, de egyetértésre jutottak abban is, hogy figyelmeztetni kell az embereket az ivóvízkészleteink iránti fokozott felelősségre, ugyanis különböző számítások szerint a klímaváltozás, illetve a mostani urbanizációs folyamatok következményeként 2050-re a föld mintegy ötven országában vízkorlátozást kell bevezetni. Még ennél is hihetlenebbnek tűnik, de ott akkor megfogalmazták azt is, hogy századunk végére várhatóan az ivóvíz drágább lehet az aranyból...

Nem üres ijesztgetésről van szó, erről néha személyesen is meggyőződhetünk. Két éve másodszor juthattam el a Szentföldre. A két utazás között éppen huszonöt év telt el. Sok minden változott, de a legszembetűnőbb számomra a Holt-tenger méretének lecsökkenése volt. Én Gedinél, a strandon, ahol negyed évszázada csak beléptünk, és megmártóztunk a tóban, most is állnak a régi épületek, de a víz már nem is látszik. Ma kisvonat viszi be a turistákat az egykori mederben haladva a több mint másfél kilométernyire visszahúzódtott vízhez.

Első ránézésre a világ egyik legsósabb vizű tavának, amelynek olyan magas a sókoncentrációja, hogy az emberi test el sem tud merülni benne, nincs sok köze az ivóvízkészletekhez, pedig nagyon is van. A Holt-tengert tápláló édesvízű folyócska, a Jordán azért juttat lényegesen kevesebb vizet a tengerbe, mert a növekvő városoknak és az öntözés nélkül megművelhetetlen földeknek egyre nagyobb a vízigényük.

A víz a földi élet egyik legfontosabb alkotóeleme, és nem szabad soha elfelejtenünk, hogy mint minden itt a földön, Isten ajándékaként lehet a miénk. Mert „minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felülről, a világosság Atyjától száll alá” – ahogy Jakab apostol írja (Jak 1,17).

A víz égi áldás kétféle értelemben is. Jézus a *He-gyi beszédben* a gondviselő Isten szeretetére mutat az esővel kapcsolatban: „...aki felhossa napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak.” (Mt 5,45) Bibliaolvasó *Útmutatónk* idei évi igéje is utal az élet alapfeltételét jelentő vízre, annak a másik, lelki értelmében: „Én adok majd a szomjazónak az élet vizének forrásából ingyen.” (Jel 21,6c)

A hiány rámutat arra, hogy mennyire rászorulunk az életet jelentő vízre, a felülről jövő égi áldásra testi és lelki értelemben is.

A Day Zero közeledtével kérek minden kedves Olvasót, imádságaikban gondoljanak a távoli Fokvárosban élő ismeretlen embertársainkra, mert ott most a felülről érkező égi áldás, az eső jelentené a legnagyobb segítséget. Ne feledkezzünk el arról sem, mekkora ajándék az, hogy tart a kegyelem, hogy még nem jött el számunkra a lelki Day Zero.

Szabadon meríthetünk az élet forrásából! ■

Március 15-re emlékezünk

A lutheránus hadvezér és az evangélikus politikus

„Köszönjük Kossuth lángszavának és Görgey erős kardjának” – írta Gyulay Pál 1849 áprilisában, Komárom felszabadítása után. Ebből a köszönetből Görgeynek később nem sok jutott: a rendszerváltozás hajnalán magam még úgy tanultam, hogy a „reakciós, békepárti” Görgey árulása miatt veszett el a szabadságharc, és következett el a véres megtorlás. A forradalom százhetvenedik és Görgey Artúr születésének kétszázadik évfordulóján szerencsére realisabban látunk, a szabadságharc zseniális tábornokának szobra immár több mint húsz éve újra megtalálható a budai Várban.

A Görgey-kérdés mára inkább Görgey-Kossuth-kérdéssé vált. Tagadhatatlan tény ugyanis, hogy Kossuth Lajos tette bűnbakká és árulóvá Görgeyt nem egészen egy hónappal a világosi fegyverletétel után Vidinben írott levelében. A mély

elkeseredettség és a „hirtelen felindulás” menthetné Kossuth tettét, ha vádját nem ismétli meg 1867-ben a kiegyezést bíráló, Deáknak címzett nyílt levelében, amelyet „Cassandra-levéll” néven ismernek a történelem iránt érdeklődők.

Kossuth és Görgey kapcsolata 1848–49-ben nem volt harmonikus. Ez azonban a forradalom és szabadságharc összes ismert szereplőjének viszonyairól elmondható, beszéljünk politikusokról, katonákról, forradalmárokról, újságírókról vagy bárkiről, aki a nyilvánosság számára is ismert módon befolyásolta az eseményeket. Bár ma joggal panaszkodunk arról, hogy felgyorsult az idő, 1848–49-ben a ma ismertnél jóval gyorsabban változott napról napra az ország és az emberek élete. Elég, ha csak végiggondoljuk, hogy e szűk másfél év alatt hányszor változott az ország fővárosa: Pozsony, Pest, Debrecen, Pest, Debrecen, Szeged, Arad voltak az országgyűlés és a kormány székhelyei. Az események irányítóinak nagyon nehéz helyzetekben kellett gyors és súlyos döntéseket meghozniuk – gyakran olyanoknak is, akiknek korábban még nem volt közéleti tapasztalatuk.

Kossuth és Görgey viszonya is ezért változott időnként napról napra, helyzetről helyzetre, ahogy a politikai és katonai körülmények módosultak. Arról azonban Kossuth többször is meggyőződhetett – és erről saját kézzel írt levelei és egyéb dokumentumai is tanúskodnak –, hogy Görgey legalább olyan áldozatkészen szerette és szolgálta a hazáját, mint ő.

Kossuth és Görgey legalább olyan mértékben hasonlítottak egymásra, mint amennyire különböztek. A legnagyobb hasonlóság közöttük az volt, hogy hatókörükben messze a legtehetségesebbek voltak kortársaik között. Kossuth volt a reformkor és a szabadságharc idejének legkiemelkedőbb politikusa, Görgey pedig a legkiválóbb hadvezére. Hazaszereztük és a szabadság iránti elköteleződésük

sük is vitán felül áll. Tehetségük áldozatkészséggel és szorgalommal is párosult. Sorsuk a szabadságharc leverése után tragikusan-misztikusan fonódott össze. Mindketten nagyon magas kort éltek meg, de Kossuth külső, Görgey pedig belső emigrációban élt élete végéig. Pedig mindkettőjük tehetségére, tapasztalatára nagy szüksége lett volna nemzetünknek.

Kossuth Lajos

A Kossuth és Görgey közti különbségek is szembevetődnek. Kossuth már 1848 előtt a legnépszerűbb és legismertebb politikus volt Magyarországon, egyenes út vezetett odáig, hogy 1848 októberétől formálisan is ő legyen az ország első számú vezetője. Görgey Artúr képzett, de harcteret korábban sohasem látott, a civil életbe visszavonult katonatiszt volt, aki gazdálkodással, majd kémikusként tudományos karrierrel szeretett volna foglalkozni. A szabadságharc alatt derült ki, hogy kiemelkedő tehetségű hadvezér.

Görgey Artúr

Ne higgyünk a nagy (evangélikus) mesélőnek, Mikszáth Kálmánnak, amikor Görgey állítólagos nyilatkozatát idézi: „Nem volt énbennem semmi katonai zseni. Az csak mese, magyar legenda, mint annyi más. Rendet tartottam a katonáim között, ez az egész, és a fickók derekasan viselték magukat néhányszor. A többi lárifári.” A lárifárinál többre volt szükség az osztrák hadsereggel való sikeres szembeszálláshoz. Kossuth és Görgey legtöbb konfliktusa abból adódott, hogy a politikus és a katona mindig, minden időben másként gondolkodik. Legjobb mindig akkor volt a viszonyuk, amikor felismerék és elismerték, hogy szükségük van egymásra.

„Önök felállottak, mint egy férfiú, és én leborulok a nemzet nagysága előtt, s csak azt mondom: annyi energiát a kivitelben, mint a mennyi hazafiságot tapasztaltam a megajánlásban, s Magyarországot a poklok kapui sem döntik meg” – mondta Kossuth Lajos 1848. július 11-én, amikor az országgyűlés megszavazta a honvédség felállítását. Mindig megragad ez a pillanat – benne van a 19. század őszinte lelkesedése és pátosza a ma már szinte elviselhetetlenül dagályosnak és teátrálisnak ható közéleti megnyilvánulások iránt. Kossuth mesterien érezte és formálta ezt a hangulatot.

Görgey csak nagyon ritkán ragadták el az érzelmei – még a katonák között is kivételesen józannak és a kor szokásához képest ridegnek látták. Akkor, amikor a politikusok és a katonák egymással versengve igyekeztek megnyerni a maguk számára a lelkeszek jóindulatát – és ezzel a szószék nyilvánosságát –, Görgey lényegében megtiltotta küldetésének és személyének népszerűsítését a szabadságharc válságos időszakában, 1849 februárjában: „Nem akarom, hogy érterem felizgató beszédek tartásának! Soha ne szentségtelenítsék magasztos hivatásukat az által, hogy politikai pártok mellett felszólaljanak. Akármelyik egyházhoz, akármelyik nemzethez tartozzanak, hirdessék a morált, hirdessék a hittanait, s ez által igyekezzenek velünk együtt a békét eszközölni. A vallás nem azért van, hogy politikai célra eszközül használtassék, hanem hogy a nép közt az erkölcsiséget és a humanitást terjessze.”

Ezek a különbségek és ellentétek sem indokolják azonban Kossuth vidíni levelét, Görgey bűnbakká tételét. Kossuth döntését az magyarázhatja, hogy

Görgey amnesztiát kapott, míg a politikai és katonai elit többi, Magyarországon maradt tagját elítélték, kivégezték. Hogy ezt a sorsot éppen a teljhatalmú politikai és katonai vezető, Görgey kerülte el, gyanakvásra adhatott okot.

Tudjuk azonban, hogy Görgey nem az „árulása” miatt menekült meg, hanem mert az oroszok ragaszkodtak büntetlenségéhez – ezt a tényt a kortársak még nem ismerhették. Azt sem tudták, hogy a fegyverletétel mellett döntő Görgey meg volt róla győződve, hogy ha valakit, akkor egészen biztosan őt fogják felelősségre vonni a „rebellió” katonai sikereiért.

Jó volna a fenti magyarázatot elfogadni, de gyanítjuk, hogy Kossuth nem volt ennyire jóhiszemű: tudatában volt annak, hogy Görgey nem áruló, a szabadságharcot nem miatta veszítette el az ország. Vérbeli politikusként mégis úgy vélte, hogy a nemzetnek könnyebb elviselni a vereséget és készen maradni a függetlenség későbbi kivívására, ha a túlerő helyett egy árulót nevez meg a kudarc okozójaként. Az amnesztiában részesülő Görgey volt a legalkalmasabb erre a szerepre.

Hogy Kossuth „számítása” bejött, azt talán Móricz Zsigmond fogalmazta meg a legplasztikusabban 1930-ban: „Ha gyer-

mekkorom magyar világának félistene Kossuth volt, akihez szinte imádkoztak, mint az üdvözítők egyikéhez, akkor ugyanannak a kornak megtestesült ördöge, sántája, mefisztója Görgey volt, akiről csak a legmélyebb megvetéssel nyilatkoztak [...]”

Tévedett Kossuth? Szeretném hinni, hogy igen, szeretném hinni, hogy százhetven év után el tudjuk fogadni: nem az árulás, hanem a legyőzhetetlen túlerő vetett véget annak a szabadságharcnak, amelynek nem a veresége, hanem sokkal inkább a több mint egy éven át tartó győzelmei számítanak szinte megmagyarázhatatlan csodának.

Kossuth és Görgey nem voltak sem félistenek, sem hazug demagógok, sem gyáva hazaárulók. Isten adta tehetséggel megáldott emberek voltak, akik mindegyik felett szerették hazájukat. Nélkülük elképzelhetetlen lett volna a forradalom és a szabadságharc, majd Magyarország polgári átalakulása. Méltán lehet rájuk büszke nemzetünk százhetven év elteltével is – mi, 21. századi hitsorsosaink pedig egy kicsivel még közelebb érezhetjük magunkhoz a lutheránus hadvezért és az evangélikus politikust.

■ KERTÉSZ BOTOND

A szerző történész, az Evangélikus Országos Múzeum tudományos főmunkatársa

Legyen az egyház közösségi és emberi!

Evangélikus iskola vezette a teológiára Vincze Déliát

Sorozatunkban az Evangélikus Hittudományi Egyetem teológusi, lelkeszi hivatásra készülő hallgatóit szívesen megindítatásukról, a szolgálattal kapcsolatos elképzeléseikről, céljaikról. Vincze Délia ötödéves, teológus-lelkész szakos hallgatót az iskolalelkész szerepéről és a Közel zenekarról is kérdeztük.

– Orosházáról származol. Miért választottad az Evangélikus Hittudományi Egyetemet?

– Én már annak a generációnak vagyok a tagja, amelyik evangélikus óvodába járhatott. Egészen az érettségiig evangélikus iskolában folytattam a tanulmányaimat. Kilencedikes koromban kezdtem részt venni a gyülekezeti alkalmakon, táboroztatni jártam, aktívan bekapcsolódtam az országos vaktáborba is, utóbbinak később fő segítője is lettem. Közben sok emberrel megismerkedtem, tetszett az egyházi közösség, jól éreztem magam a gyülekezetben. Sokáig pedagógus akartam lenni, és nagyon örültem, mikor rádöbbsentem arra, hogy gyermekekkel az egyházban is lehet foglalkozni.

– Mivel tudja egy lelkész – különösen iskolai körülmények között – ma megszólítani a gyermekeket?

– Meghatározó, hogy a lelkész látható és elérhető legyen! Egy jó iskolalelkész nemcsak a diákok és a tanárok számára van jelen, hanem a szülőkkel is szükséges, hogy keresse a kapcsolatot. Jó, ha egy iskolai közösségben tudják, hogy lehet a lelkészhez fordulni. Ugyanakkor ehhez marketing is kell. Fontos, hogy mindig tudjunk az adott generációhoz szólni, hogy törekedjünk olyan programokat is szervezni – filmklub, zenés áhítat, hasonlók –, amelyekkel a lelkész és a fiatalság között közvetlen kapcsolat jöhet létre.

– Milyennek képezed a 21. század egyházát?

– Közösséginek és emberinek! Számomra az „álmegyház” olyan, amelyikben minden korosztály jelen van, és minden korosztály megtalálja a közösségben a saját helyét. Ehhez többek között arra

van szükség, hogy ne csak észrevegyük a különböző generációk kérdéseit, hanem foglalkozzunk is azokkal.

– A Közel zenekar tagja vagy. Milyen benyomásaid vannak a gyülekezetekkel való találkozások során?

– A Közel zenekarral elsősorban ifjúsági alkalmakra járunk, családi istentiszteleteken, csendesnapokon, hittanversenyeken szolgálunk. A gyermekek mindig lelkesek, és a fiatal felnőttek részéről is sok pozitív visszajelzés érkezik hozzánk. Úgy látom, hogy az ifjúsági énekek és a könnyűzene megérinti a fiatalokat. Pár hónapja Pápán jártunk, ahol a gyermekek zengve énekeltek velünk az *Erős vár a mi Istenünket*. Különleges érzés volt...

– Számodra mit jelent az együttes?

– Kezdetektől tagja vagyok a teológusokból álló zenekarnak. Meghatározó, hogy nemcsak zenésztársak, hanem barátok is vagyunk, egy jó csapatot alkotunk. Másrészt a szolgálatunk misszió is. Örömmel és hálával tölt el minket, hogy az emberek akár rajtunk keresztül is találkozhatnak Istennel.

– A teológiának mely területe foglalkoztat leginkább?

– A rendszeres teológia, mert ez az a terület, ahol a legtöbb kérdés vetődött fel bennem az évek során. Nagyon szeretem az átgondolt teológiai érveket és ellenérveket, ugyanakkor sokszor be kell látnom, hogy van, amit nem lehet megmagyarázni, van, amit csak hinni lehet. Szerintem a rendszeres teológia nagyon bátor területe a teológiának, és erre a bátorságra szükség van a 21. század gondolkodásmódjában.

– Diplomamunkádban ugyanakkor biblikus, ószövetségi kérdéssel foglalkozol.

– Az asztalközösségről írom a szakdolgozatomat. Különböző bibliai igéket összevetve azt vizsgálom, hogy az egyes közösségi étkezéseknek milyen szerepei vannak az adott helyzetben és az Isten-ember, illetve az ember és ember közötti viszonyban. Vizsgálom a körülményeket és a kontextust, amelyben létrejöttek, és próbálok megtalálni bennük az aktualitást is.

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

– Melyik a számodra különösen meghatározó bibliai íge?

– „Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást.” [Jn 13,35] Akkor tud hiteles lenni egy keresztény ember, ha a látható különbözőségek és konfliktusok ellenére is el tudja fogadni embertársát, és krisztusi szeretettel tud fordulni felé akkor is, ha nem ért egyet valamiben a másikkal. Ez nagyon nehéz feladat, de csak úgy tudunk közel kerülni másokhoz, ha erre törekszünk. Akkor valóban láthatók lehetünk világban, és így Isten békességét is megtapasztalhatják közöttünk.

■ GALAMBOS ÁDÁM

Böjti gondolatok

A népi hagyományban a hónapoknak nevük van. A teljesség igénye nélkül: ki-kelet hava – március, szelek hava – április. [...] Ennek mentén jutott eszembe, hogy a böjti hónapot nevezhetnénk az elengedés hónapjának. Sok minden tartja fogva az embert, gondjaink lehúznak bennünket. Sokszor érezhetjük úgy magunkat, mint Gulliver a lilliputiak országában, amikor a sok kis lilliputi ezer apró pányvával földhöz kötözte az óriást. De az igazság az, hogy inkább mi magunk szorítjuk, markoljuk gondjainkat, bűneinket, s nem tudjuk elengedni azokat.

Fekete István *Tűskevár* című regényében meséli az öreg Matula Tutajosnak a nádasban csücsülve a következő történetet:

„– Barna kánya. Itt csavarog minden délután, de inkább a halakat abajgatja. Nagy betyár, néha még kilós halat is kiemel. Aztán néha rajtaveszít, ha nagyobb a szeme, mint a szája.

– Hogyan?

– Úgy, hogy nagyobb halra is levág, mint amekkorát ki tud emelni, aztán a hal lehúzza a víz alá.

– Aztán mi lesz?

– Semmi. Megdöglük.

– A hal?

– Fenét. A kánya. Megfullad. A halászok fogtak egy húszkilós pontyot, aztán a hátába bele volt már növe egy pár láb, csüdig.

– És a többi?

– Lemállott róla a vízben, mert ha belevágta a karmát, nehezen tudja kihúzni, olyan görcsösen markolja.”

Amit nem tudunk elengedni, az bizony lehúzik bennünket, és meg is ölhet. Ahogy a pici baba idegrendszere fejlődik, úgy válik az ösztönös markolás tudatos

fogássá és elengedéssé. Ahogy a mi lelkünk fejlődik, úgy kell egyre inkább tudni elengedni. El kell tudni az embernek engedni a gyermekét, amikor felnő, és a saját útját szeretné járni. Mennyi tragédia kíséri azokat a kapcsolatokat, amelyekben nem volt ott az elengedés, csak az erős kötés, a görcsös kapaszkodás!

KÉPŐNK ILLUSZTRÁCIÓ

El kell tudni engedni az idős családtagot – szülőt. Éppen nekünk, keresztényeknek kell tudni, hinni, hogy aki elmegy, az az Úrhoz megy. Nincs a kezünkben a döntés, de mégse szabad fals akarással, mesterséges eszközökkel megpróbálni itt tartani. Szabad, sőt kell elengedni.

Ragaszkodunk sokszor megszokott, „kedves” kis bűneinkhez. Tudjuk, hogy rossz, hogy ártunk vele magunknak, másoknak, de olyan jó dajkálgatni magunkban. [...]

Böjti a bűnbánat hónapja. A bűnbánat azt jelenti, hogy belátom, hogy amit csinállok, gondolok: rossz. Ha rossz, akkor meg kell tőle szabadulni, el kell engedni. Jézus fölkinálta a lehetőséget: szabadulj meg tőle, add át nekem. A kereszten kitárt karral várja, hogy odaadjuk neki mindazt, ami rossz, nyomasztó az éle-

tünkben. S ha már ideidéztük a Kis-Balaton, Fekete István regénye kapcsán, egy kép jutott eszembe a vízzel kapcsolatban. Képzeld el egy csendes víztükröt. Tégy rá egy papírhajót egy titkos üzenettel, amelyet csak te tudsz, és a te mennyei Atyád: „Itt van, Uram, elküldöm neked”, s engedd el a hajót!

BENCÉNÉ SZABÓ MÁRTA

■ Forrás: Budavári Hírmondó
– a Budavári Evangélikus Egyházközség hírllevele, 2018/1., böjti-húsvét

Szeretettel várjuk a gyülekezeti, intézményi híreket, hírleveleket! Kérjük, az elektronikus dokumentumokat – pdf-formátumú anyagokat – e-mailben az evtallozo@gmail.com címre, a nyomtatott kiadványok egy-egy példányát a szerkesztőség postacímére szíveskedjenek küldeni: 1085 Budapest, Üllői út 24. Köszönjük!

„Külső munkatársunk” ajánlja

Nyíregyházi hittestvérünk, Garai András – akinek honlapját már több ízben ajánlottuk: web.t-online.hu/garainyh – nem először nyújt segítő kezet rovatunk szerkesztéséhez. Önkéntes „külső munkatársunk” hűséges szolgálatát köszönjük!

Ezúttal böjti első vasárnapja juttatta eszébe, hogy harminchat évvel ezelőtt, 1982 böjti 1. vasárnapján vehettük használatba az akkor új *Evangélikus énekeskönyvet*. Garai Andrásnak megvan még az első kiadás, amelyben szerepel ez a mondat is: „Engedély száma: Á. E. H. 30 002/1981. sz. – 60 000 példány.” Lehet, ma már szükséges feloldani e három betű jelentését: Állami Egyházügyi Hivatal... Az évfordulóhoz – is – kapcsolódhat a következő, megfontolásra érdemes írás! ►

Éneklő gyülekezet?

Idős korunkból és széles körű gyülekezeti kapcsolatainkból adódóan igen gyakran veszünk részt temetéseken férjemmel együtt. Fájó tapasztalatunk, hogy ezeken az alkalmakon a lelkészen és kántoron kívül többnyire csak alig néhányan énekelünk. Sokszor még templomjáró híveink sem hoznak magukkal énekeskönyvet a gyászszertartásra, a fiatalokról nem is beszélve. Valakitől hallottam, az a vélemény

terjedt el, hogy „már nem divat” énekelni a temetésen. Hová jutott a valamikori éneklő gyülekezetünk?

Azt is tapasztaljuk, hogy a sírnál alig mondja valaki az *Apostoli hitvallást*, vagy ha igen, akkor is csak suttogva. Néhai Labossa Lajos lelkész hitoktatómtól egy életre megtanultam, hogy a hitvallást határozottan és hangosan kell mondani, mert ez a lényegéhez tartozik. Ezekről a szomo-

rú tapasztalatokról Jakab apostol intése jut eszembe: „Testvéreim, nem kellene ennek így lennie.” Az ateista-kommunista ideológia évtizedei nagy kárt tettek a lelkekben, talán ennél is veszélyesebb a liberalizmus térhódító eszméje, mely semmibe veszi hagyományos értékeinket. Fokozódó hanyatlás fenyegeti a keresztyénséget, ha nem lesz bátor, hitvalló népe Jézus Krisztusnak, a mi Urunknak.

Temetésre készülve vegyük elő a régi, esetleg elfeledett énekeskönyvünket, kapcsolódjunk be aktívan a szertartásba, hiszen így adhatjuk meg az igazi végtisztességet az elhunytaknak, és így fejezhetjük ki legméltóbban együttérzésünket a gyászoló család iránt.

Azt is javaslom, hogy ha legalább néhányan vagyunk énekelni szándékozók, ne szégyelljünk a lelkész és kántor közelébe csoportosulni a sírnál. Képezzünk „kicsiny sereget”, ezzel is megvallva hitünket, összetartozásunkat. Bízasson minket Jézusunk ígérete: „*Aki tehát vallást tesz rólam az emberek előtt, arról majd én is vallást teszek mennyei Atyám előtt.*” (Mt 10,32)

DEMCSÁKNÉ BALCZÓ ILDIKÓ

■ Forrás: Hírmondó

– a nyíregyházi evangélikus gyülekezet hírei,
2018. február

FOTÓ: LAZÁR ZSOLT

Országos evangélikus kórustalálkozó Szarvason 2017. május 13-án

Kezdődik!

Indul a második félév a roma szakkollégiumban

Lezárult a felvételi folyamat a nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégiumban (ERSZK). Az intézmény ezúttal harminckét taggal, köztük nyolc új szakkollégistával vág neki a második félévnek. A szakkollégisták Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj Zemplén, Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megye településeiről, főleg aprófalvaiból érkeztek, jellemzően ők lesznek az első diplomások családjukban. Nagyot ugrott a nyelvvizsgával rendelkezők száma, decemberben két lovári felsőfokú

és egy német középfokú bizonyítványt gyűjtöttek be a hallgatók, az újak közül pedig hárman érkeztek úgy, hogy emiatt már nem kell féltetniük a leendő diplomájukat. Az alábbiakban egy különlegességgel szolgálunk: az ERSZK-hallgatók felvételire benyújtott esszéiből adunk közre kettőt, s ígérjük, folytatásuk következik! Mert a történetek és megfogalmazásuk általános értékvesztésben szenvedő világunkban túlmutatnak önmagukon; széles körben való ismertetésre méltók.

Az én hőszám

Sajnos nagyon sok esetben nem adatik meg egy gyermek számára a továbbtanulás lehetősége. Sokszor anyagi okok miatt, de nagyon sok egyéb tényező is befolyásolhatja a gyermek vágyálmait. Így volt ez az én édesanyám esetében is. A fiatal lány, aki nagyon jó eredményekkel zárta az általános iskola nyolcadik osztályát, a balagás után a közeli kisváros cipőgyárában

kezdett el dolgozni, hogy segítse szüleit és két kisebb testvérét, a továbbtanulás lehetőségét elmulasztva.

Az évek elteltével férjhez ment, és huszonnégy éves korára három gyermek édesanyja lett. Minden percét a gyerekeire szánta. Igyekezett minden együtt töltött időt arra szánni, hogy gyermekei érdeklődését a tanulás, az új dolgok, ismeretek iránta terelje. Napok teltek el meséskönyvek olvasásával, rajzolásokkal, mondókák

tanulásával, énekléssel. [...] Mindig arra törekedett, hogy a tanulást soha ne tehernek érezzük, hanem olyan izgalmas időtöltésnek, mely csak a hasznunkat szolgálja.

Általános iskolás koromban együtt fejlesztettük tökéletessé a gyöngybetűs írást. Felső tagozatos koromban együtt szenvedtünk meg az első kémiai és fizikai fogalmakkal. A gimnáziumi felvételi előtt a megspórolt pénzét az előkészítő munkafüzetemre szánta, hogy magabiztosan

mehessek felvételizni. A sikeres felvételi után a gimnázium első éveiben az addig ismeretlen angol szavak tanulását együtt küzdöttük végig. Az érettségi előtt éjszakába nyúlóan hallgatta, ahogyan neki mondom fel a tételek anyagát.

Mindig úgy éreztem, hogy igyekszik az ő elmulasztott továbbtanulási vágyát nekem és testvéreimnek átadni. Egészen addig éreztem, hogy valami hiányzik az ő életéből, míg 2011-ben meg nem szerezte az érettségi bizonyítványát. Igen, egy családanya, aki napi tíz óra munka, három gyerek és az otthonától távol dolgozó férj mellett, esti tagozaton, harminchét éves korában 4,0-s átlaggal megszerezte az érettségi bizonyítványt. Attól a naptól kezdve éreztem azt, hogy megvan a hiányzó láncszem, ami hiányzott az anyukám teljességéből. Aki igyekezett bepótolni azt, amit elmulasztott, hogy bizonyítsa, mennyit is jelent a tudás.

Az én hősöm, akinek köszönhetem azt, aki ma vagyok, akinek köszönhetem az elért eredményeimet, aki elültette a fejemben a tudásvágy magját. Aki napjainkban is velem együtt sír egy nem várt kudarc miatt, vagy éppen velem együtt örül egy jól sikerült prezentáció után, és aki megérti, hogy mit jelent egyetemistának lenni, holott neki erre soha nem volt lehetősége.

Ő az én hősöm, az édesanyám.

VARGA DÓRA

(Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, szülésznő szak)

Az én hősöm

A hősökről nekem először mindig egy mesében, animében vagy filmen látott szereplő jutott eszembe. De mióta a Független Színház *Roma hősök* programján részt vettem, már nemcsak ebből a szemszögből nézem a dolgokat, hanem a mindennapjaimban is észreveszem, hogy bizony vannak hősök, akik pont akkor vannak ott, amikor kell, és amikor szükség van a segítségükre, akkor lépnek közbe. Nekem is vannak hőseim, de egyet szeretnék közülük kiemelni, akinek egész életemben hálás lehetek, hogy megmentett! Az én hősöm akkor jelent meg, amikor leérettségiztem, a neve: Deme Dóra.

Miután szobafestő végzettséggel megcsináltam az érettségit, utána nem tudtam, hogyan tovább: mit kezdjek vele, egyáltalán milyen lehetőségeim vannak. Nagyon elveszettnek éreztem magam, azt gondoltam, hogy miért tanultam ennyit, ha ugyanazt csinálom, mint akinek nyolc általános végzettsége van. Pár hónappal később ez be is igazolódott, regisztrált munkanélküli lettem, és a polgármesteri hivatal felvett közmunkásnak.

Szerettem volna még tanulni, de be voltam zárva a falumba (Uzska), senki nem adott iránytűt a kezembe, hogy hogyan tovább. Beletörődtem és feladtam, hisz a szüleim sem tudtak segíteni, mert ők sem voltak tájékozottak. Egy napon viszont minden megváltozott! Egy pályázat révén Nyíregyházáról szociális munkások jöttek családokat látogatni, akik közül a mi családunkhoz Deme Dóra érkezett. Az anyukám egy beszélgetés során említette meg neki, hogy van érettségim, és szeretnék tanulni, de nincs semmi kilátás! Dóra néni szeretett volna megismerni, így az anyám egy napon hazahívott a munkából, hogy találkozhassunk.

Ez volt az a pillanat, amikor megváltozott az életem, és reményt kaptam! Deme Dóra szociálpolitikai szakértő találkozásunk idején az Evangélikus Roma Szakkollégium tanulmányi vezetőjeként dolgozott Nyíregyházán. Egész életemben hálás lehetek, hogy megmentett. Tájékoztatott a lehetőségekről, amik előttem zárva voltak. Egy kaput nyitott meg nekem, ami az egész életemet megváltoztatta! Én korábban azt sem tudtam, mi is az a főiskola, mit kell ott csinálni, mert egy olyan faluban lakom, ahol ez

nem mindennapi, és akik segíthettek volna, azok nem segítettek, hanem hátráltattak. Pedig a hobiból, minden előtanulmány nélkül készült filmjeim már a nagy videómegosztón keringtek, a környezetem ismerte ezeket.

Dóra néni azonban mellém állt, segített a felvételiben, és hogy matekból újra érettségizzek a biztos bejutás érdekében. Elhitette velem, hogy képes vagyok bejutni a főiskolára a saját erőmből, és meg tudom állni a helyemet. Dóra néni beszélt nekem a szakkollégiumról is, megtudtam, hogy nem vagyok egyedül, vannak hozzám hasonló fiatalok, akik úgyszintén roma származásúak. Egy kaput nyitott meg nekem, ami az egész életemet megváltoztatta! Most neki köszönhetem, hogy itt vagyok az egyetemen mint végzős hallgató, és írhatom ezt a dolgozatot az Evangélikus Roma Szakkollégiumnak.

Számomra azért hősies, amit Dóra néni tett, mert egy hős mindig felismeri a helyzetet, akkor lép közbe, amikor kell, és érdek nélkül cselekszik.

MURSA ZSOLT

(Nyíregyházi Egyetem Vizudlis Kultúra Intézet, képi ábrázolás szak)

■ Forrás: az Evangélikus Roma Szakkollégium honlapja (meersz.hu/kezdodik) – Veszprémi Erzsébet

Hazaseb és hazaszeretet

Hogyan terem békét magában az, aki nincs otthon?

A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen szerzett újságíró-diplomával és a hazai médiapiacra gyűjtött néhány évnyi tapasztalattal 2008-ban kiment New Yorkba szerencsét próbálni. A Columbia és a New York Egyetemen tanult újságírást, majd munkát kapott a Reuters hírügynökségnél. Az amerikai álmot összejött, csak hogy az nem az ő álma volt. Az elérhetetlennek tűnő, a maga módján mégis kegyetlen várossal folytatott küzdelméről, az oda- és visszavezető utakról írta 2017 novemberében megjelent első könyvét *Mások álma* címmel. New Yorkról, lelkesgyereksorsról, zsidóságról és evangélikusságról, útkeresésről és kihívásokról, saját álmairól is beszélgettünk Donáth Mirjammal.

– Mivel tudom, milyen lelkesgyerek-ként az élet, pláne ha az ember édesapja a közéletben is aktív szereplő, bátorkodom megkérdezni: azért indult el, hogy kipróbálja magát olyan helyzetben, ahol a neve senkinek nem mond semmit?

– Azért indultam el, mert a nemzetközi újságírás legjobbjaitól akartam írni tanulni. És ki akartam próbálni, mit érek egy szál magamban. Itthon sosem tudhatod, nem azért találsz-e zárt ajtókra, mert ki nem állhatják az apádat, vagy ha elis-

merik a munkádat, az ténylegesen neked szól-e, vagy inkább annak, hogy kik voltak a nagyszüleid vagy a szüleid. Magyarországon tartozol valahová vagy valakihez. Kimész New Yorkba, és a város rögvést kíméletlenül megmutatja, ki is vagy valójában hazai kereteid nélkül. Első körben kiderül, hogy egy nagy nulla. Amit tudsz, az semmire sem elég. Ha minden napba száz százalékot teszel bele, akkor elindulhatsz valahová. New York egy nagy teljesítménygyár, ahol állandóan bizonyítanod

kell – elsősorban magadnak. Először neked kell elhinned, hogy te vagy a legjobb, hogy meg tudod csinálni. De az önmarketing kényelmetlen számomra.

– Mitől az álmok városa New York? Vagy csak messziről tűnik annak?

– Mindenki, aki ott él, elhiszi, hogy neki sikerülhet elérni az álmait, és ez fantasztikus energiát ad: az emberek egymást nyomják előre, mert pörgeti őket a félelem attól, hogy lemaradnak, és kiesnek a játékból. A másiktól áradó energia átsugárzik rám, hogy nekem is sikerülhet az, amit akarok. Én pedig továbbadom a másoknak, és előbb-utóbb ő is elhiszi, hogy a maga területén ő lehet a legsikeresebb. Ez nem abszolút garancia a sikerre, de ebben nagyok az amerikaiak: elhiszik, hogy meg tudják csinálni, s ezt hitetik el mindenkivel, esélyt kapnak, nekigyürkőznek, véghezviszik.

– Gyakran kérdezik, hogy miért nem jött rögtön vissza, ha nem érezte otthon magát?

NEW YORK - UTCAKÉP

FOTÓ: AJPEK ORSOLYA

– Igen, és az a válaszom, hogy azért, mert fantasztikus lehetőségeket kaptam. Átvettem én is a mantrát, hogy nekem sikerülhet. Biztos felvesznek a Reutershez. Nem tudom, hogy ezért sikerült-e, de sikerült. A nagyszerű lehetőségek miatt minden nehézség háttérbe szorult. Mindig azt mondtam magamnak: ne viccelj már, lehet, hogy most egy egérlyukban kell laknod havonta több ezer dollárért, de azért megéri, nem? Olyan az a város, mint a drog: elképzelhetetlen dolgokkal ajándékozik meg, egyre többre és többre vágyasz belőle, és elfeledteti veled, hogy emellett az életminőséged millió egyéb szempontból gyatra és egyre romló. Magányosabb vagy, mert senkinek nincs igazán ideje a másíkra, nehéz párkapcsolatot kiépíteni, nincs védőháló, amely körülvesz, s ettől keserűvé válik az élet annak, aki hozzád hasonlóan a családtagjain kívül nehezen kér mástól segítséget. A minőség, akár lakhatásban, akár az élelmiszerek vagy a szolgáltatások terén, iszonyú összegekbe kerül. Pénz híján pedig rettentő energiába és időbe.

– **A problémák, amelyeket a Mások álmában leír – hogy nehéz lakást találni, vagy hogy nincs mosógép –, valamenynyire ismertek az amerikai sorozatokból. Mire számított, és mi volt a legnehezebb?**

– Ezek a példák inkább életképek a könyvben. Az albréleti hacacárák elég rémesek voltak, de engem kevésbé zavart az, hogy meg kell találnom az eheto kenyeret vagy a helyet, ahol moshatok, mint a városnak az a hihetetlen brutalitása, hogy tényleg csak az érvényesül, aki önérvényesít, és csak ezt ismerik el teljesítményként. Természeti törvények érvényesülnek, az erősebb győz. És aki gyenge, az nem egyszerűen kiesik a versenyből, hanem lenézik. Eleinte például illedelmesen jelentkeztem az egyetemen, amikor szerettem volna hozzászólni valamihez. Hamar rájöttem, hogy nem szabad jelentkezni, mert nevetségessé válok – senki nem jelentkezik, mindenki a másik szavába vág. Nem jelentkezhettem, de nem is tudtam a másik szavába vágni, mert otthonról nem ezt hoztam magammal. De ha ezt nem csinálom, akkor nem egyszerűen az történik, hogy nem vesznek észre, hanem azt a következtetést vonják le, hogy ennek az embernek nincsenek gondolatai. Ha valaki nem akar érvényesülni, az csak azért lehet, mert nincs mivel érvényesülnie. Ez New York igazsága. Ilyen egyszerű. Nincs sem idejük, sem energiájuk arra, hogy felkutasák, ki vagy te, és megismerjék az értéket. Vagy felteszed magad a porondra, és akkor észrevesznek, vagy nincs semmi. És otthagysz az egészet.

– **Ezért jött haza?**

– A „miért jössz haza?” kérdésre nagyon egyszerű válasza van annak, akinek erősek a gyökerei. Gondoljon a jegesmedvére. Különböző állatkertekbe telepítik őket, ahol megpróbálják létrehozni a legideálisabb körülményeket számukra, de még akkor is, ha vödörben hozzák nekik a finomabbnál finomabb halakat, kipusztulhatnak, mert ahol vannak, az nem az Északi-sark. Persze nem elhanyagolható kérdés, hogy ma már az Északi-sarkon is kipusztulhatnak. A vándormadarak ellenben kiválóan megélnek több országban is. Amíg hagyják őket szabadon felkerekedni.

– **A közösség, az önhöz közel álló értékek vagy a megértés hiánya vezetett oda, hogy New Yorkban elkezdjen a zsidó gyökereivel komolyabban foglalkozni?**

– A túlélést tekintve az a legfontosabb New Yorkban, hogy ki-kik megtalálja a saját kis közösségét, mert a nagy egészhez nem tud tartozni, annyira sokszínű. Én a zsidóknál találtam meg azt a vallási közösséget, amely talán pótolta a hiányzó burkot, amelyet itthon a családom – és részben az evangélikus közösség is – jelentett. Nem tartoztam közéjük teljes joggal, mert nem vagyok kóser, de találtam egy közösséget, ahol szeretettel fogadtak, amikor elmondtam, hogy az ükszüleim között még ortodox zsidók is voltak. ►

– **Hogyan lettek a nagyszülei evangélikusok?**

– Mindkét oldalról evangélikus a család. Apai ágon a nagymamám [*Bozóky Éva újságíró – a szerk.*] hozta az evangélikusságot, akinek édesanyja Brassóban született szász evangélikus paplány volt, édesapja pedig régi római katolikus kismemesi családból származó katonatiszt, a két nagy háború között Zalaegerszeg, majd Eger, végül Pápa városparancsnoka. Ő, bár haláláig napi miselátogató volt, mivel evangélikus lelkész apósának reverzálást adott, nem áldozhatott. Nagypapám, Donáth Ferenc a harmincas évek elejétől elhagyta nagy tekintélyű jászárokszállási ügyvéd apjának a kúriáját, jogász és lap-szerkesztő lett, a horthysta rendőrség által már 1932-ben üldözött kommunista politikus, aki a negyvenes évek elejétől illegalitásban élt. 1945 őszétől a Nagy Imre vezette Földművelésügyi Minisztérium politikai államtitkáráként 1947-ig első számú irányítója volt a földosztásnak. Azt hiszem, nagymamámat azért is vette feleségül, mert ez a szerelem abszolút meghaladta mindazt, ami a dialektikus és történelmi materializmus által elgondolható volt. Hatéves voltam, amikor meghalt, s bár még akkor is politizált mint a demokratikus ellenzék mindenki által elfogadott és tisztelt nagy öregje, de ha

kimondta a nevem, apjának az első felesége, a tizennyolc éves korában gyermekszülésbe belehalt Mirjam is meglevenedett. Anyai ágon is evangélikus a család: Muntag Andor nagypapám lassan tizennyolc éve halott, de még mindenki tudja, ki volt ő, s mit köszönhet neki a hazai evangélikus egyház. Felvidéki cip-szerek vidám lelkű, nagy műveltségű és elképesztő munkabírási gyermeke volt, akinek még kevesebb rokona maradt meg, mint a másik nagypapámnak. Testvérei ötvenhatban emigráltak Amerikába, de rajtunk kívül a poprádi Strázsahegyen ma is él néhány távoli atyafi, ők szlovákul beszélnek egymással, de édesanyámmal őseink nyelvén: németül. Anyai nagypapám [dr. Muntag Andorné Bartucz Judit lelkész – a szerk.] szintén felvidéki evangélikus családból származik. Édesapja, Bartucz Lajos antropológus ugyan katolikus volt, de az akkori vallásgyakorlat szerint a vegyes házasságokban a lányok az anyjuk, a fiúk az apjuk vallását követték. Így aztán én determinálva vagyok arra, hogy evangélikus legyek. New Yorkban mégis inkább a zsidóság foglalkoztatott. Persze ott könnyebb is volt a zsidókhoz visszakanyarodni, viccesen úgy is hívják, hogy Jew York [*zsidó York – a szerk.*]. Az is beleütközik a zsidó közösségekbe, aki nem keresi őket, mint ahogy én.

– **Viszont önt annyira érdekelte, hogy aztán a szakdolgozatát is az ortodox zsidónegyedről, Borough Parkról írta.**

– Foglalkoztatott ez a világ már korábban is, hiszen úgy neveltek otthon, hogy tisztában legyünk a zsidó gyökereinkkel is. Édesapám a szószéken a ná-záreti Jézus evangéliumát hirdeti. Azt, hogy ki volt Jézus, és ki az ő számára. Hogyan kell megérteni a példázatokat, a *Hegyi beszédet*, a passiótörténetet. Úgy neveltek, hogy a zsidó ünnepeket is ismerjük, otthon legyünk ebben a tradícióban is. Egyetlen identitásunk van, de ehhez nemcsak az Ószövetség tartozik hozzá, hanem mindazok is, akik ennek ígézetében éltek s haltak. Gyerekkorom óta izgatott ez a világ, hogyan élnek a vallásos zsidók a mindennapi életüket. Amikor 2008. július 31-én először felszálltam Ferihegyen a New York felé induló repülőgépre, találkoztam egy magyar ortodox zsidó emberrel. Túl foglaltság történt, örült szerencséjével az első osztályon ültettek le, de én végig ott álldogáltam vele hátul, és hallgattam, ahogy mesél Borough Parkról. Oázisként, vallási egzotikumként írta le. Mindenképp látni akartam, hogy milyen az, amikor New York szívében pénteken naplementekor megáll az élet, minden bolt bezár, és ott van egy pici Izrael. Amikor – rögtön az első vagy

a második egyetemi napon – ki kellett választanunk egy New York-i negyedet, ahonnan hozni fogjuk a cikkeket, rögtön mondtam, hogy én oda szeretnék menni. Nehezen vették be ezt a témát, mert híre ment, hogy nem igazán engedik ott az újságírókat, főként az újságírótanoncokat dolgozni. Nem is állnak szóba veled, ha nem vagy a közösség tagja. Nőként még nehezebb, nem zsidó nőként pedig felejtse el. Kezet sem foghatnak veled. Valószínűleg ezért is ódzkodott a tanárom, hogy ezt a témát nekem odaadja. Küzdöttem érte nagyon.

– **Érdekesnek találtam, hogy ezt a zsidó hátterű részt Borough Park miatt is bővebben kifejti a könyvben, míg a keresztény hátterét nem igazán. Ennek mi az oka?**

– A háttér te magad vagy, ez is a része a történetnek, ha nincs is benne részletesen. Számomra meghatározó, hogy amióta az eszemet tudom, gyülekezet vesz körül. Így tanultam meg, milyen könnyű másokhoz kapcsolódni, nyitottnak lenni és szeretettel fordulni az emberekhez, akár a naivitásig. Odamehetsz bárkihez, beszélgethetsz emberekkel. Nagy segítség ez a nyitottság, de ugyanennyire hátrány is, mert a közösség, amelyből kinőttem, nagyon tud hiányozni.

– **Nem talált New Yorkban önhöz közel álló keresztény közösséget?**

– Húsvétkor mindig elmentem a St. John's katedrálisba, az gyönyörű volt. De az az evangélikusság, amit New Yorkban megismertem, nagyon más volt, mint az itthoni. Úgy éreztem magamat az evangélikusságomat keresve, mint amikor azt kerestem, hol lehet jó kenyér kapni. Már majdnem jó, de még mindig nem az igazi. Az ottani zsidóság viszont abszolút autentikus volt, olyat itthon nem talál.

– **Ez érdekes, mert innen úgy tűnik, hogy a kinti gyülekezetek tartják egybe valamelyest a kivándorló magyarokat Amerikában.**

– A vallási közösségek fontos központok a kivándorló magyarok számára is, ez így van. New Yorkban is a magyar katolikus templom köré szerveződött a legnagyobb magyar közösség. A valaha volt Little Hungaryben. Ezt a városrészt, Kis-Magyarországot ma már nem magyarok lakják, de a templomi közösségek máig élnek. Jártam is a legnagyobb gyülekezetben az elején. Pingpongoztunk, voltam kerti szeretetvendégségen. Sőt

később is, amikor a vallási újságírás szemináriumra írtam cikkeket, mindig mentem hozzájuk is érdeklődni.

– **De nem volt az igazi?**

– Megtaláltam ezeket a nagyon kedves amerikaivá vált magyarokat, de lelki és világnézetileg is távolabb állt tőlem az a közösség. Szembesültem azzal, hogy a kinti magyar keresztény közösség durván átpolitizált. Hozzáteszem, átpolitizált a New York-i zsidó közösség is. Például az ortodox zsidók választották meg Trumpot. De az nem az én világom, nem érintett meg úgy, mint a hazai politika.

– **Hogyan látja, miért ennyire átpolitizáltak a külföldön élő vallási-etnikai kisebbségek, akár az amerikai magyarok közössége?**

– A hazaszeretet nagyon felerősödhet külföldön, amint az én példám is mutatja. Másrészt a saját kis traumájával is kezdenie kell valamit az embernek, azzal, hogy nincs otthon. Meg kell magyarázni, hogy miért nincs. Veszteség éri, amikor elhagyja a hazáját, ez a legtöbb embert megsebz. Erős érzelmek küzdenek benne, és felerősödhetnek azok az önigazoló magyarázatok, hogy otthonról valamilyen módon elűzték. Ellehetetlenítették az életét. Az a fiatal is joggal mondhatja ezt, aki külföldön jobb lehetőségekhez jut. Valós dolgokon alapul ez a harag vagy megbántottság, de ahhoz, hogy túltegyük magunkat rajta, a léleknek is nagyon fontos megerősödni abban, hogy amit otthagytunk, már nem a miénk. Ennek a gyásznak fontos része a harag, egyfajta elemi érzés az ellen, ami otthon folyik. Mindegy, melyik oldalról nézzük: van, aki nacionalista lesz, van, aki meg azt mondja, hogy fasizmus uralkodik Magyarországon. Erős véleménye van annak is, akinek hiányzik a hazája, és annak is, aki igyekszik a saját lelkében békét teremteni azal kapcsolatban, hogy nincs otthon.

– **Amikor először találkoztunk, épp hogy hazaért New Yorkból, és egy békás-megyeri gyülekezeti délutánon beszélgettünk. Ott azt fogalmazta meg, hogy úgy érzi, kivezet az útja az újságírásból, és a szépirodalom felé tart. Miután megírta ezt a könyvet – amelyben szerintem az újságíró szempontja legalább annyira benne van, mint a szépíróé –, mi most Donáth Mirjam álma?**

– New York-i életemhez képest megfordultak a prioritások. Ott a karrier volt a legfontosabb álmom, most az, hogy otthont teremtsék. Ami pedig a munká-

Donáth Mirjam: Mások álma. Athenaeum Kiadó, Budapest, 2018. Ára 3499 forint.

mat illeti, azt gondolom, hogy ha valaki jó irodalmat ír, azzal több igazságot tud továbbadni, mint egy jó újságcikkkel. Vannak remek szocióriportok, de nem tudom, azokat hány ember olvassa, és érdekel-e bárkit, hogy mi van Ózdon például. Ha szépirodalomként tálnák, lehet, nem úgy tekintene rá a magyar ember, hogy ez mások nyomoráról szóló cikk, ezzel nekünk nincsen dolgunk. Az irodalom közvetlenebb út az emberekhez. Ebben bízom. De azt hiszem, örlődésem végén oda lyukadok, hogy mindkettőt muszáj csinálni. Azért, hogy ne váljak az elitista íróvá, aki a tölgyfa asztalánál a valóságtól teljesen elrugaskodott dolgokat talál ki. Ehhez terepen kell lenni. Az újságírás mindig attól jó, ha fizikailag érintkezik azzal a valósággal, amelyről szól. Ezt a hozzáállást viszem tovább.

– **A családjának az evangélikus háttéréről beszélgettünk, de önnek személy szerint mit jelent az, hogy evangélikus?**

– A könyv megvásárolható az evangélikus könyvesboltban is, és nem azért, mert abban bízom, hogy ott a nevem miatt többen veszik majd, mint a Libriben, hanem mert tudom, hogy az én nagymamának ez mennyire fontos lenne. Nekem az evangélikusság egyet jelent Éva mamókéval. Éva mamóka pedig mindennel, amihez az életben tartani akarom magamat.

■ LABORCZI DÓRA

► Olvassa el az interjú teljes változatát a Kötőszó evangélikus közéleti blogon: [Kotoszo.blog.hu](https://kotoszo.blog.hu).

Szembenézni egy életművel

Az Asztali beszélgetések sorozat január végi alkalmán Darvas István rabbi és Fabiny Tamás evangélikus elnök-püspök beszélgetett a kertészi életmű egy-egy idézete alapján irodalomról, holokausztról és az emlékezet kérdésköréről. Februárban Szőke Szabolcs zenész közreműködésével az irodalom és a zene párbeszédének lehettek átélői az érdeklődők a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

A *Zsidó–keresztény párbeszéd Kertész Imre életművéről* című január 25-i dispután püspök és rabbi osztotta meg gondolatait a jelenlévőkkel. Auschwitz botrányával kapcsolatban Fabiny Tamás evangélikus elnök-püspök kiemelte: „A zsidóság elvesztése nem csak zsidó fájdalom. A 21. századi keresztény mártírok fájdalma és halála sem csak a keresztények fájdalma. Egymásért is sírnunk kell, és egymás gyászában is osztoznunk kell! A botrány valóban egyetemes.”

„A holokauszt lehetett volna Isten csődje, de csak abban az esetben, ha Isten nem Isten lenne – fogalmazott Darvas István. – Akármennyire nagy csapás érte is a második világháborúban a zsidóságot, de az a tény, hogy a zsidóság megmaradt, pontosan azt mutatja, hogy az nem Isten csődje volt. Isten ugyanis természetéből adódóan nem tud csődöt mondani. Az emberek, akik megkapták az Isten által adott szabályokat, törvényeket, erkölcsi és gyakorlati útmutatásokat, tudnak hibásan dönteni, vétkezni, és ezeknek időnként rettenetes következménye van.”

Fabiny Tamás arra a kérdésre, hogy Isten csődje-e Auschwitz, Jézus kereszthalálára utalva, a zoltárost idézve ezt mondta: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?” (Mk 15,34) A püspök kifejtette, hogy a holokauszt „az ember csődje, de Isten is beleőszült Auschwitzba”.

A kertészi életművel kapcsolatban Fabiny Tamás az irodalmi munkásság mellett Kertész Imre személyiségét emelte ki. „Nagyon szelíden, emberileg jóságosan is lehet nagyon kemény dolgokat mondani múltról és jelenről. Kertész Imre nem vicсорogva, hanem szelíden, de kíméletlen őszinteséggel tudott írni” – fogalmazott az evangélikus püspök.

„A zsidóság tulajdonképpen nem más, mint évezredek vitairata. Kertész rendkívül elkötelezett volt a paradoxon iránt, nagyon sok ellentmondással küzdött, írásai ezáltal a hagyományos zsidó irodalom lenyomatát képezik” – mondta a rabbi. Darvas István kiemelte, hogy Kertész Imre nem mint valóságos, de mint zsidó szerző írt, ezért ajánlania műveit a közösségének.

A 2004 óta megrendezett *Asztali beszélgetések* sorozat életében a februári alkalom formabontó volt, hiszen a több mint háromszáz disputa és egyéb rendezvény után ekkor fordult elő először, hogy a közös gondolkodást lemondás miatt kellett volna elhagyni. S bár igaz, hogy Hafner Zoltán és Schein Gábor irodalomtörténészek a Kertész Imre Intézet körül kialakult nézeteltérés miatt nem ültek egy asztalhoz, hogy Kertész Imre irodalmi örökségéről disputát folytassanak, a február 22-i alkalom mégsem maradt el.

Szőke Szabolcs zenész többször előadott már Kertész Imre lakásán, valamint a Nobel-díjas író kérésének megfelelően közreműködőként részt vett a Petőfi Irodalmi Múzeumban megrendezett ünnepségen is, ahol tisztelői az akkor nyolcvanöt éves íróat köszöntötték. Az est folyamán megelevenedett Kertész Imre hangja is, ugyanis az elhangzó idézetek a szerző előadásában, felvételről voltak hallhatók. Részletek hangoztak el a *Gályanaplóból*, a *stockholmi beszédből*, a *Hamburgi esszéiből* és a *Valaki más – A változás krónikája* című művéből. Szőke Szabolcs gadulkaművész különleges zenei előadással folytatott párbeszédet az író műveivel, így az est folyamán az idézetekre válaszoló vagy azok alapján a zene nyelvén újabb kérdéseket megfogalmazó művek dialógusának lehettek tanúi a jelenlévők.

Galambos Ádám, az est házigazdája elmondta: „Kertész Imre műveire nem voltunk felkészülve. A *Stockholmi beszédre* végképp nem. Hogyan is lehetünk volna, hiszen egy olyan társadalomban élünk és élünk, amelyikben az elmúlt immáron több mint százötven év traumáit nemhogy kibeszélni nem lehetett, hanem azok számos esetben politikai játszótérként használt, manipulatív eszközökké degradálódtak a közbeszédben. Megrázkódtatásból megrázkódtatásba léptünk, és a rendszerváltást követően, a szabadság lehetőségében éppen e traumák közül került a felszínre egy, ami nemcsak megrázó, hanem önmagunkat szembesítő és identitásunkat érintő kérdéseket helyezett a fókuszba. Érdekes, hogy a kertészi életmű mai nehézsége éppen ugyanaz, mint az erőssége: az, hogy etikai irodalom.”

Az evangélikus teológus kifejtette: „Kertész műveiben a szembenézést, az emlékezetpolitika kérdését és az újbóli önmeghatározás igényét fogalmazza meg felénk. [...] Reménykeltő, hogy Kertész Imre irodalmi munkásságával már eddig is többen kiválóan foglalkoztak. Hasznos lenne, ha ez a tudás párbeszéddé alakulhatna, hogy e páratlan életmű ne csak irodalomtörténetileg, hanem széles társadalmi körben is a helyére kerüljön. Abban bízunk, hogy a jövőben ez meg fog történni.”

■ G. Á.

Az alkalmakról készült videók megtekinthetők az *Asztali beszélgetések* YouTube-csatornáján

Jártomban-keltemben

Szeverényi János jegyzetlapjaiból

Holokauszt. Nyugat-európai protestáns gyülekezetben szolgáltam néhány hónappal ezelőtt. Különös közösség a hazától távolra szakadtak csapata. Mindenkinek egyéni, sajátos története van. Az idősebbek még a háború idején vándoroltak ki, mások '56-ban. A fiatalok általában jobb megélhetést keresnek a kontinens gazdagabb felén.

Az istentisztelet utáni kávézás jó lehetőség a beszélgetésre. Egymás után jöttek a különböző témák, kérdések a gyülekezet jelenéről és jövőjéről, politikáról, egyházzal, a világ dolgairól. Bemutakoztak az újonnan érkezettek. A hamarosan kezdődő énekkari próbára megérkezett egy szikár férfi, a „külsős”, tiszteletdíjas karvezető. Rezenéstelen arccal figyelt, majd amikor a zsidók második világháború alatti deportálására terelődött a társalgás, váratlanul megszólalt: „Nem vitték el a zsidókat koncentrációs táborokba, nem volt holokauszt, elmentek maguktól Dél-Amerikába. A német és a magyar férfiak harcoltak a fronton, valakinek itthon dolgozni is kellett...”

Ritkán lepődöm meg a különös emberi megnyilvánulásokon, de most nem akartam hinni a fülemnek. Az első sokk után azon csodálkoztam, hogy rajtam kívül senki sem szólalt meg. Bizonyára ismerték az atyáfit, nem akartak vele vitatkozni. Később még vendéglátóm autójában is az elhangzottakon töprengtem. Látásom szerint a gyülekezetben mindenkinek helye van, de nincs helye igellenes, hamis tanoknak és gyakorlatnak.

A vidám kántor és a néma gyülekezet. Elcsatolt területen élő gyülekezetben szolgáltam. A faluban magyar evangélikusok élnek, de a lelkész nem tud magyarul, és csak hárman-négyen járnak istentiszteletre. A pesti igehirdető hírére ezúttal húsz-huszonötön gyülekeztek. Szépen sütött a nap, a templom előtt ráérősen beszélgettek a testvérek. Később értettem meg, hogy rutinos nyugalommal várták a kántort, aki általában a szombat éjszakát lakodalmassal tölti. Egyszer egy ünnepben a „Piros

pünkösöd napján...” kezdetű népdalt játszotta a templomban tévedésből. Azóta a felügyelő minden alkalommal odaül az orgonapad mellé.

Mintegy húszperces késéssel kezdődött az istentisztelet. Az orgona energikusan szólt, a kántor gyakorlott, zengő hangja betöltötte a templomot. A gyülekezet viszont nem énekelt. Csendben nézett mindenki maga elé.

Nikotin, alkohol és evangélium. Háromnapos evangélikus ifjúsági fesztiválon kértek tőlem öt igehirdetést. Nagyobb részt serdülőkből verbuválódott a több száz fős közösség. Egy részük nem volt elkötelezett keresztyén. Rekkenő nyári melegben hogyan lehet lekötöni ennyi fiatal? Igazi kihívás előtt álltam. A programok szabadtéren zajlottak. Igihirdetés közben a büfé sem szünetelt. Néhányan söröztek, cigarettáztak, beszélgettek. Végül – a helyzetet érzékelve – a szervezők bezáratták a büfét a programok alatt.

Új világban kell az egyháznak végeznie a feladatát. Vége a kötelező korszaknak. Terepen kell lenni, meg kell szólítani a mai embert érthetően, ihletetten. Ha ez sikerül, Isten csodája. Hiszek a csodákban!

Teljesedjete be Szentlélekkel! Száztíz fiatalal töltöttem egy hétvégét az erdélyi Hidegszamos gyönyörű hegyei között. Református, evangélikus, baptista, katolikus fiatalok azért találkoztak, hogy a Szentlélek személyéről, munkájáról többet megtudjanak. Van remény! „Ezek a mai fiatalok” okosak, igazságkeresők, kreatívak. A konferencia témája így szólt: „Elemében vagy? Töltődj fel Szentlélekkel!”

*Szentlélek nélkül távoli az Isten,
Krisztus a múlté,
az evangélium holt betű,
az egyház egyszerű szervezet,
a tekintély uralkodás,
a misszió propaganda,
az istentisztelet emlékek földidézése,
és a keresztyén cselekvés rabszolgamorál.*

*De Őbenne: a kozmosz fölemelkedik,
Vajúdva szüli az Országot,
a feltámadott Krisztus jelenvaló,
az evangélium életerő,
az egyház szentháromságos közösség,
a tekintély szabadító szolgálat,
a misszió pünkösöd,
az istentisztelet emlékezés és elővételezés,
az emberi cselekvés megistenül.*

(Ignatios metropolita) ■

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

Új s még újabb nagy Ő?

Házasságban élve, házasságra készülve vagy éppenséggel társat keresve mindannyiunk fejében megfordult már a gondolat: „Vajon létezik-e olyan ember, akit kifejezetten nekem szánt az ég? És ha igen, akkor ő-e most a párom?” Honnan lehet tudni, hogy épp ő a nagy Ő?

Ősrégi elképzelés, hogy ebben a nagy világban nem vagyunk egyedül, hanem létezik egy másik felünk, egy lelki társunk, akivel tökéletesen kiegészítjük egymást. A görög mitológia szerint Zeusz négykarú, néglábú embereket teremtett, de féltette tőlük a hatalmát, ezért kettévágta és arra ítélte őket, hogy egymástól elválasztva éljenek, és egymást keressék. Ez az ókori mítosz meggyökerezett a köztudatban, és rendkívül népszerű lett, különösen az ezoterikus irányzatok követőinek körében. Azonban a keresztény gondolkodásban is felbukkan az a nézet, hogy van egy ember, akit Isten csak nekem teremtett. Főleg a karizmatikus keresztény vonal képviselői számolnak be arról, hogy megtalálták azt, akit „az Úr nekik szánt”, illetve hogy Isten megmutatta nekik, kivel kell összekötniük az életüket.

Bár a téma közszájon forog, érdemes megvizsgálni, mi rejlik valójában a „nagy Ő”-ről szóló kérdések mögött. Vajon azért gondolkodunk azon, hogy a párunk-e az „igazi”, vagy hogy van-e egyáltalán esélyünk megtalálni a lelki társunkat, mert abban reménykedünk: jól választunk, és

ez garantálja majd a boldog házasságunkat? A válaszok egy részét azzal indokolják a felek, hogy nem az „igazival” léptek frigyre, nem megfelelően választottak, ezért siklott félre a közös életük. A kérdéseink mögött az a félelem rejtőzik, hogy ha nem a lelki társunk a párunk, akkor valamit már azelőtt elrontunk, hogy az életközösség elkezdődött volna.

Valójában azonban a választás csak az első lépés, nem pedig maga a cél. Az, hogy kivel kötjük össze az életünket, egyáltalán nem biztosíték arra, hogy később is minden rendben lesz. A bibliai „nagy Ő”-felfogás is ezt támasztja alá.

Ha valakit, akkor Izsákot és Rebekát valóban Isten is egymásnak teremtette (1Móz 24), hiszen Isten maga választotta ki Rebekát Izsák feleségéül. Ám amikor aztán ikergyermekük születtek, Izsák Ézsaut, Rebeka pedig Jákóbot szerette jobban. Az életükben a manipuláció, a csalás és a hazugság egyaránt jelen volt. Az évek folyamán a házasságukban ugyanolyan problémák ütötték fel a fejüket, mint bármelyik mai párkapcsolatban. Ábrahám és Sára egészen a feleség haláláig hűséges társai voltak egymásnak, mégis, hosszú házassá-

guk során a legelképesztőbb helyzetekbe kerültek: megküzdöttek a meddőséggel, a gyermek iránti sóvárgó vágygal, a szolgátlány miatti féltékenységgel. És ha a szükség úgy hozta, Ábrahám le is tagadta a feleségét. Ettől nem voltak kevésbé „igaziak” egymás számára, sőt a közösen kiállt próbák tették őket igazán összetartozó párrá.

Ezek szerint tehát bárkivel összeköthetjük az életünket, mert úgymint később válunk igazi társakká? Természetesen nem, hiszen sok esetben két ember egyáltalán nem tud sem együtt élni, sem pedig egymásra hangolódni. Ugyanakkor életünk során több, számunkra megfelelő emberrel is találkozhatunk – több potenciális „nagy Ő”-vel –, és a kapcsolat sikere nem csak abban áll, hogy végül is melyiket választjuk. Bármikor megismerhetünk később is olyan valakit, aki „igazibbnak” látszik a párunknál.

A hangsúly a választás utáni elköteleződésen van: mennyire tudok ragaszkodni a választásomhoz akkor is, amikor az élet nehezebbé válik, és amikor az első „még nagyobb Ő” feltűnik a színen. A *Példabeszédek* könyvében azt olvashatjuk, hogy „örülj ifjúkorodban elvett feleségednek” (5,18), és ne keresd mindig más nők csábítását. Örömmel lelni abban, aki mellett elköteleződöttünk – ez munkálja ki a valódi lelki társakat.

■ KOVÁCS BARBARA

Isten áldása a tehetség

Világbajnok a ceglédi gyülekezetben

Majorosi-Lázár Anita ügyvédből lett profi sportoló. Legutóbb a kettlebell-sport magyar bajnoki címét nyerte el, negyedik helyezést ért el a szülői világbajnokságon, korábban pedig amatőr kategóriában lett világbajnok. A világbajnokságokon és a gyülekezetben is otthon érzi magát. Sportágáról, a hit és a sport viszonyáról, nem utolsósorban pedig gyülekezeti elköteleződéséről is kérdeztük.

– Hogyan került a ceglédi evangélikus gyülekezetbe?

– A gyerekeim által. A lányaimat evangélikus hittanra írtuk be az iskolában Szlaukó Orsolya lelkésznhöz, és bár a férjemmel együtt ők is evangélikusok, korábban nemigen jártunk templomba. A lelkésznot viszont nagyon megszerették a gyerekek, és sokat meséltek arról, hogy érthetően és szeretettel beszél hit-

tanórán, így eljöttünk egy családi istentiszteletre, aztán egyre többre. A gyerekeim életének része, hogy részt veszünk a családi istentiszteleteken, de megpróbálunk más vasárnapokon is jönni. Férjem is örül ilyenkor, hogy együtt a család. A családi istentiszteleten azt érzem, hogy bibliaismereti oktatást is kapunk, és ezt nagyon szeretem. Bár egyházi iskolába jártam, mégis most érzem azt, hogy meg-

szólít egy-egy prédikáció. Ma már én is a gyülekezet tagjának érzem magam, pedig katolikus vagyok.

– Olyannyira elköteleződött, hogy hétfőként baba-mama tornát tart a ceglédi anyukáknak az evangélikus gyülekezeti házban. Miként jött az ötlet?

– Az egyik pénteki baba-mama körben meghívott vendég voltam, és a sportról, az edzésről beszéltem. Ezen az alkalmon több kismama jelezte, hogy lenne igény közös tornára is, és megkerestek, hogy nem tudnánk-e erre sort keríteni. Megfelelőnek találtuk a hétfő délelőttöt, mert akkor nem ütközünk semmilyen más, anyukáknak szervezett programmal a városban, és hivatásos spartan- és kettlebell személyi edzőként az anyukáknak megfelelő edzést tarthatok.

– Az interjúnk előtti istentisztelet nem családi alkalom volt, mégis bent maradtak a kislányai. Hogyhogy nem mentek gyerek-bibliaóra?

– Ők szívesen hallgatják a lelkész prédikációit, azt érzik, hogy hozzájuk is szól. De emellett a gyülekezet többi programjára is ellátogatunk, szoktunk hittantáborba menni, ahol én tartom a mozgásórákat, de farsangolunk is, és a húsvéti ünnepén is részt veszünk.

– Katolikusként aktív tagja egy evangélikus gyülekezetnek, és bár jogot végzett, hivatásos sportoló lett. Hogyan alakult ez a fordulat az életében?

– Mindig is sportoltam, de nem profi szinten, mert a családom nem támogatta a sportkarriert. Úgy neveltek, hogy első az iskola, a diploma, mellette a sport megfér, de nem lehet hivatás. Bár a jogi egyetemet is én választottam, mert érdekelt a kriminológia, a kriminalisztika, a büntetőjog, a családjog, és jól is ment az egyetem, harmadéves koromban lettem várandós Mira lányunkkal. Nem használtam, és mindenkinek azt javasolom, hogy folytassa várandósan is a tanulmányait, mert nem lesz könnyebb idővel a tanulás. Azt viszont meg kell jegyezni, hogy nagyon sok támogatást kaptam a férjemtől. Nélküle nem tudtam volna befejezni az egyetemet. ►

– Mennyire volt felkészülve akkor az egyetem egy vizsgázó kismamára?

– A Pécsi Tudományegyetemen a baba-mama szoba az én kezdeményezésemre alakult ki, mert a vizsgák alatt a férjem vagy egy csoporttársam kint vigyázott a kisbabára, aki néha felsírt, a professzorok pedig kérdezték: hogyhogy sír kint egy kisbaba? Egy idő után ezért kialakítottak egy baba-mama szobát, aminek nagyon örültem. Az államvizsga idejére pedig már Bora kislányunk is megszületett, így kétgyermekes anyukaként fejeztem be az egyetemet.

– Visszatérve a kérdésre, hogyan jut el valaki a jogi egyetemtől a profi sportig?

– Amikor az egyetem és az otthonlét után terveztem, hogy elhelyezkedem a szakmában, akkor a kisebbik, óvodás lányom nagyon sokat betegeskedett, így elkezdtünk kivizsgálásokra járni, és kiderült, hogy fehérjehiány-betegsége van. Ma már ezt senki meg nem mondaná róla, mert nagyon szépen fejlődött. Az orvosok azt tanácsolták, hogy ne vegyük ki a közösségből, maradjon az óvodában, de én válasszak a hivatali munka helyett rugalmasabb hivatást, mivel sokat leszünk kórházban, vizsgálatokon, otthon.

– Ezek szerint a kislányának köszönhető a sportkarrierje.

– Valóban elkezdtem a profi sport felé fordulni. Érdeklődtem a lehetőségek iránt, kerestem, milyen munkát tudnék rugalmasan végezni. Kiválasztottam egy nemzetközileg elismert OKJ-s képzést az IWI Nemzetközi

Fitnesziskolában, ahol Bánkuti Gabriella volt a tanárom, később ő hívott a spartanedzőképzésre, amit szintén elvégeztem. Cegléden és környékén akkor még nem volt ilyen típusú oktató, és így elkezdtem edzőként dolgozni a gyerekek mellett. Gabriellánál ismertem meg a kettlebellt vagy – orosz tradicionális

Ha valaki hisz Istenben, egészen biztos, hogy segítségül hívja minden egyes versenyén. Észre sem veszi, de elmotyog egy imát, összekulcsolja a kezét, és kéri Istent, hogy sikerüljön, segítse őt. Egyfajta lelki megnyugvás ez számomra is

elnevezéssel – a girjagolyót is. Aztán Bánkuti Gabriella egyik szemináriumán ismerkedtem meg Barcsik Lászlóval, a mostani edzőmmel és valójában magával a kettlebellsporttal.

– Mi tulajdonképpen a kettlebell?

– A sportág története századokra nyúlik vissza. Legelőször mezőgazdasági eszköz, terménymérő ellensúly volt a

kettlebell, aztán az orosz cári hadsereg is felfigyelt rá, és jobb híján ágyúgolyókra hegesztett fül segítségével kezdték el edzeni a katonákat. Oroszországban mind a mai napig beépítik a testnevelés-oktatásba ezt a sportot, amely egészen más, mint a súlyemelés, hiszen ott egy ismétléssel a maximumsúlyt kell megemelni, itt viszont tíz percig kell kitartóan emelni a súlyt, legyen az tizenhat, húsz vagy huszonnégy kilogrammos. Itt fontos az erő és az állóképesség is, hiszen kell erő a súly emeléséhez, de kitartás is kell a tízperces folyamatos munkához. Érdekes azonban, hogy az orosz versenyzők legtöbbször kifejezetten vékony, ötvenöt-ötvennyolc kilós nő, és folyamatosan ők nyerik a versenyeket, mert kiváló az állóképességük, de az idősebb, teltebb versenyzők is ügyesek, mert ebben a sportban a technika számít, nem csak az erő.

– Csupán két és fél éve kezdte el a sportot, és már komoly eredményeket ért el. Milyen díjat nyert legutóbb?

– Februárban zajlott a magyar bajnokság Kiskunhalason, amely azért is volt fontos, mert ez kvalifikációs verseny az Európa-bajnokságra. Az én ceglédi egyesületemből tizenegyen vettünk részt, és erre nagyon büszke voltam. Ami az eredményemet illeti, magyar bajnok lettem a kategóriában, és kvalifikáltam a májusi Európa-bajnokságra.

– Mit jelent pontosan ez a magyar bajnoki cím? Mit kellett érte tenni?

– Azt jelenti, hogy idén Magyarországon a kategóriámban és a súlycsoportomban elnyertem a magyar bajnoki díjat. Emellett pedig, ahogy már említettem, ezzel az eredményemmel kvalifikáltam az Európa-bajnokságra. A szabályok szerint ugyanis amatőr kategóriában nőknél tizenhat kilogrammos kettlebellel, férfiaknál huszonnégy kilogrammos bellel akárhány versenyző indulhat, de a profi kategóriában – ez a nőknél huszonnégy kilogrammos, a férfiaknál harminckét kilogrammos golyót jelent – egy országot egy súlycsoportban csak egy versenyző képviselhet. Ezért nekünk a bajnokságon meg kellett küzdenünk a kvalifikációért. Azzal, hogy megnyertem a magyar bajnokságot, az idei Európa-bajnokságon mínusz hatvanhárom kilogrammos súlycsoportban, huszonnégy kilogrammos kettlebellel snatch versenyszámban profi kategóriában én fogom képviselni az országot.

– Már a gyermekei is üzik ezt a sportot. Nem kapott emiatt kritikát?

– A gyermekkettlebellet én próbálom itthon meghonosítani, és valóban már mindkét lányom űzi ezt a sportot, de természetesen a saját koruknak megfelelő súlyokkal, komoly edzés és figyelem mellett. Azt gondolom, ha tízkilós iskolatáskát kell cipelniük nap mint nap, akkor én csak segítek a négykilós kettlebellet, hogy megerősítsék a hátizmukat, jobb legyen a tartásuk. Az én gyerekeim úgy állnak, mint a nyárfák. Sem a tartásukkal, sem az állóképességükkel nincs gond.

– **Egy-egy verseny előtt természetesen fontos a fizikai felkészülés, de lelki segítséget is?**

– Amióta a lelkésznhöz járunk a gyülekezetbe, azóta mindig elmondok egy imát a versenyek előtt. Ezt megelőzően ez nem volt szokásom, de most már úgy érzem, fontos része a felkészülésnek.

– **Adhat többletet a sportolónak, ha hisz Istenben?**

– Ha valaki hisz Istenben, egészen biztos, hogy segítségül hívja minden egyes versenyén. Észre sem veszi, de elmotyog egy imát, összekulcsolja a kezét, és kéri Istent, hogy sikerüljön, segítse őt. Egyfajta lelki megnyugvás ez számomra is.

– **Hogyan lehet a folyamatos versenyzést összeegyeztetni a családi élettel?**

– A férjemnek tartozom emiatt hálával, mert maximálisan támogat engem, és lehetőséget biztosít arra, hogy részt vegyek a versenyeken. Amikor sportolni kezdtem, akkor leültünk, és megbeszéltük, hogy ez milyen áldozatokkal,

FOTÓ: MOLNÁR MÁTÉ LÁSZLÓ

időbeosztással jár, de persze ezt még az elején nem lehet teljesen felmérni. Ha versenyre készülök, akkor már hajnali három órakor elindulok otthonról, vagy négy órakor a házunk melletti tó körül futok, így előtte szoktam elkészíteni a reggelit, kikészítem a dolgokat, kiírom a tudnivalókat. Mire visszajövök a futásból, ők elkészülnek, és akkor újra velük vagyok, és együtt tudunk elindulni az iskolába. Minden meg van koreografálva az életünkben, a gördülékenység érdekében. A lányok nem tudnak minden versenyen mellettem lenni, sem anyagi okokból, sem a korukból adódóan. Kicsik még, hogy mindig úton legyenek, de ha

meg tudjuk kényelmesen oldani, akkor viszem őket, és van, hogy már ők is versenyeznek, így szívesebben jönnek.

– **A férje még nem próbálta ki a kettlebelt?**

– Hobbiszinten már elkezdte, de abszolút nem az én kérésemre. Azt hiszem, inkább szerette volna megismerni ezt a sportot, és részt akart venni abban, amit én most már a gyerekekkel együtt szeretettel és elhivatottsággal űzök. Ugyanakkor azt gondolom, mindenkinek megvan a maga sportja, csak meg kell találnia. A saját egészségünk, jó közérzetünk miatt is fontos, hogy sportoljunk. Nem létezhetünk mozgás nélkül, mert nem mindegy, hogy az időskorunkat milyen minőségben éljük.

– **Jó sportolónak lenni talentum vagy kitartás kérdése?**

– Úgy gondolom, hogy a tehetség Isten áldása, de soha nem azok a legnagyobb sportolók, akiknek csupán tehetségük van, ám kitartásuk nincs. Szorgalommal, kitartással, az erő feletti küzdelemmel sokkal többet elérhet egy sportoló. A tehetséges ember nem tanul meg küzdeni, mert ha könnyen jön a siker, akkor azt könnyen is veszi, így pedig néhány verseny után vége is a sikernek. Az pedig biztos, hogy a siker nem csupán egy ember munkája. Most, hogy világversenyekre eljutok, támogat Cegléd városa és más szponzorok, amiért nagyon hálás vagyok. A sikereim mögött így a családom mellett egy másik komoly csapat áll, amely a háttérből segít.

■ KÉZDI BEÁTA

FOTÓ: SZLAUKÓ ORSOLYA

Püspökkenyér – ezúttal a szemnek és a léleknek

Lassan benépesül a stúdió előtti társalgó a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA) épületében, a budapesti Kunigunda útján. A *Püspökkenyér* című műsor felvételét mindig rövid megbeszélés és közös imádság előzi meg, amikor a résztvevők Isten segítségét kérik a munkájukhoz. A televíziós szereplések esetében szokásos smink ezúttal sem maradhat el, csupán a szerzetesi életet élő görögkatolikus érsek hártja el kötelező púdert, mondván, ez már végképp nem fér össze az ő szigorú életvitelével.

Fabiny Tamás püspök még 2010 elején kereste meg a Duna Televízió akkori vezérigazgatóját, Ókovács Szilvesztert egy olyan műsor ötletével, amelyben a hazai egyházak vezetői beszélgetnek aktuális közéleti, illetve a vallást, a hitéletet érintő témákról. A *Püspökkenyér* azóta látható a köztelevízióban, jelenleg az M5-ös csatornán négyhetente, vasárnap reggel 7 órakor; a következő adás március 18-án lesz.

A műsorban az elmúlt években több hazai egyházi vezető is vendégeskedett, így – többek között – Beer Miklós váci római katolikus megyés püspök, Kiss-Rigó László szeged-csanádi római katolikus megyés püspök vagy éppen Fazekas László, a Szlovákiai Református Keresztény Egyház püspöke.

Jelenleg három állandó szereplője van a műsornak: Steinbach József dunántúli református püspök, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának elnöke, Kocsis Fülöp hajdúdorogi görögkatolikus érsek-metropolita, illetve kettős – műsorvezetői és beszélgetőtársi – minőségben Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke.

A felvetett témákat a műsorvezető határozza meg, s igyekszik úgy alakítani a beszélgetéseket, hogy közéleti és tisztán vallási kérdéseket is megvitassanak. Tudatosan kerülnek a direkt politikai témákat, ugyanakkor véleményt mondanak a társadalmunkat leginkább érintő, aktuális kérdésekről, így például európai ügyek-

ről, a szegénységről, az oktatás- vagy éppen az egészségügy helyzetéről.

Legutóbb például az éppen a felvétel idején kezdődött téli olimpiáról beszélgettek a műsor első részében. Szóba került Pál apostol, aki a Krisztusért vállalt hosszú és küzdelmes (vessző)futása során önmagát győzte le, éppen úgy, mint ahogyan az élsportolóknak is meg kell harcolniuk önmagukkal a felkészülés során, rengeteg lemondást és erőfeszítést vállalva.

A második téma a bűnt időszaka volt. Szó esett arról, hogy a test bűntje valójában a lélek önmegtartóztatása, s akinek a teste bűntől, annak a lelke közelebb kerül Istenhez. Az önként vállalt ínség imádságra sarkallja az embert, s ilyenkor arra is kell gondolnunk, hogy Krisztus újbóli eljövetelekor mindnyájunknak részünk lesz megígért lelki lakomában.

A nézői visszajelzések alapján kijelenthető, hogy a műsornak állandó törzsközönsége van. Új nézőkhöz is eljuthat a műsor azzal, hogy az evangélikus egyház és az MTVA között létrejövő szerződés alapján a jövőben az *Evangélikus.hu* honlapon megtekinthető lesz a közmédiá minden olyan televízió-, illetve rádióműsora, amely egyházunkat érinti. Terveink

szerint az egyház hivatalos weboldalán önálló rovatban csoportosítjuk majd ezeket a tartalmakat, s a rovat indulásáról időben tájékoztatjuk Olvasóinkat.

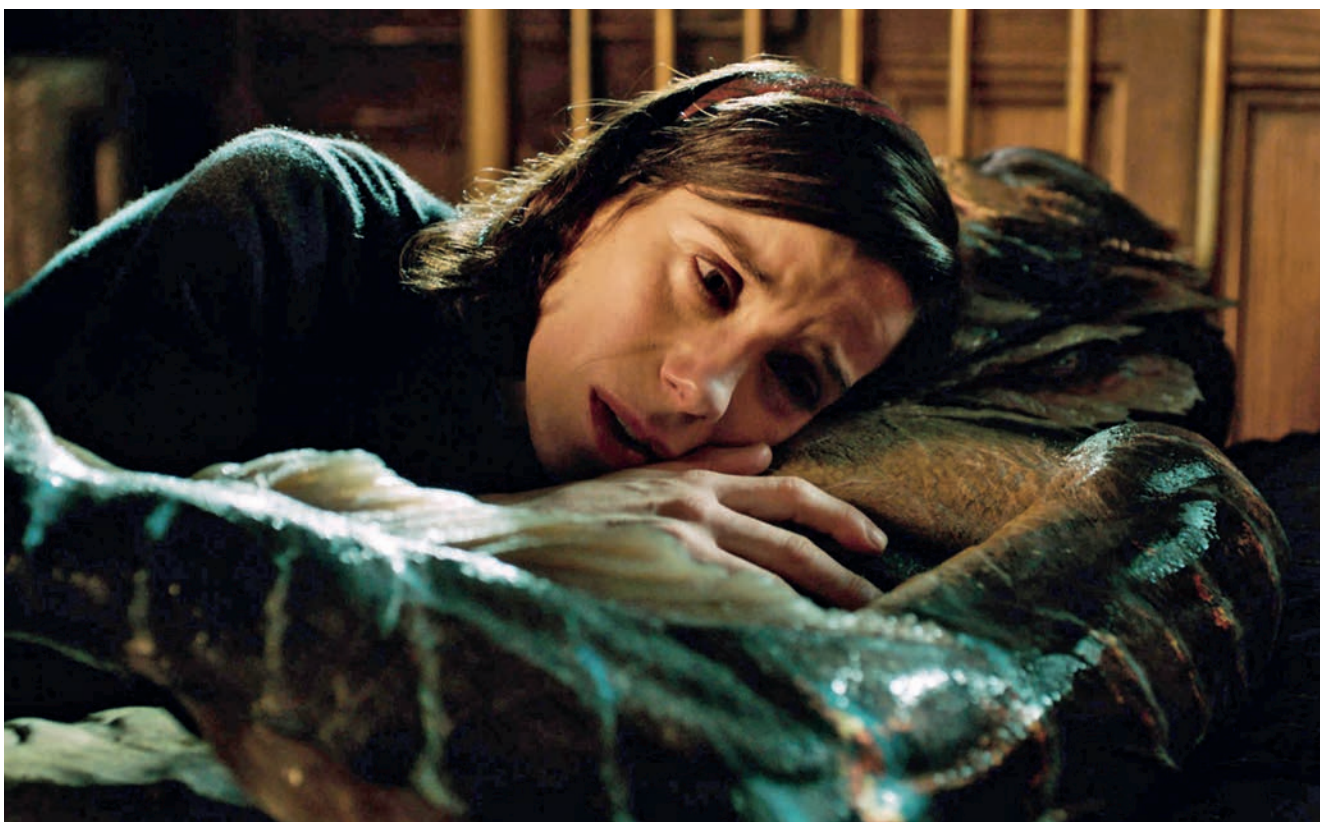
■ I. L. L.

FOTÓK: KISS TAMÁS

Szavak nélkül szeretni

Film egy különös románcról

Guillermo del Toro, a gótikus horrormesék mestere ismét a rendezői székbe ült, hogy egy újabb sötét, de elbűvölő filmmel örvendeztessen meg minket. A víz érintése egy nem mindennapi szerelem történetét meséli el, és komoly esélyekkel indul az idei Oscar-díj-átadón.

Az 1960-as évek Amerikájában járnunk. Történetünk főhőse, Elisa csendes, nyugodt életet él. Egy kisvárosi mozi felett lakik, van egy kedves szomszédja, Giles, éjszakánként pedig a barátnőjével, Zeldával takarítóként dolgozik egy titkos katonai laboratóriumban. Elisa nem boldog: némasága miatt nehezen tud kommunikálni és megnyílni mások előtt.

Mindez megváltozik, amikor a titkos laborba egy humanoid felépítésű, de két-éltű vízi lényt hoznak, amelyet az Amazonas folyóból fogtak be. Ahogy Elisa megismeri a furcsa szerzetet, rájön, hogy

egyformán magányosak. Azonban kibontakozóban lévő kapcsolatuk veszélybe kerül, amikor kiderül, hogy a laboratórium igazgatója fel akarja boncolni a vízi szörnyet. Elisának minden követ meg kell mozgatnia, hogy megmenthesse az egyetlen olyan lényt, akivel szavak nélkül is megértik egymást, és aki elfogadja őt olyanak, amilyen.

Első ránézésre *A víz érintése* nem tűnik többnek egy különös tündérmesénél, mondanivalója mégis érvényes napjainkban is. Bár Hollywood és a filmipar sokat fejlődött a fogyatékkal élők reprezentációjában, sokan még mindig úgy tekintenek rájuk, mint – kis túlzással – a filmben szereplő békaemberre. Pedig nekik is szükségük van a társas kapcsolatokra, és éppúgy kínozza őket a magány, mint bárki más. A néma takarítónő és az emberszabású vízi lény románcja szépen, bár néha kissé giccsbe hajlóan előadott tör-

ténet arról, hogy a legváratlanabb helyeken találhatja meg az embert a szerelem.

Guillermo del Toro keresve sem találhatott volna ehhez a sztorihoz jobb helyszínt a hatvanas évekbeli Amerikánál, ahol a hátrányos megkülönböztetésben nemcsak a fogyatékkal élőknek volt részük, hanem a feketéknek és a melegeknek is, és ahol a hidegháborús paranoia közepette minden gyanús alakban orosz kémeket láttak. A rendező védjegyévé vált vizualitás most is jelen van, a békaember maszkja és kinézete pedig különösen látványosra sikerült.

A színészek közül egyértelműen Sally Hawkins viszi a pálmát: Elisa szerepét igazán érzékenyen formálja meg. Rajta kívül az igazgatót alakító Michael Shannon nyújt emlékezetes alakítást, ahogy a Bibliából idézve és istent játszva akar uralkodni mindenki felett a laboratóriumban.

A víz érintése nem akarja megváltani a világot, de amit vállalt, azt teljesíti. Sötét atmoszférájú kémtörténet, ugyanakkor kedves tanmese a szeretet erejéről. Vajon ez elég lesz-e ahhoz, hogy Guillermo del Toro megkapja érte az Oscart?

■ ILLISZ BALÁZS GERGELY

A víz érintése. Színes amerikai dráma. Főszereplők: Sally Hawkins, Michael Shannon, Richard Jenkins, Octavia Spencer. Rendezte: Guillermo del Toro.

Út lélektől lélekeig

Légy jó mindhalálig musical

Nemzedékek ismerkedtek meg kisiskolásként Móríc Zsigmond mára klaszszikussá vált regényével. A hol ajánlott, hol kötelező olvasmány, a Légy jó mindhalálig története musical formájában már tizenhét évvel ezelőtt diadalutat járt be – ezt elevenítette fel 2017 szeptemberében a budapesti József Attila Színház.

Jó az, ha a ma gyermekei egy-egy ilyen olvasmányt a színpadon megélevenedve is láthatnak, mert közelebb kerül hozzájuk a darab kora. Gyerekeim körében korábban már nagy sikert aratott *A Pál utcai fiúk* musical, így nem hagyhattuk ki a *Légy jó mindhalálig*ot sem.

„Mint a szép híves patakra” – zsoltárt énekelve vonultak be a diákok a színpadra, énekeskönyvvel a kezükben, és szinte fuvallatként egyből megérintett bennünket az egykori debreceni kollégium légköre: hogy milyen lehetett a bentlakásos fiúiskola diákjaként élni, napról napra küzdeni a latin nyelvtannal, biflázni a földrajzot, számolni a matekpéldákat. De nem kell ahhoz debreceni kisdíáknak lenni, hogy pillanatok alatt bele tudjuk magunkat képzelni ebbe, hiszen azóta sincsen másképp. Az iskola máig ilyen kihívások elé állítja az ember gyerekeit.

A társadalmi státuszok sem változtak sokat. Változatlanul vannak szegények és gazdagok a gyerekek között. Az elszegényedett dzsentricsaládból származó ma például lehetne devizahitelesek gyermeke. A napi csínyek, a csúfolkodás sem változott, vannak kevésbé kedvelt gyerekek egy-egy osztályban, akik margóra szorulnak, és vannak közkedvelt figurák, „megmondógyerekek” is.

Nyilas Misi, az érzékeny lélek, a háttartalan bizalommal, nyitottsággal megáldott gyerek, aki előtt a felnőttek világának idillikus képe lebeg, hatalmas jellemfejlődésen megy keresztül a darabban. Érezzük, mennyire sok igazságtalanság történik vele, míg végül abban a református kollégiumban, amely a nemzeti nevelés egyik fellegvárának számított, a tanári törvényszék elé állítják annak ellenére, hogy tudásával és szellemi képességei-

Móríc Zsigmond – Kocsák Tibor – Miklós Tibor: Légy jó mindhalálig; musical. József Attila Színház. Az átkötő jeleneteket írta Pinczés István. Nyilas Misi szerepében: Molnár András / Lukács / Vízlendvai Áron / Maszlag Bálint. Rendezte: Hargitai Iván.

vel, tisztaságával kitűnik a többiek közül, és fényes jövő előtt áll. A lelki tisztaság ma is szemben áll az anyagiakkal és a pénzzel. Ráadásul ma sincsen másképp az érvényesülés útja sem: sokszor az ügyeskedő győz, és nem mindig a pozitív emberi értékek hordozói jutnak előrébb. Ősi igazságokat és igazságtalanságokat látunk, az ember erkölcsi érzéke lázad, és segíteni próbálna a hősnek.

Kicsit túlzásnak éreztem viszont azt a jelenetet, amelyben a debreceni tanárok nádpálcáikkal támadtak Misire, és vallatták őt. A korhű musical ugyanis percek alatt Harry Potter-paródiává változott. Szemünk előtt a nádpálcák varázspálcákká váltak, a vallatás olyan érzéseket keltett, mintha energiavámpírok, halálfalók üldöznék a gyereket az „orando et laborando” felirat alatt a pokol bugyraiba. A valódi kínvallatás kínja ezzel teljesen átfordult fantasybe. Így csak a fináléban ocsúdtunk fel: „Lesz út lélektől lélekeig... Az élet szép... A legnagyobb kincs örökké tiéd!”

■ HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

FOTÓ: BÁLINT ANDRÉ

Kis bibliai szőlészet-borászat

A Bibliában kétszáznál is több alkalommal esik szó a borról, a növények közül pedig a szőlőről tesz említést legtöbbször a Szentírás. Fontos tudni, hogy a keleti népeknél a bor fogalma legtöbbször nem az erjedt, hanem a frissen préselt, édes, alkoholtartalommal még nem bíró szőlőlevet jelentette, így a bibliai szóhasználatban a bor leginkább az általunk szőlőléként ismert itálnak felel meg. A bor lehet Isten áldásainak egyike, ekkor a szentírók a szőlő alkoholmentesen eltett levét értik rajta, ugyanakkor a rézségesség okozójaként is sokszor említik: ez esetben pedig az alkoholtartalommal bíró, erjedt, lerészegítő hatású italról szólnak; ezt a hatást a Szentírás – mind az Ó-, mind az Újszövetség! – egyértelműen elítéli.

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

A Bibliában Nóéval kapcsolatban esik szó először a borról: a bibliai hagyomány neki tulajdonítja a szőlőművelés mint foglalatosság elkezdését. De az alkoholfogyasztás első negatív következményét is ő éli át az emberek között: „Nóé, a földműves volt az első, aki szőlőt ültetett. Egyszer bort ivott, megrészegedett, és meztelenre vetkőzött a sátrában.” (1Móz 9,20–21)

A Szentírásban a szőlő végigvonul az Ó- és az Újszövetségen, egyrészt mint értékes gyümölcs, másrészt mint kiemelten fontos szimbólum. Ahol szőlőt ültettek, ahol ehettek-ihatták a tőkék termését, ott jólét és biztonság volt; ez jelképezte az átmenetiséggel szemben az otthont, sőt ott „maga Isten volt jelen”. A Mózes által előreküldött férfiak, akik felderítették Ká-

naán földjét, hatalmas szőlőfűrttel tértek vissza, hiszen „akkor éppen az első szőlőfűrtök érésének az ideje volt”. A kánaáni bőséget élő valójában szemléltető csodálatos gyümölcsöt a vállukra vetett boton szálították: „Amikor eljutottak az Eskól-völgyig, lemetszettek ott egy szőlővesszőt egyetlen szőlőfűrttel, amelyet ketten vittek rúdon.” (4Móz 13,20.23) A szőlőtő a későbbi teológiai értelmezésben Krisztus-szimbólum lett, a botban pedig, amelyen a szőlőtő függött, Krisztus keresztfáját látták.

A jó szüret Isten áldásának, a rossz Isten büntetésének számított. A Bibliában a szőlőtő Izraelt jelképezi, amelyet az Úr Egyiptomból telepített Kánaánba, hogy ott gyökeret eressen: „Egy szőlőtőt hoztál el Egyiptomból. Népeket ültél el, ezt meg elül-

tetted.” (Zsolt 80,9) A prófétai beszédnek is elemi erővel ható eszköze lett a szőlőről való prédikálás: „Dalt éneklek kedvesemről, szerelmesem szőlőjéről. Szőlője volt kedvesemnek kövér hegyoldalon. Fölásta és megtisztította a kövektől, beültette nemes vesszővel. Közepére tornyot emelt, sajtot is vágatott benne. [...] Vártam, hogy jó szőlőt teremjen, miért termett vadszőlőt?” (Ézs 5,1–4) Itt Ézsaiás próféta „kedvese” az Úr, „kedvesének szőlője” pedig Izrael népe.

Az Újszövetségben Krisztus első csodatétele is a borhoz kötődik: a víz borrá változtatása a kánai menyegzőn történt. Jézus gyakran használja a szőlő szimbólumát annak bemutatására, hogy közte és tanítványai között milyen kapcsolatnak kell lennie. E szerint Jézus a szőlőtőke, mi, ta-

nítványai pedig a szőlővesszők, akik csak akkor maradnak életben, ha a tőkéről, azaz Jézus Krisztusból táplálkoznak: „Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők: aki énben nem marad, és én őbenne, az terem sok gyümölcsöt, mert nélkülem semmit sem tudtok cselekedni.” (Jn 15,5) De az Atya és önmaga kapcsolatát is ezzel a képpel jellemzi: „Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlősgazda.” (Jn 15,1)

Példabeszédeiben, amikor a mennyek országáról ad tanítást az övéinek, a legteremtésebb módon merít ebből a témakörből (például a munkásokat felfogadó szőlősgazda, a gonosz szőlőmunkások, az irgalmas samaritánus, aki olajjal és borral kezeli felebarátja sebeit, stb.), szívesen használ szőlővel és borral kapcsolatos képeket, mert ezeket kora társadalmában jól ismert, otthonos példaként értékelték és értelmezheték hallgatói.

Az úrvacsora szertartásában pedig, földi küldetésének végéhez érkezve, a kovásztalan kenyér mellett Jézus a szőlő levét rendelte el nekünk: „Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, a szövetség vére, amely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.” (Mt 26,27–28) Az evangélikus egyház két szentsége közül az egyikben, a két szín alatt vett úrvacsorában tehát ott van a szőlő, a bor. Az evangélikus tanítás szerint mindenki, aki részt vesz az úrvacsorai közösségben, Krisztus ígérete szerint az ő testét és vérének kapja. Mindkét úrvacsorai színnél (ostya, bor) nagyon fontos, hogy – eredetileg – egyikben sincs jelen az erjedés (kovásztalan kenyér, erjedetlen bor), amelynek hiánya kifejezi Jézus büntetlen életét.

Jézus ígérete szerint ez lesz az ünnepi menü az üdvösségkor, amikor valamennyi üdvözülttel együtt újra eszi a kovásztalan kenyeret, és issza a szőlő préselt levét. Így a Biblia leírásában a szőlő az örök élet része is lesz.

Sokan és sokszor idézik Pál apostol Timóteushoz írt intelmét. De vigyázzunk, az apostol semmiképpen nem a mértéktelen alkoholfogyasztásra buzdította lelki gyermekét e szavakkal: „Ezután ne csak vizet igyál, hanem – gyomrodra és gyakori gyengélkedésedre való tekintettel – élj egy kevés borral is.” (1Tim 5,23)

■ Írta és összeállította: S-K. D.

Isten szőlőskertje

Látogatóban Halász János borospincéjében

Tisztaság, rend mindenütt, látszik a gazda precizitása, ugyanakkor otthonos, vendégszerető hely Halász János szekszárdi préháza. A katonából lett borász, a gyermekkor óta istenfélő ember hitről, családról, szőlőről mesél. Szót ejt a nemes nedű méltó megbecsüléséről és arról is, hogy a szőlészethez-borászathoz Istentől kapta a talentumot.

Napfény, illatok, méhek döngése, cicák sündörgése, a tőkék dús leveleibe belekapó szellő halk neszezése – mint egy megelevenedett festmény, olyan a táj. Pillanatok alatt elfeledteti a város zaját, piszkát, ideges rohanását az a szépség, amely János bácsi pincéjéhez megérkezve körülvész. Faasztal és -padok, fejünk felett lugasszerűen borulnak össze a zöld levelek. A falakon az evangélikus borfesztiválok és más borversenyek oklevelei. Elkezdjük számolni – hatvanhétnél állunk meg.

Közel a Teremtőhöz

Ám egy szőlőbirtok gondozása, a borászat nem valami napfényes, könnyed, idilli romantika. Nem hétvégi, néhány órás laza kikapcsolódás. Kemény, egész

éven át tartó munka. Felelősség, következetesség, kitartás, helytállás. Siker és kudarc. Isten áldása és hatalmas ajándéka – vagy ha jég, zivatar, rosszkor érkező fagy vagy kivédhetetlen kórság viszi el a termést: ma is büntetésének, haragjának jele? A szőlőben az ember közelebb érzi magát a Teremtőhöz és az elveszett édenhez. Itt minden szónak, minden mondatnak más súlya van, szerényebb, alázatosabb lesz az ember. A bor, „az istenek nedűje” pedig odalent, a rendezett, tiszta, hűvös pincében mély titkokat rejt.

A kis szerszámoskamrában kéznél van minden, amire szükség lehet. János bácsi leltáráz: kis- és nagyreszelő, fúró, lapát, ásó, kapa és a szőlőben előforduló sokfajta más eszköz, no meg egy szerencsepátkó. Egy nagy tartályban víz. „Ennek a vize olyan tiszta, mint a forrásvíz. Hordót és minden

mást mosok vele, csak a halászlévet nem főzi ebből Erzsébet néni” – derül János bácsi.

Egy nagy kádra mutatva azt mondja: „Ide szüretelünk, ennek kétszer tele kell lennie ahhoz, hogy amit odalent látsz a pincében, az a hordómennyiség megteljen. Akkor van nem egész háromezer liter.” Mostanában már csökkenti a tempót és a szőlőmennyiséget, meséli, adott is már el szőlőt, mert a fia, aki Pakson dolgozik, az atomerőműben, nem tud többet segíteni a jelenleginél. A huszonéves fiúnokák pedig tanulmányaikkal vannak elfoglalva itthon és külföldön is. János bácsi egyik szeme sír, a másik nevet: a fiatalok a világot fogják járni, de ide, a kis szőlőbe nemigen jönnek haza. Nem viszik tovább a mesterséget.

A nagypapa nyomdokain

Mosolyog a napfény a hegyoldalban sorakozó tőkéken. „Ötszázhetven tőkémm van most. Hétszáz volt. Gyönki származású vagyok, ott is van szőlőm, összesen nyolcszáz öl területen. A fele itt, a fele otthon.” ►

És hogyan lett amatőr borász János bácsi? Valószínűleg a szőlőben fogant, mondja, és az anyatej mellett az „anyaszőlőlével” szívta magába a tudást. Soha nem tanulta, hogyan kell metszeni, a Kossuth-bajuszos nagypapája mutatta meg neki, mit hogyan kell csinálni. „A községi tanácsban dolgozó Szilágyi úr szőlőmetszője volt a nagyapa, amikor nem ért rá, az unokáját küldte: tizenhét évesen oda lettem adva. Hát így kezdődött.” Szilágyi úr pedig meg volt elégedve...

Mégsem ez lett a hivatása. Nem szőlész-borász, hanem hivatásos katona lett. Ötvenöt évesen nyugdíjba mehetett, de már negyvenkilenc évesen azon gondolkodott, mit fog csinálni később. Vett hát egy birtokot. Az édesapja örült neki. Adott rá pénzt is. „Vasárnap reggel elmentem a templomba, utána kocsiba ültem, mentem

egyenesen haza, Gyönkre. »Miért jöttél?« – hangzott a kérdés. »Hát mert azt mondtad, édesapám, ha valami okos dolgot kitalálok, akkor szóljak.« Így kaptam meg az örökség rám eső részét.” „Na látod!” – adta áldását is az összeg mellé az édesapja, aki éles szemmel választotta ki a megfelelő tájolású földet. „Itt ezernyolcszáz a napfényes órák száma egy évben. A csapadék a szekszárdi szőlőkben ötszázötven-hatszáz milliméter.” Olyan a mustfok, hogy csak úgy, csicsereg a bor a hordóban, mint Beethoven muzsikája”.

Munka ez a javából. A hordókat töltés előtt fel kell hozni a pincéből a meredek lépcsőkön, ki kell őket mosni, kicsöpögtetni, le kell kénezní... Ezt tizenhárom hordóval megcsinálni – az ember nyolcvankettedik évében kezd sok lenni. „Gondoltam, eladom, de a fiam nem engedte. A szívem

is beleszakadt volna, ezt tudta ő is, inkább azt mondta, vegyek fel napszámot. „De azt hiszed, talált a precíz János bácsi? Nekem úgysem tetszik egyik sem” – említi magát, nagy derűtségre, egyes szám harmadik személyben.

Hogyan kell bánni a szőlővel, hogy jó bort adjon? – teszem fel a kérdést. „Ha neked ez nyűg, akkor ne csináld. Már az nem tetszik, ha nem rendesen fogja valaki a poharat, nem mossa el rendesen. Vizes-pohárban nem adunk bort, talpas pohár legyen!” Azt is megmutatja, hogyan kell helyesen fogni a nemes nedűvel teli poharat. Aki azt hiszi, mindegy, nagyot téved. Ilyen apróságokból adódik össze ugyanis az élet. „Szekszárdi kékfrankos. Termelte és a Biblia évében palackozta Halász János, Szekszárd” – áll egy címkén.

Nagydíj és Himnusz

„Tavasszal, amikor elkezdek metszeni, szót váltok, beszélek a szőlővel. Az első nap reggelén, amikor kezdem a munkát, elmondom a fohászatot.”

A tudást – mondja – a Jóisten adta neki. Bár nem igaz, hogy a szőlésznek nincs szakirodalma. Olvasgat, de sok újat már nem tudnak neki mondani a szőlővel kapcsolatban, a borászat persze más, ott hódít a technika. „Én mégis úgy szüretelek és erjesztem le, ahogy a mesteremtől, az 1888-ban született nagyapámtól tanultam.”

A bikavér városában, Szekszárdon okleveles hobbiborásznak lenni nagy teljesítmény: „Bikavér-nagydíj. A 42. Szekszárdi Borvidék Borverseny 1996. évjáratú bikavér bora.” „Egynek játsszák csak el a Himnusz, egy évben csak egyvalaki veheti át az »Oscart«” – idézi fel az emléket, s amikor János bácsi, a klasszikus kistermelő vehette át a díjat, a harminc-ötven-száz hektárosokat utasította maga mögé.

A pincébe leérkezve megkérdezem: „Mennyi vajon itt az ember munkája, és mennyi a Jóisten ajándéka?” „Tudás, szorgalom, szeretet, alázat, ezt mind bele kell adni. A borász nem alkoholizálhat, akkor vége van! Nem tud kóstolni, borokat összeállítani!” – érkezik a válasz.

Odalent tölgyfa hordók sorakoznak: 112, 150 és 180 literesek. Bennük bikavér, siller, kékfrankos, merlot, kadarka, cuvée, cabernet sauvignon. Odahajlok az egyik hordó fölé, és hallom, ahogy halkan „csicsereg” bent valami: még van a borban cukor, még alakul át alkohollá. Rozé is készül, fehérbort azonban nem készít Já-

FOTÓK: KISS TAMÁS

nos bácsi. A borok királya önálló borként Szekszárdon a cabernet sauvignon, de itt, a pincéjében a csúcs természetesen a híres házastás: a bikavér.

A krónikás a borkóstolás tapasztalati útján bizonyosodott meg arról, hogy Halász János valóban Isten adta talentumot kapott a szőlészethez-borászathoz. Vörösborai olyan minőséget képviselnek, hogy megérdemelten hozzák el az okleveleket, díjakat a borversenyekről. „Nálam a hordók mindig tele vannak. Ha te, a vendég elmész, és leérsz a fordulóg, már töltöm is fel a hordót a töltőmmel. A frissessége elmegy, és mint a kendermagos kotlós: leül. A bor mindig olyan legyen, hogy hmm! – csettint a nyelvével –, a színe, az íze, az illata is! De csak akkor ilyen, ha tele van töltve, le van dugózva.”

Kedvencéről is kérdezem, megnyugtatódaerünk... Nem is kell sokáig várni, bikavért is tölt a poharakba. Sokat megtudok az egyes borfajtákról, és azt is megállapítjuk: Isten gazdagon megajándékozta a magyar földet.

Püspökök a prészházban

Eközben az evangélikusságra terelődik a szó. János bácsi „csupán” napra pontosan nem tudja, hányadiziglen lutheránus: „1713 óta! A fiam derítette ki Németországban, amikor egyetemre járt. Azóta vagyunk mi, Halászkok evangélikusok. Gyönkre telepedtünk, Veszprém megyéből került oda a família. És mindenki szőlész-borász volt! Az apai ágról meg az anyai ágról is! A feleségem, Erzsébet néni sváb lány. Ő is ért a borhoz.”

Az evangélikus hit János bácsi és a családja számára: minden, az éltető, tápláló gyökér. Két fia van, a menyje is evangélikus, ez „kritérium” is volt a párválasztásnál, persze csak félig-meddig komolyan. „Több mint hatvan éve konfirmáltam. Az idős Krähling [Krähling Dániel nyugalmazott bonyhádi lelkész édesapja] tisztelendő úr keresztelt, konfirmált, esketett. Százhuszonnégy kérdés volt akkor.” Még most is fújja a választ János bácsi az elsőre: „A konfirmáció az evangélikus anyaszentegyházunk régi, kegyes szokása...” – és folytatja tovább. A bibliai ígérről is beszélgetünk: a szőlőről, amelyet oly sokszor és sokféle összefüggésben említ a Szentírás [lásd külön írásunkat a 36. oldalon]. János bácsi elérzékenyül: „Én mindig arra gondolok, hogy minden nap ott lehetek, mindennap találkozhatok a Bibliával. Jézus sem véletlenül tanít szőlős, boros hasonlattal. Ez az Isten kertje, én csak művelhetem.” Amióta János bácsi itt borász, másnak a borát még nem itta a szekszárdi gyülekezet. Sefcsik Zoltánt jó lelkésznek, jó embernek tartja, szeretettel emlegeti. Jönnek gyakran gyülekezeti vendégek is a pincébe, de sok orvos barátja is van a katonaságtól, és nem egy püspök ült már a prészház asztalánál.

A pincében tizenkét-tizenhárom fok közötti az állandó hőmérséklet, mert „a bor ezt szereti”. Az asztalnál mindig imádságot mond. Hálát adnak Istennek, megköszönik az emberek segítségét, énekelnek. Ugyanazt a bűnbánati éneket, amelyet 1713 óta minden Halász – és anyai részről Borda – temetésén: az *Én Istenem, én bűnös embert* [ÉÉ 423] énekelték. Hogy miért? „Mert teli

vagyunk bűnnel, azért ezt tudjuk. Úgy általában mindannyian – még a Halászkok is” – teszi hozzá somolyogva.

Isten szőlőskertjének művelője derűs, huncut mosolyú ember, jó a társaságában lenni. A szent dolgokról beszélgetve sem hagyja el a humorérzéke. Ember- és önismerete is nagy, olyan ember, akinek szaván érződik: sokat beszélget az ő Isteneivel, tudja, ki az élete Ura. A családot jellemezve így folytatja: a Halászkok legnagyobb erénye a szorgalom, hibájuk pedig, hogy nem szeretnek kölcsönadni dolgokat. Mert sokszor kapták vissza hibásan, selejtelen – manapság sokan nem tisztelik a más tulajdonát.

Nyolcvanhárom templomjáró

Volt-e nehézség, szomorúság is az életében az Úristennel, a természettel ilyen mély harmóniában élő embernek? „Jó katonának számítottam, de nem járhattam templomba. Az egyház »klerikális reakció« volt. Így aztán elmentem Gyönkre. De megtudták, hívatott a parancsnok. Elmarasztaltak: figyelmeztettek. Onnantól Bonyhádra jártunk templomba. A hivatásos katonának adnak szolgálati lakást, én azonban Szekszárdon építkeztem, hogy közel legyek a szüleimhez, testvéreimhez. Így nem is helyezhettek el az ország távolabbi részeibe. Annyira Tolna megyeiek vagyunk. A feleségem sváb lány, a családját elvitték málenkij robotra. Anyósom huszonhét évesen meghalt a Szovjetunióban, Erzsike négy és fél éves volt akkor. Nem is emlékszik az édesanyjára.” A familiában mindenki templomba jár. Nem is kérdés, hogy a nyolcvanhárom főt számláló nagycsaládban ki mivel tölti a vasárnap reggelt: templomba mennek. Nagy szeretettel mesél a családtagokról. Az unokák a bonyhádi evangélikus gimnáziumban érettségiztek. Evangélikus hitüket ápolják, büszke is rájuk Halász János. Ha egyvalamit kívánhatna, csak azt kérné, hogy szolgálják ők is Istent, és kapjanak is annyit, amennyit Halász János. Nem magának kér, hanem unokáinak, hogy jó soruk legyen.

Mintha egy darabka édenkert venne körül minket, állapítjuk meg. „Hát most ne érezzem jól magam?” – kérdezi a gazda. 1979 óta sok szüretet élt meg ezen a kis birtokon. Ha valami bántja, gond emészti – itt az is elillan.

■ STIFNER-KÖHÁTI DOROTTYA

Tavasza a természetben

Az évszakok váltakozásában a természet örök körforgása nyilvánul meg. A tavaszt, az újjászületést is a természetben érhetjük tetten igazán. Ahogyan korábbi lapszámainkban az új évszak beköszöntekor képzeletbeli kirándulásra invitált, úgy most is a szabadba szólít bennünket Schmidt Egon. A Kossuth-díjas író és neves ornitológus ezúttal az éledő tavasz hangos és hangtalan hírnökeit mutatja be, ismét rendkívül érzékletesen. Tartsunk vele!

Minden évszaknak megvan a maga szépsége, de talán mégis a tavasz nyújtja a legtöbbet a természetbarátok számára. A fagyos téli idő után a márciusi nap melegen simogatja az arcunkat, rügyeznek, majd zöldbe borulnak a fák és a bokrok, mindenütt virágok nyílnak, és a mezei pacsirta már februárban felhangzó trillái után fokozatosan erősödik, egyre hangosabbá válik

a madárkórus. Márciusban a frissen hazatért énekes rigók és vörösbegyek kezdik rá, áprilisban szólalnak meg a barátkák, és már csattognak a fülemülék, a sort a május elején megjelenő sárgarigó gyönyörű flótái zárják. Az aranytollú madár nem véletlenül érkezik ilyen későn. A lombkoronában vadászik hernyókra, azok pedig a fák kilombosodásával tűnnek fel a leveleken. A sár-

garigó jó étvágygal fogyasztja el azokat a nagy, szőrös hernyókat is, amelyektől a cinegék és a poszták elfordulnak. Szereti a leveleket rágó cserebogarakat is, rajzasukkor tizedeli őket.

Tavaszi séták során mindenütt szebb-nél szebb virágokban gyönyörködhetünk. Március elején, enyhe tél esetén már február végén nyílik a fű között a kis martilapu, ugyancsak kora tavasszal az elsők között jelennek meg a téltemető messziről sárgálló virágai, a gyertyános tölgyesekben néha fehérlik az avar a rengeteg hóvirágtól. Az erdőszélén sárga foltok jelzik a virágzó sombokrokat, barkák csüngenek a mogoróbokrok ágain, az erdőben, a parkokban nyílik a bogláros szellőrózsa, és az ároksíkokon, utak mentén, nedves erdőszéleken virít gyakran tömegesen a salátaboglárka.

A virágok felett lepkék röpködnek. Néha már februárban ébrednek, és a bokrok között libegnek az áttelelt citromlepkék. Csak a hímek szép sárgák, valóban citromsínűek, a nőstények sárgásfehérek. A telet dermedt állapotban egy faágon csüngve töltötték, míg az egyik legszebb hazai pillangó, a nappali pávaszem gyakran épületek belsejébe húzódik a téli hónapokra.

A tavasz a szaporodás ideje, a madarak mindenfelé fészket építenek. A sort a rétisas kezdi, hatalmas fészkében néha már február végén melengeti a tojásait. A fekete rigó vonuló madár, de a városi állomány jelentős része már itthon marad. Szerencséjükre, mert Európa déli országában még ma is pusztítják a szép hangú énekesmadarainkat, mivel azon a tájékon inyenccfalatnak számítanak. A településeken élő fekete rigók korán kezdenek kolteni, a hímek már februárban megszólalnak, párjaik márciusban már a fészket építik. Kedvelik a tavasszal még lombok nélküli bokrok között zöldellő túlevelűeket. A fészket egyedül a tojó építi, párja a közelben őrökdi, énekel. Kora reggel megfigyelhető, amint a barna színű madár száraz levelekkel a csőrében repül valamelyik bokor felé, ahol otthona épül. Később megleshető az is, amint a szülők etetik a kikelt fiókáikat. Gilisztákkal, rovarokkal a csőrükben repülnek a fészkekhez, ahol a négy-öt fióka szélesre

tátott csőrrel várja őket. Csak távolabbról figyeljük meg őket, ne zavarjuk meg a madárcsalád békéjét.

Ugyancsak korán, márciusban kezdi építeni mohából, zuzmókból és pókszövedékből álló, zacskó alakú fészket az őszapópár. A hosszú farkú madárkák mindig együtt érkeznek, egyikőjük bebújik a zárt fészek szűk ajtaján, a másik egy közeli ágon ülve türelmesen vár. Amikor az első madár már üres csőrrel előbújik, párja viszi be a hozott anyagot, majd együtt repülnek el. A fészket sok-sok pihetollal bélelik. Kíváncsi tudósok több mint kétezer pihét számoltak egyetlen fészkekben. Egy alkalommal a Budakeszi környéki erdőben arra lettem figyelmes, hogy csak fácántollakat hoznak a fészekhez. Meglesve őket kiderült, hogy egy róka által széttépett fácánkakast találtak, és onnan hordták a tarka tollakat.

A gólyák valamikor a kis falusi házak széles oldalnyílású kéményein építették fészkeiket, ma emberi segítséggel, villanyoszlopok fölé erősített fészektartó állványokon építkeznek. Otthonukat minden évben tatarozzák, új ágakat hordanak hozzá. Az évtizedes gólyafészkek hatalmas, akár több mázsa súlyú is lehet.

A fészkek oldalában gyakran házi és mezei verebek építik kócos otthonaikat, de odaköltözhet egy seregélypár is. A verebek olyan büszkén csiripelnek, mintha az övék lenne a nagy gólyafészkek.

Némely madárfajok szeretik a társaságot, és sokan együtt, telepesen költenek. Ilyenek a gémfélék, a gyurgyalag, a partifecske és a sirályok. Ez utóbbiak, a mi dankasirályaink halastavak szigetein akár több ezer párban költenek egymás mellett. Ha egy tojásrabló dolmányos varjú közeledik, a sok sirály mind neki támad, és egykettőre elűzik a telep környékéről.

A nyárilúd-párok korán raknak tojásokat, a kikelő fiókák fészekhagyók, alig száradtak meg, már mennek a vízbe, és együtt utaznak szüleikkel. Elöl a tojó, utána igazi libasorban a kicsik, a sort a gúnár zárja. Kora reggel kivezetik a kislibákat a partra friss fűszálakat csipegetni. A szülők közepén feszülten figyelnek, és a veszély legkisebb jelére nyomban újra a vízre vezetik a kicsinyeket.

A tavasz persze nem csak a madarak szaporodási időszaka. A réteken és a legelőkön márciusban születnek az első kisnyulak, kölykeik vannak a pockoknak

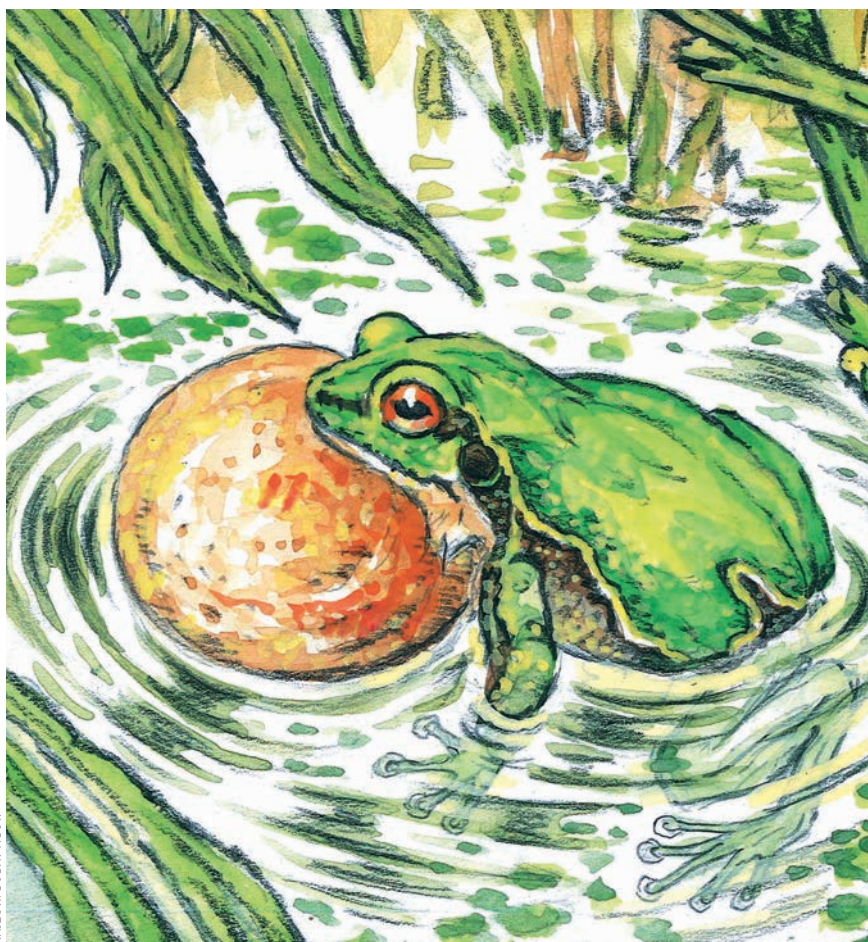

és az egereknek, májusban pedig az őzgidák látják meg a napvilágot. A rendszerint két, pettyes bundájú kis őz az első napokban mozdulatlanul fekszik a fűben. Nem árvák, nem szabad még jó szándékkal sem hazavinni őket. Anyjuk a közelben van, és aggódva figyeli, mi történik velük. A gidák néhány nap múlva már követik az anyjukat, és bolondosan ugrabugrálva játszanak egymással. A rókakölykök a kitorék előtt játszanak, hemperegve birkóznak. De nyomban abbahagyják, ha anyjuk pocokkal és egekkel a szájában megérkezik. Percek alatt felfalnak mindent, aztán tovább játszanak.

Azt hiszem, nincs is olyan gyerek, aki ne szeretné a sünt. A tuskés vitéz márciusban ébred téli álmából, és ettől kezdve akár városokban és falvakban is találkozhatunk vele. Főként az esti szürkületben indul vadászni, gilisztákat, bogarakat keres. Kevés bájosabb látványt ismerek, mint amikor a nőstény a kicsinyeivel szalad a fűben vagy a bokrok között. Mintha tuskés labdák gurulnának egymás után. Ha veszélyt éreznek, összegömbölyödnek, hegyes tuskéiket tartják ellenségük felé. Aztán óvatosan kilesnek a tuskék alól, és ha úgy látják, tiszta a levegő, újra szaladni kezdenek.

Szeretem a békákat, és tavasszal, a petézés idején minden évben felkeresem és figyelem őket. Minden kétéltű – békák, gőték, szalamandrák – vízben jön a világra. Eleinte kopoltyúval lélegeznek, és csak amikor kialakul a tüdejük, akkor lépnek a szárazra. Szétszélednek, erdőben, réteken, csatornák mentén élnek. De amikor már kifejlődtek, és elérkezik a tavasz, újra a vizet keresik fel, hogy lerakják a petéiket. A kecskebékák és mások nagy, kocsonyás csomókban, a varangyok és az ásóbékák akár több méter hosszú, kocsonyás zsinórban eresztik a vízbe a petéiket. A barna varangyok több kilométerről érkeznek a vízhez, mindig oda, ahol megszülettek. Az ócsai turjánon gyakran találok a víz felé igyekvő békákkal. Segítettem nekik, a kezemen vagy a viharkabátom zsebében vittem őket a petézőhelyre. A békák valamennyien rendkívül hasznos állatok, rengeteg rovar, pókot pusztítanak el. Ne bántsuk, szeressük őket! Egyik legszebb biológiai zene a zöld levelibékák márciusi koncertje, amikor száz és száz hím hívja a vízhez a petékkel teli nőstényeket.

■ SCHMIDT EGON

RAJZOK: BUDAI TIBOR

Beszédetek is elárul titeket

A z Alföldön nőttem fel, egészen pontosan a Hajdúságban. Minden szó, amelyet kiejtettem, úgy volt természetes nekem, mint az, hogy a szüleim a szüleim, és a házunk a házunk. Emlékszem, milyen furcsa volt, amikor a nyolcadik osztály után először kerültem el otthonról, és meghallottam a Békés megyei emberek beszédét. Különösnek, idegenszerűnek éreztem a kiejtésüket. Néhány dologra másik kifejezést is használtak, mint mi otthon. A *linkát* sütőtöknek, a *köszmétét* egresnek, a *lekvárt* dzsemnek hívták például. Mivel négy évet töltöttem ott, megszoktam a beszédüket, és már gond nélkül megértettem.

A következő bukkanó a szegedi iskola volt. Annyi ő hangot azelőtt sose hallottam, mint ott. A szomszédok egymás közötti beszéde valóságos rejtvény volt számomra. Egy idő múlva aztán már egész jól tudtam őket parodizálni is. „Öt bődön ökörköröm.” „Ödön örökös örööm.” „Köröndön börtönből szökött örökös kötött.” „Ötöd szörpöt töltök.” „Örökzöld tök köhög.”

A szögedi, akarom mondani, szegedi évek után erdélyi barátaimtól megtanultam, hogy a sárgarépa *murkocska*, a krumpli *pityóka*, a csalán *csólyány*, az és kötőszó helyett pedig elég csak a *s*. De ezt már inkább kellemes változatosság-nak éltem meg, nem pedig zavaró körülménynek.

Most egy dunántúli kis faluban élek. Már nem venni észre rajtam, hol nőttem fel. Csak ha nagyon fáradt vagyok. Vagy ha beteg. Szóval *néha* mégis. Én viszont

Jézus másként beszélt Isten törvényéről. „Amikor Jézus befejezte ezeket a beszédeket, a sokaság álmélkodott tanításán, mert úgy tanította őket, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók” – olvassuk Máté evangéliumában, Jézus Hegyi beszédének leírásában (7,28–29). Mindenki álmélkodott, azaz csodálkozott. Amikor elolvasom, hogy mikről beszélt Jézus, egyáltalán nem tűnik valami engedékeny, jópofa fickónak, aki azzal biztat, hogy semmit nem kell tenni, mert Isten kedvel bennünket, és kész. Ellenkezőleg: nagyon is komoly önvizsgálatot kér a követőitől. Isten törvénye szerint már a gondolatban elkövetett rossz is elítélni való és visszataszító. Igen, Isten igazságát nem lehet félvállról venni. De rögtön emellett ott olvashatjuk a Miatyánk szövegét. Isten, aki addig megszólíthatatlan távolságban és szentségben trónolt, távol a közönséges emberektől, most mennyei Atya, gondoskodó és szerető szülő, aki számára a legkisebb dolgunk is fontos. Aki tudja, mire van szükségünk, és természetes számára, hogy figyel ránk. Jézus szavai alapján ilyen Isten.

azonnal felismerem a földijeim beszédét. Ha rádiót hallgatok, tudom, mikor szólal meg hajdúsági ember. Ahogy a hangokat képzi, amilyen szavakat, kifejezéseket használ, az mind elárulja, hogy ott él az illető, aki nyilatkozik.

Jézus egyik tanítványa, Péter egy alkalommal le akarta tagadni, hogy ismeri az Urat. Azok, akik hallották beszélni, csak csóválták a fejüket, és valahogy így válaszoltak: „Ugyan már! Hiszen még a beszéded is elárul téged. Épp olyan a szóhasználatod, a hanghordozásod, a szavad járása.” (El is olvashatod ezt az esetet *Máté evangéliumában*: Mt 26,73.)

Azt hiszem, valóban hatással van ránk az, akivel időt töltünk. Ahogy a származásunkról árulkodik a beszédünk, úgy arról is, hogy milyen körökben mozgunk. Másról beszélgetnek a kisgyerekes anyukák, másról a nyolcadikos lányok, a középiskolás fiúk, a mérnökök, a focisták, az orvosok, az óvónők. Másról, akik építkeznek, és akik szépítkeznek. Másról, aki virágot ültet, és másról, aki börtönben ülőket őriz. Másról az, aki be akar vágódni a többieknek bármi áron, és semmi nem számít neki saját magán kívül. Másról, aki fél, hogy mit mon-

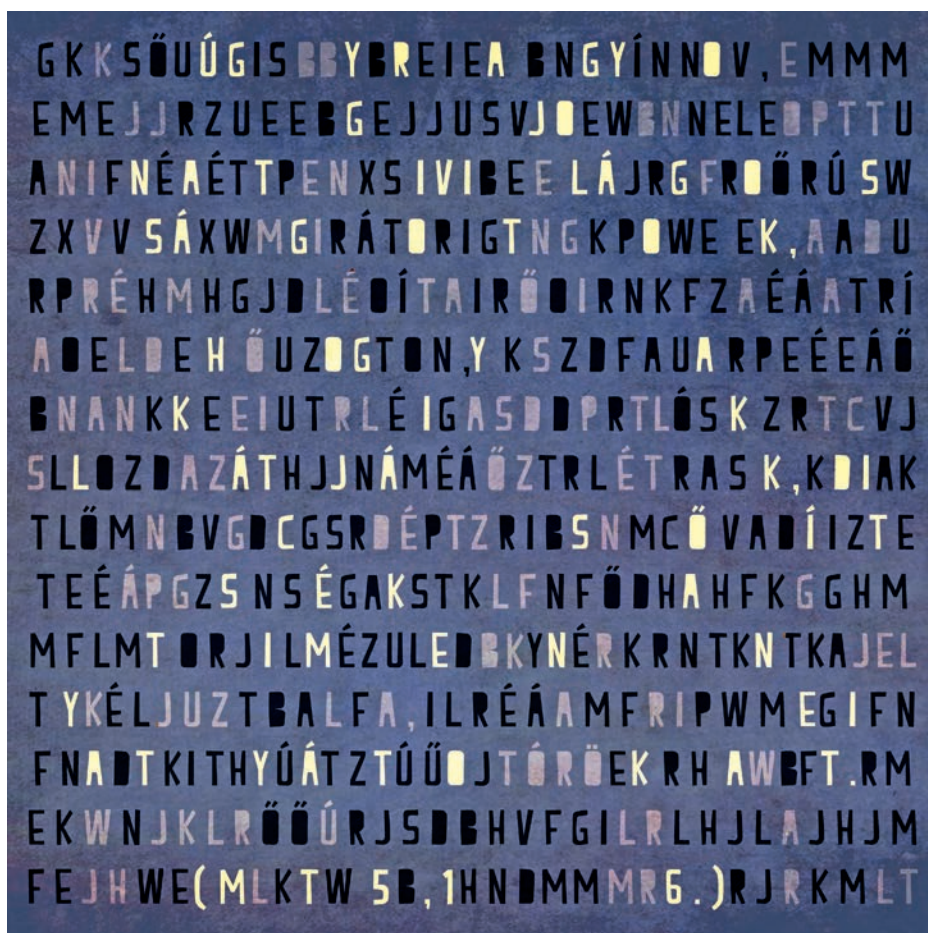

danak róla, és ezért akár bele is színez az igazságba, csak elég érdekes és értékes legyen a látszat. Másról és máshogy beszél, akinek számít, mit tenne Jézus.

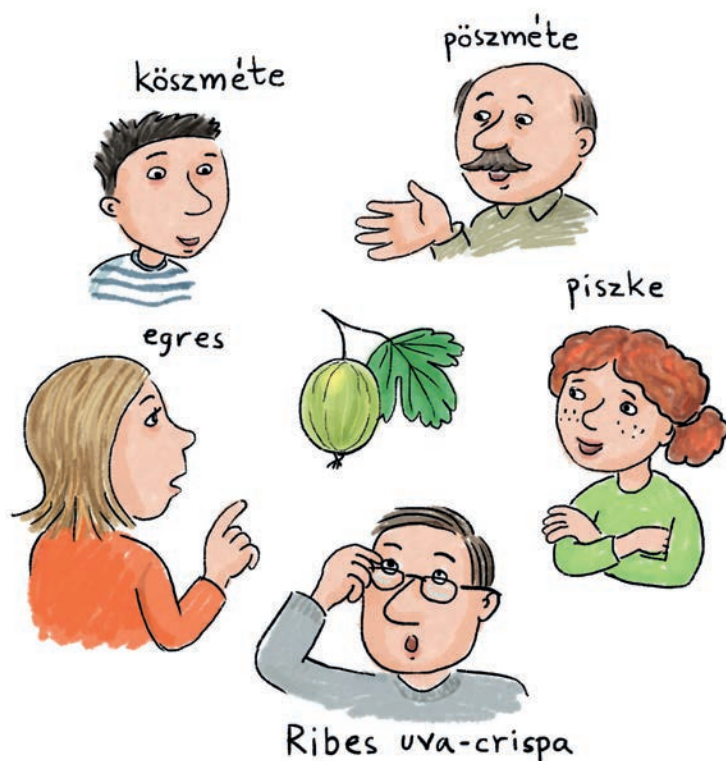
Milyen jó lenne, ha a beszédünk arra engedné következtetni a környezetünkben élőket, hogy mi Jézushoz tartozunk! Ha feltűnő lenne, hogy szépen, gondosan megválogatott szavakat használunk. Ha azt figyelnék meg a mellettünk élők, hogy számíthatnak ránk, nem fogjuk őket kibeszélni, rágalmazni, bántani. Hogy nem hazugság és nem káromkodás jön ki a szánkából, hanem szeretettel megválogatott szavak.

Hogy erről is meg lehessen bennünket ismerni. ■

Különösen kedvesek voltak számomra a gyermekeim kiskori szavai. Eleinte teljesen egyediek az elnevezések – minden kisgyerek alkot ilyeneket –, aztán egyre jobban hasonlítanak az eredetire. Néhányat leírtam a legaranyosabbak közül: csücsencs = szék; hoppedling = légyecsapó; csizmaautó = görkorsolya; tuskés hó = zúzmara; Lukás evangéliuma = Lukács evangéliuma. Talán nektek is vannak hasonló, kedves „költeményeitek”. Beszélgetsetek a szüleitekkel erről!

A betűtengerből emeljétek ki a legvilágosabb betűket, és összeolvasva megkapjátok Jézus egyik fontos mondását. Megfejtéseketek elküldhetitek az Evangélikus Élet szerkesztőségének címére (1085 Budapest, Üllői út 24.; e-mail: evelet@lutheran.hu).

Szónyomozó. Mit jelentenek ezek a szavak? 1. kaska; 2. ibrik; 3. göröcsöt köt; 4. csurka; 5. tikmony; 6. hokedli; 7. sáml; 8. lú; 9. csimota; 10. böte vagy böce.

A magyar nyelv értelmező szótárát az interneten is megtalálod, ez körülbelül hatvanezer magyar szó jelentését közli. A Magyar értelmező kéziszótár nyomtatott könyvként talán a ti könyvespolcotokon is megvan. Ha valamelyik szót nem találod a szótárakban, kérdezd meg a szüledet, nagyszüledet, lehet, hogy ők ismerik a jelentését.

A szónyomozó megfejtése: 1. fonott kosár; 2. öblös, fülös, kisebb ivóedény, bögre; 3. csomót köt; 4. copf, hajfonat; 5. tyúktalpas; 6. támla nélküli négylábú szék; 7. alacsony, támlátlan ülőalkalmatosság; 8. ló; 9. kisgyerek, csemete; 10. ügyetlen.

RAJZOK: BÓDI KATALIN

Meghívó egyházkerületi közgyűlésre. Az Északi Evangélikus Egyházkerület a tavaszi közgyűlését a 2005. évi IV. tv. 84. § alapján március 23-án **13 órai kezdettel** tartja az Arnót-Újcsánai Társult Evangélikus Egyházközségben (3713 Arnót, Petőfi u. 96/a). Az alkalomra az Északi Evangélikus Egyházkerület közgyűlésének tagjait, valamint minden érdeklődőt szeretettel hívunk és várunk. Erős vár a mi Istenünk!

A budavári evangélikus szabadegyetem következő alkalmát március 12-én, hétfőn 19 órai kezdettel tartjuk a Bécsi kapu téri evangélikus templom kápolnájában (1014 Budapest, Tánács Mihály u. 28.). Dr. Fabiny Tamás püspök áhítatát követően dr. Hermann Róbert történész, egyetemi tanár tart előadást a kétszáz éve született evangélikus Görgey Artúrra emlékezve, *A Görgey-életrajz problémái* címmel. A belépés ingyenes, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

KÖTÖSZŐ evangélikus közéleti blog – kotoszo.blog.hu

Ökumenikus találkozó. Minden hónap harmadik vasárnapján 17.30-kor ökumenikus találkozóra, istentiszteletre és előadásra várjuk az érdeklődőket a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának székházába (1117 Bp., Magyar tudósok körútja 3.) a földszinti tanácsterembe *Az egyház egységéért – az év egészében gondolat jegyében.* A március 18-i előadás témája: *Térképalapú gondolatok Betlehem tájékán.* Előadó: Széchezy Béla József lelkész. A teljes liturgiájú, eucharisztikus (úrvacsorás) istentisztelet igéje: Róm 1,28–29: *Pogányság a gyakorlatban.* A szolgálatot Hecker Frigyes nyugalmazott metodista szuperintendens látja el. Szeretettel várjuk a korábbi Farkasréti Ökumenikus Közösség, a volt KÖT, a Fokolára, az Ökumenikus Lelkészkonferencia, valamint az International Ecumenical Fellowship magyar régiójának tagjait és érdeklődő barátait is.

Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rend

Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, postai képes levelezőlapot. Tel.: 06-1/322-8439, 06-20/522-5690.

KÖNYVAKCIÓ A LUTHER KIADÓNÁL

A Luther Kiadó 80%-os akciót hirdet az *Új evangélikus templomok* című könyvre.

Minimum két példány vásárlása esetén kötetenként 2260 Ft-os egységáron kapható.

Az akció időtartama: 2018. február 28. – április 1.

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK
A WWW.LUTHERKIADO.HU/BOLT OLDALON.

Evangélikus könyvesbolt: 1085 Budapest, Üllői út 24.
Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9–17 óra között.
www.lutherkiado.hu/bolt • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518
Levelezési címünk: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.

természetesen
EVANGÉLIKUS
hit- és erkölcsstan

hitoktatas.evangelikus.hu

Pénzt vagy életet?

Téli berek évindító hétvége

Ismét Téli berek évindító hétvégére várta a KÖSZI, vagyis a Keresztény Önkéntesek Szövetsége az Ifjúságért és Gyermekekért a tizennyolc-huszonkilenc éves korosztályt, ezúttal „Pénzt vagy életet?” mottóval. A balatonyöröki Sóvárban február 8–11. között harminckét fiatal felnőtt gyűlt össze téli feltöltődésre. A tábor vezetője Malik Mátyás, lelki vezetője pedig Rihay Szabolcs volt; munkájukat elkötelezett táborszervezők segítették.

A regisztráció után megtölthettük éhes bendőnket, majd Rihay Szabolcs tartott áhítatot, amelyet zenészeinknek köszönhetően vidám éneklés keretezett. Ezt követte a *Get together!* nevű program. Ennek során végre megtanulhattuk egymás nevét, és különböző szórakoztató feladatokkal kerülhettünk közelebb egymáshoz. Az este további részében kötetlenül beszélgethettünk, vagy éppen nézhettünk jobbnál jobb Youtube-videókat, ki egy bögre forralt bor, ki pedig egy tál popcorn társaságában.

Reggelente Keveházi D. Sámuel kellett minket fantasztikus gitárszólóival, hogy azután fél órával később már asztalnál ülhessünk.

Délelőttönként egy-egy előadást hallgathattunk meg. Első nap *Szabad a gazdag?* címmel Veres Pál, a Budapesti Corvinus Egyetem docense, második nap pedig *Ökonómikus ökumené?* címmel dr. Tóth Gergely, a Kaposvári Egyetem docense szólott hozzánk.

Kisebb-nagyobb sétákat, kirándulásokat is tettünk a balatonyöröki Szép-kilátóhoz, illetve a Bél Mátyás-kilátóhoz. Mindkét alkalommal nagy élmény volt találkozni a téli Balatonnal.

Részünk lehetett két nagyon elgondolkodtató játékban is. Az egyik ilyen a *Te gyűnk egy lépést előre!* címet viseli. Ebben mindenki kapott egy karaktert – a világ leghányatottabb sorsú emberétől kezdve a legtehetősebbig. A játék lényege az volt, hogy minden szereplő egy vonalról indult, és ahogy a játékvezető, dr. Horváthné Pellionisz Petra sorban olvasta a különböző lehetőségeket, amelyeket az ember megtehet – vagy éppen nem tehet meg – az életben, úgy léphetett mindenki a saját belátása és a szerepe szerint egyet előre. A végén volt olyan, aki annyira előre jutott, hogy már szinte felkenődött a túlsó falra, de olyan is, aki egy lépést sem tehetett. Érdekes volt utána még ezekről a karak-

terekről beszélgetni, és azt hiszem, ezek után mindenki sokkal jobban megbecsüli, hogy mennyi mindent kap az élettől.

A másik ilyen játék a *Szociopóly* volt, amelyben a játékosoknak a falusi mélyszegénységben élők viszonyai között kell túlélniük harminc napot. Minden játékos megkapja a ma Magyarországon elérhető támogatásokat, emellett dönthetnek,

Már készülünk következő, immáron kamaszoknak szóló táborunkra, a 12. KÖSZI Életfonal életvezetési táborra, amelyet április 12–15. között rendezünk meg Piliscsabán 7–12. osztályosoknak. Jelentkezni a koszi.net oldalon lehet.

amelyben egy egyedülálló, csak az üzletnek élő pénzügyi menedzser hirtelen egy alternatív valóságba csöppen, ahol felesége és gyerekei vannak. Utolsó este pedig „partijátékokat” játszottunk – s ez a felhőtlen szórakozás csapott aztán át az esti farsangi buliba. Volt karaoke, sörpöng, forralt bor, jó társaság... egy szóval minden, amely egy szuper estéhez kellhet.

Végül eljött a hazaindulás napja is. Reggeli után még volt egy utolsó program *Ön dönt: pénz vagy élet?* címmel.

FOTÓ: KEVEHÁZI D. SÁMUEL

hogy közmunkából vagy feketemunkából szereznek jövedelmet, és akinek szerecséje van, az találhat vagy nyerhet is pénzt. Mindenkinél kell élelmiszert vásárolnia, be kell fizetnie a lakásfenntartás költségeit, ezenkívül a gyermekek iskoláztatása, a ruházkodás, az orvosi ellátás is kiadásokkal járhatnak. Ha valakinek nincs pénze, akkor vásárolhat hitelbe, vagy kérhet kölcsönt uzsorástól...

Egyik este lehetőségünk volt megnézni a *Segítség, apa lettem!* című filmet,

A csapat két részre oszlott, és különböző érvekkel kellett meggyőzni az „ellenfelet”, hogy egy-egy adott kérdésre mi lenne a helyes megoldás. A tábor Megálló istentisztelettel zárult, melyen Rihay Szabolcs hirdette az ígét.

Úgy hiszem, mindenképpen tartalmas pár napban lehetett részünk, és sok mindent vihattunk haza magunkkal, vissza a hétköznapi életbe. KÖSZI mindenkinél a hétvégéért!

■ FABINY BLANKA

Vigyük a beteget Jézushoz

Evangelikus támogatással megújult kórházi osztály

Hálaadás és szentelés helyszíne volt február 22-én Budapesten az Országos Korányi Pulmonológiai Intézet Kardiológiai Rehabilitációs Osztálya. Több mint ötvenötmillió forintból – egyházunk támogatásával is – megújulhatott ugyanis a betegek hosszú távú rehabilitációját végző osztály.

A Nemzetgazdasági Minisztérium 2017-ben Varga Mihály miniszter képviseletével és személyes hozzájárulásával jelentős összeggel teremtette meg a szükséges kereteket a Korányi-kórház kardiológiai rehabilitációs osztályának felújításához. A 21. századi kórházi technikához szükséges korszerű körülmények kialakításához az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Confecto Kft., a Magyarországi Evangélikus Egyház, a Budai Evangélikus Egyházmegye és dr. Nádori Péter is támogatást nyújtott; az így megvalósult összefogást ezentúl emléktábla jelzi majd az osztály folyosóján.

Dr. Kovács Gábor, a kórház főigazgatója köszöntőjében hangsúlyozta, hogy inté-

Frigyes alapító ezt találta a legalkalmasabbnak. A hetvenes évek óta kardiológiai osztállyal is bővült az intézmény.

„A rehabilitációs osztályon olyan komfortos elhelyezésre van szükség, ahol testi és lelki felépülést tudunk biztosítani. Ennek megvalósításában működött közre Varga Mihály nemzetgazdasági miniszter és a Magyarországi Evangélikus Egyház képviselője, Fodor Viktor lelkész. Húszéves kardiológiai osztály létesült az épületben, ahol 21. századi körülmények között gyógyulhatnak a betegek” – fejezte ki örömét a főigazgató.

Dr. Czibók Csilla osztályvezető főorvos, főigazgató-helyettes rámutatott, hogy összetett szív- és tüdőbetegségben

gazdaságos ágykihasználtsággal és jó gyógyulási aránnyal.

Fodor Viktor evangélikus lelkész egy speciális betegcsoport tagjaként, volt kórházlelkészként személyes érintettsége miatt maga is kiemelkedő jelentőségűnek ítélte a speciális kardiológiai osztályon folyó szakellátást. Imádságában Isten Szentlelkét kérte a betegek gyógyulásáért. Szentelési igeként Márk evangéliumból olvasta fel a béna meggyógyításának történetét (2,1–12). „Isten tartja meg az életünket, az ő kezében van életünk eleje, közepe és vége. De Isten képes csodát tenni, ő a gyógyítás és a szabadítás Istene. Csodák vannak ma is, de az Úr nélkül nem lehet élnünk” – hangsúlyozta. A történetben szereplő négy emberre hívta fel a lelkész a figyelmet, akik – bár nem tudjuk, kik voltak: a beteg rokonai, esetleg barátai – béna és kiszolgáltatott embertársukat hordágyon cipelték. „Rendületlenül viszik a hordágyat, akadályokon át, még a tetőt is megbontják – mondta Fodor Viktor. – Ez a négy ember mi magunk vagyunk. Mindannyiunknak megvan a feladata, hogy a hordágyat megragadjuk, és elvigyük a rajta fekvő beteget Jézushoz. Kötelességünk segíteni másokon. Vigyük a hordágyat, és segítsünk. Ha pedig egyszer mi magunk fekszünk a hordágyon, reménykedhetünk, hogy lesz négy ember, aki Jézushoz viszi majd ágyunkat.”

Az imádság és a felszentelés után a *Himnusz*t is elénekelték az egybegyűlte.

Varga Mihály miniszter betegsége miatt nem tudott jelen lenni az alkalmon. A Magyarországi Evangélikus Egyházat dr. Lackner Pál nyugalmazott tábori püspök és Bence Imre esperes is képviselte.

■ – HBZS –

FOTÓ: HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

zetük nagy gondot fordít a hagyományok megőrzésére, a környezet adta kedvező lehetőségekkel pedig maximálisan kíván élni. Százhusz évvel ezelőtt ugyanis azért létesült a kórház éppen ezen a területen, mivel a légzőszervi és belgyógyászati betegségekben szenvedők számára Korányi

szenvedőkön segítenek létesítményükben. Hangsúlyozta, hogy ezeknek a betegeknek az ellátása komoly csapatmunkát igényel kardiológusok, gyógytornászok, fizioterapeuták és nővérek részvételével, miközben az osztályra az ország egész területéről vesznek fel betegeket

Felzárkóztatás, érzékenyítés

Konferencia az egyházak romák között végzett munkájáról

A romák magyarországi integrációja – az egyházak szerepe címmel tartottak konferenciát Budapesten február 20-án a Hanns Seidel Alapítvány és az Andrassy Gyula Német Nyelvű Egyetem közös rendezésében. Egyházunk részéről Fabiny Tamás diakóniáért is felelős püspök szólt a magyar és német résztvevőkhöz.

Az alkalom első részében egyházi vezetők mutatták be közösségeik cigányok között végzett munkáját.

Fabiny Tamás püspök az előadásában ismertette azt a hitéleti, szociális és oktatótevékenységet, amelyet a Magyarországi Evangélikus Egyház a romák között végez. Rámutatott arra, hogy ezt a munkát jól megalapozta egy 18. században a Felvidéken működő evangélikus lelkésznek, Augustini ab Hortis Sámuelnek a te-

vékenysége. A lelkész *A magyarországi cigányok mai állapotáról, különös szokásairól és életmódjáról, valamint egyéb tulajdonságairól és körülményeiről (1775–1776)* című könyvében már kijelölte az irányt a romák között végzett fontos szolgálat elmélete és gyakorlata számára.

A püspök utalt arra, mi mindent tett a mai evangélikus egyház a romák társadalmi felemelése és a velük kapcsolatos előítéletek oszlatása érdekében. Egyebek

mellett szólt a tanodákról, az evangélikus iskolák érzékenyítő programjáról, a szociális földprogramról, a romák között végzett sokféle diakóniai munkáról és az Evangélikus Roma Szakkollégiumról is. Kiemelte továbbá, hogy az Amerikai Evangélikus Egyház évente tíz, javarészt romák között szolgáló önkéntest küld egyházunk intézményeibe és gyülekezeteibe.

A konferencia délutánján – mások mellett – bemutatkozott a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat. Egyházunk Nyíregyházán működő intézményét, az Evangélikus Roma Szakkollégiumot Molnár Erzsébet igazgató és Oláh Róbert projektmenedzser mutatta be.

■ EVÉLET-INFÓ

Amerika és a világ pásztora

Elhunyt Billy Graham

Napjaink egyik legnagyobb hatású evangélistáját kilencvenkilenc éves korában, február 21-én az Egyesült Államokban, észak-karolinai otthonában érte a halál. Billy Graham több mint hat évtizedes szolgálata során annyi amerikai elnöki családot ismert, hogy szinte a Fehér Ház tiszteletbeli lelkipásztoraként is lehetne őt említeni.

Az elmúlt több mint hatvan évben közel kétszázötvenmillió embernek hirdette Isten igéjét, és Harry Truman óta minden amerikai elnökkel imádkozott. Kora egyik legbefolyásosabb evangélistájának tartot-

ták, nem hiába nevezték „Amerika pásztorának”. Tanításai a világ száznolcvanöt országába jutottak el.

Graham jó kapcsolatokat ápolt szinte valamennyi amerikai elnökkel már az ötve-

nes évektől kezdve. Nem ő volt az egyetlen prédikátor, aki bejárhatott a Fehér Házba, de ő volt az egyetlen, aki tizenegy egymást követő, mind republikánus, mind demokrata, személyiségében egymástól rendkívül különböző elnök számára nyújtott spirituális támogatást. Az az ember, aki rendszeresen százezrek előtt prédikált estéről estére, az elnökökkel úgy beszélgetett magánéletükről, gyermekeikről, házasságukról, kételyeikről és kérdéseikről, hogy azok tudták, szavaikat nem fogják másnap a *The Washington Post* hasábjain visszaolvasni.

Mike Pence jelenlegi alelnök – maga is hívő evangéliumi keresztény – Twitter-bejegyzésében „az évszázad egyik legnagyobb szerűbb amerikaijának” nevezte Grahamet.

A prédikátor világjáró körútjai során Magyarországra is eljutott. Egy, a YouTube videómegosztón található felvétel szerint 1977. szeptember 4-én Tahiban tartotta első, úgynevezett nyilvános szolgálatát a keleti blokkban. A *baptist.hu* szerint annak ellenére, hogy nem kapott nagy nyilvánosságot a látogatás, tízezer ember gyűlt össze, hogy meghallgassa Grahamet.

Forrás: Billygraham.org

FOTÓ: BETTMANN

Ökumenikus kórházi kápolna Miskolcon

„A test gyógyítása mellett a lélek ápolása is fontos része egy beteg ember felépülésének, ezért is lényeges, hogy minél több egészségügyi intézményben legyen elérhető az a lelki szolgáltatás, amelyet az egyházak tudnak biztosítani azok számára, akik ezt igénylik” – mondta Rétvári Bence, az Emberi Erőforrások Minisztériumának parlamenti államtitkára (képünkön) február 27-én Miskolcon, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Központi Kórház és Egyetemi Oktatókórház Semmelweis Tagkórháza ökumenikus kápolnájának avatásán. Az alkalmon a Magyarországi Evangélikus Egyház részéről Gáncs Péter püspök vett részt. A kápolna kialakítását egyházunk egymillió forinttal támogatta.

Csomós József, a Tiszáninneni Református Egyházkerület püspöke emlékeztetett arra, hogy először tizenkét éve az akkor még Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kórházként működő intézményben alakítottak ki egy ökumenikus kápolnát, ahol szolgálatba álltak az első kórház-

FOTÓ: KOJCSA PÉTER / TIREK

lelkészek is. Azóta csak református kórházlelkészből tizenketten szolgálnak az egyházkerület területén működő egészségügyi intézményekben.

A püspök elmondta: régi vágyuk volt, hogy Miskolcon, a Semmelweis-tagkór-

házban is működjön egy ökumenikus kápolna, amelyet a római katolikus, a görögkatolikus, az evangélikus és a református egyház közös beruházásában alakítottak ki csaknem tízmillió forintból.

■ Forrás: MTI

Püspöki eszmecsere

A Magyarországi Görögkatolikus Szejt-jogú Metropolitai Egyház, illetve a Magyarországi Evangélikus Egyház püspökei találkoztak egymással február 6-án Debrecenben, a nemrég elkészült érseki hivatalban. (Egyházunk kezdeményezésére az első alkalom tavaly Budapesten, az Evangélikus Országos Múzeumban zajlott.)

A testvéri tapasztalatcsere a székház munkatársainak reggeli áhítatával indult,

majd a biblikus alapvetés után az intézmények és a lelkészcsaládok helyzete képezte a beszélgetés súlypontjait. Mint kiderült, a gyülekezeti élet és az oktatási, illetve a szeretetszolgálatot végző intézmények kapcsolódásának kérdésében a két fél tapasztalatai, elképzelései közel állnak egymáshoz. A lelkézi szolgálat, a képzés és a lelkészcsaládok helyzete több ponton eltér ugyan – vendéglátóinknál a keleti tradíció miatt nincs női lelkész, az esküvő csak papszentelés előtt lehetséges, újracházasodás nincs –, ugyanakkor a hagyományos felfogás és a mai kihívások feszültsége, ha nem is teljesen egybevágó módon, mindkét egyházban észlelhető.

A rendszeres találkozók folytatód-
nak: jövőre a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájába várják a görögkatolikus püspököket.

■ DR. LACKNER PÁL

Sola Rádió

Elindult a Sola Rádió, Budapest legújabb közösségi rádiója a 101,6 MHz-es frekvencián. „Műsorterveink az emberek konkrét helyzeteire, napi tennivalóira, erkölcsi kérdéseire adnak válaszokat, modelleket, gondolatokat, és mindezt a keresztény hit és értékrend alapján” – árulta el dr. Erdélyi László ügyvezető igazgató.

„Széles körben bemutatjuk a reformáció kezdetének és folyamatának egyházi, vallási és az élet minden területét érintő értékeit, amelyek felkészíthetnek bennünket arra, hogy hű és elkötelezett polgárai lehessünk Isten országának, amelynek eljöveteleért minden keresztény együtt imádkozik immáron kétezer esztendeje. A Sola Rádió célja a magvetés, a médiaevangelizáció, amely segít folytatni vagy újakezdeni a reformációt, egyedül Isten akaratának megfelelően” – mondta a rádió ügyvezető igazgatója.

■ Forrás: Sola Rádió

Demokrácia van-e a mennyországban?

Kávéházi kerekasztal-beszélgetés lelkészekkel

Debrecen és Pécs után Budapesten, a Zappa Caféban folytatódott február 27-én a Szólj be a papnak! című beszélgetéssorozat. Ezúttal Gombkötő Beáta evangélikus lelkész, Fábry Kornél római katolikus pap és Boros Dávid baptista lelkipásztor válaszolt a kérdésekre, és várta a „beszólásokat”. A rendhagyó alkalmon meg lehetett szólítani a három válaszadót – mikrofont fogva, közvetlenül vagy „névtelenül” is, papírra vetve a kérdést. Kereszténység, politika, közélet volt az est témája.

A sorozat célja, hogy olyan kérdésekre keressék a választ a résztvevők, amelyeket máskor nem mernek megkérdezni vagy egyszerűen nem tudnak feltenni.

Az első kérdés arra vonatkozott, vajon demokrácia van-e a mennyországban. Fábry Kornél válaszában jelezte, ő még nem járt ott, de földi életében afelé törekszik, majd hozzátette: szerintem ott nem demokrácia, hanem teokrácia van, Isten pedig maga a szeretet, így a mennyországban a szeretet uralkodik. A baptista lelkipásztor az édesapjának egy mondatát idézte: a demokrácia csupán a vezetők megválasztásáig tart...

A továbbiakban papíron és szóban özlöttek a kérdések. Felvetődött, vajon az egyházak papjai, lelkészei, lelkipásztoraik politizálhatnak-e a szószékről. Vajon az egyházak vezetői megmondják-e a lelkészeknek, hogy miről beszéljenek? A válaszokból kiderült, hogy van, aki a lelkészi munkáját is otthagyná, ha nem szólhatna szabadon; volt, aki hangsúlyozta, hogy a lelkipásztornak a tematikus igehirdetés a feladata, s volt, aki a napi szentlecke, olvasmány vagy evangélium kifejtését, az ezekből következő tanítást jelölte meg a pap feladatául.

Szóba került még az államvallás, a korrupció kérdése, valamint a diktatúra és a vallás ellentéte is. A beszélgetés résztvevői hosszan kitértek arra, vajon beszélhet-e a politikába olyan személy, akire a hívek lelkipásztori ellátását bízta. A baptista lelkipásztor válaszából kiderült, hogy az ő egyháza ezt nem támogatja, Fábry Kornél hangsúlyozta: a katolikus egyház kimondottan tiltja papjainak, hogy bármely párt tagjai legyenek. Az evangélikus egyház lelkészei közül viszont már több politizált a jobb- és a baloldalon is, de Gombkötő Beáta kiemelte: annak, aki öt évig nem végez lelkipásztori munkát, több vizsgát újra le kell tennie, hogy ismét egy közösség lelkésze lehessen.

Vajon miként élnek meg a katolikusok, hogy sokan mást gondolnak a migrációról, mint Ferenc pápa? Jó-e, ha a katolikus egyház próbál kompromisszumot kötni a Kínai Népköztársasággal? Miként valósult meg hazánkban az egyház és az állam szétválasztása? Mindezek a kérdések szintén elhangzottak. Utóbbi kapcsán a válaszadók hangsúlyozták: az állam nem kegyet gyakorol, amikor bizonyos feladatokra pénzt ad az egyházak-

püspökei némi kritikával illették a kormányt...

A közelgő választásokra reagálva mindannyian egyetértettek abban, hogy olyan személyek méltók a bizalmunkra, akik tiszteletben tartják az egyházak által képviselt értékeket. Ennek kapcsán nyomban felvetődött az újabb kérdés: mit lehet kezdeni azokkal a politikusokkal, akik a kereszténységre hivatkozva csábítják magukhoz a választókat, ám cselekedeteik nincsenek összhangban a jézusi szeretetparanccsal? Nagy gondot jelent, hogy Jézus nem indul a választásokon – jegyezte meg viccesen Fábry Kornél. Majd arra figyelmeztetett, hogy a választónak arra a személyre, pártra kell a voksát adnia, aki, amely a lehetőségek szerint valóban azokat az értékeket kép-

FOTÓ: MERÉNYI ZITA

nek, hiszen például az oktatás, az egészségügy vagy a szociális ellátás terén az állami feladatok egy részét vállalkozókra, így minden állampolgár érdekében végzik tevékenységüket. Az állam által adott anyagi támogatás esetében felmerült az a kérdés is, vajon a hatalom kér-e, várhat-e valami „ellenszolgáltatást” a juttatott pénzek fejében. Mindhárom felekezet képviselőjének válasza az egyértelmű nem volt, bár az evangélikus lelkész az állami támogatások jelenlegi elosztása kapcsán nehezményezte, hogy az evangélikusok a többi felekezettel szemben számarányukhoz képest jóval kisebb összeget kaptak. Hozzátette: ezt talán magyarázhatja, hogy egyháza

viseli, amelyek a legközelebb vannak a krisztusi tanításhoz.

„Nekünk, az egyház tagjainak ezen értékek mellett kell keresnünk az utat. Ha egy-egy politikus – szavazatszerzés érdekében – felhasználja a keresztény vagy a katolikus szót, az ellen mi nemigen tehetünk semmit. Bölcsnek kell lennünk és felismernünk az igaz és a hazug cselekedeteket, gondolatokat” – figyelmeztetett a katolikus pap. Hozzátette: ha egy ilyen politikus belépne hozzá a gyóntatófülkébe, akkor minden bizonyosan megfeddné, hiszen a gyónáskor a pap az irgalmas Atyát képviseli, de bírói szerepe is van.

■ Forrás: Magyar Kurír / Bókay László

Magyar Örökség díjra jelöljük Sztehlo Gábort

Egy hónap alatt közel háromezer aláírás gyűlt össze arra a felhívásra, amelyben egyházunk a gyülekezetekhez fordulva azt kérte, hogy Sztehlo Gábor evangélikus lelkészt, több ezer ember megmentőjét közösen jelöljük a Magyar Örökség díjra.

„Négy évtizednek kellett elmúlnia, amíg egy megrendítő erejű emlékirat (*Sztehlo Gábor: Isten kezében – a szerk.*) és egy nagy sikerű tv-film révén (*Valahol Európában; rendezte: Radványi Géza – a szerk.*) megismerhette a világ Sztehlo Gábort, a gyermekmentőt” – mondta 1985-ben Fabiny Tibor lelkész, egyháztörténész az Evangélikus Országos Múzeumban megrendezett Sztehlo-emlékkiállítás nyitóbeszédében.

Azóta számos emlékművet avattak fel, könyvek jelentek meg, ösztöndíjat neveztek el a gyermekmentő lelkészről, valamint

oktatási intézmény, utca és rakpart is viseli a nevét. A filmből színdarab és musical is született. Egyre szélesebb körben válik tehát ismertté a Sztehlo Gábor-i életmű, a krisztusi szeretetből következő helytállás és emberség. „Sok mindent megtanultam magam is. Hiszem és remélem. Elsősorban azt, hogy a kereszténység nem a dogmák, hanem a szeretet világa. Élő, eleven, cselekvő szereteté” – mondta maga Sztehlo.

Az ez év elején meghirdetett felhívás eredménye ismét egy olyan visszajelzés, amely mutatja, hogy Sztehlo Gábor életére, lelkészire és embermentő tevékenysé-

gére méltán lehet büszke nemcsak egyházunk, hanem a magyar társadalom is. A felhíváshoz közel negyven gyülekezet, iskolák, diakóniai intézmények és magán-személyek csatlakoztak, így közel háromezer aláírással tudja egyházunk Sztehlo Gábort Magyar Örökség díjra jelölni. Külön figyelmet érdemel, hogy a Sztehlo Gábor Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium a névadója közel ezer aláírást gyűjtött össze.

A díjra jelölés ötletgazdája Tóth Iván Nándor, a Csömöri Evangélikus Egyházközség gyülekezeti tagja, a Magyar Örökség díj pártoló tagja. A kezdeményezést Fabiny Tamás elnök-püspök, Gáncs Péter püspök és Szemerei János püspök is támogatta, valamint csatlakozott Krámer György, egyházunk országos irodájának igazgatója is. A jelölés terjesztését az országos iroda gyülekezeti és missziói osztálya, illetve diakóniai osztálya végezte.

A Magyar Örökség díj kimagasló életművekre, emberi helytállásokra, valamint olyan történelmi helyszínekre és intézményekre hívja fel a figyelmet, amelyekre méltán lehet büszke a magyar társadalom. Néhány kiragadott példa a kitüntetettek köréből: Antall József, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Illyés Gyula, Márai Sándor, József Attila, Radnóti Miklós, Szent-Györgyi Albert, Neumann János, Teller Ede, az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Nemzeti Múzeum és a pannonhalmi főapátság.

■ – GALAMBOS –

FOTÓ: REISWANN MARIAN (SZTEHLO-GYERMEKOTTHON, 1946, EOM)

Gondok és megosztott tapasztalatok

Evangélikus és református püspökök találkozója

Református testvéreink hívására egyházunk püspöki tanácsa február 14-én a Magyarországi Református Egyház püspökeivel találkozott. Az egyházvezetők értékelték a reformációi emlékévk közös zsinatát, és megállapították, hogy szükség van a két egyház közötti konkrét, gyakorlati, folyamatos együttműködés erősítésére.

A találkozó másik fontos témája a református egyház állammal kötött szerződésének, valamint a szerződéskötés folyamatának s az abból fakadó tapasztalatoknak az áttekintése volt. Ez azért volt különösen fontos, mert egyházunk hivatalosan is kezdeményezte, hogy kezdődjön el a Magyarországi Evangélikus Egyház és a magyar állam között ko-

rábban kötött szerződés felülvizsgálata, aktualizálása. A megbeszélés harmadik témaköréként a hitoktatásról tárgyaltak a püspökök. Ezzel kapcsolatban mindkét fél megerősítette, hogy a kis létszámú hittancsoportok ellátása komoly gondot okoz, s erre a problémára közösen kell keresni a megoldást.

■ – KRÁMER –

Közép-európai sorsközösség – a jövőbe tekintve

Cseh–magyar egyházvezetői találkozó Brnóban

Csehország Európa leginkább szekularizált országa, a közelmúlt felmérései szerint alig tizenöt százalékat ér el azoknak az aránya, akik valamilyen egyházi közösséghez tartozónak vallják magukat. A Cseh Testvérek Egyházának hetven-nyolcvanezer lélekszáma az ország lakosságának még egy százalékát sem teszi ki, diaszpórahelyzetük, az egyház fordulatokban gazdag történeti háttere, az ebből eredő tapasztalatkins ugyanakkor számos olyan tanulsággal szolgál, amely miatt egyházunk vezetése nagy örömmel vette Daniel Ženatý egyházelnök meghívását. Az egyházvezetők találkozója február 27–28-án zajlott Brnóban (Brünn).

A Nyugati (Dunántúli) Egyházkerületünk elnöksége – Szemerei János püspök és Mészáros Tamás felügyelő –, Krámer György országos irodaigazgató, Cselovszkyné dr. Tarr Klára, az országos iroda ökumenikus és külügyi osztályának vezetője, Fabiny Tamás elnök-püspök és e sorok írója alkotta delegáció a korábbi budapesti egyházelnöki látogatás vizsgálatán túl azért is tartotta fontosnak elfogadni a meghívást, mert az már az előzetes tájékozódás nyomán is világossá vált, hogy a közép-európai együttműködés egyházdiplomáciai gyakorlata bizonyos párhuzamosságok, gyakorlati együttműködési lehetőségek felismerését is lehetővé teszi. Ezek feltárásához persze mindekelőtt szükség volt egymás helyzetének alaposabb megismerésére.

A vendéglátók részletesen bemutatták a csehországi protestantizmus történetét, amelyben az etnikai különbségek – mindenekelőtt a német közösség korábbi dominanciája –, az ebből eredő feszültségek, a 20. századi csehszlovák államépítési szándékok gyakran felekezeti köntösben jelentek meg. E drámai konfliktusokból származó sebek még ma is gyógyítandók – elég, ha csak arra utalunk, hogy a tanácskozásunknak helyet adó egyházközség korábban a brünni német lutheránusok gyülekezete volt, azoké, akiket a második világháború után kegyetlen módon üztek el a vá-

rosból és környékéről. A Cseh Testvérek uniált egyház, vagyis – a németországi gyakorlathoz hasonlóan – a lutheri és a kálvini hagyomány együttes folytatóiként tekintenek magukra.

a legmodernebb vizuális eszközökkel készült filmet a gyülekezet kezdeményezéseiről, alkalmairól, amelyek, mint megtudtuk, igen sokakat képesek megszólítani. „Mindig történnie kell valaminek”

FOTÓ: CSELOVSKYNÉ TARR KLÁRA

A magyar delegáció is beszámolt egyházunk történeti háttéréről, nemzetiségi összetételéről, gyülekezeteinek változatosságáról. A közös európai sors, az elvilágiasodás jelensége, a modern ember életformájából eredő kihívások szintén a beszélgetés tárgyát képezték, csakúgy, mint egyház és állam viszonya országainkban és az ezzel részben összefüggő ökumenikus együttműködés lehetőségei és korlátai. Vendéglátóink érdeklődéssel és nem kis meglepetéssel hallgatták beszámolóinkat egyházunk egyre bővülő oktatási és diakóniai intézményhálózatáról, amely a hívek számának egyidejű csökkenése miatt egyfajta missziós területnek is tekinthető.

Ezzel összefüggésben a vendéglátó gyülekezet lelkészének, Jiří Grubernek – aki egyben zsinati elnök is – az előadásában láthattunk néhány igen korszerű,

– hangzott a következtetés –, amivel a gyülekezet tagjait a közös cselekvésre, „a kezek evangéliumának” hirdetésére lehet serkenteni.

Érdekessége volt az összeívetelnek, hogy a Cseh Testvérek Egyházának irodaigazgatója Jaromír Plíšek, Csehország korábbi budapesti nagykövete, aki kiválóan beszél magyarul, így a tervezett további tapasztalatcserének nyelvi akadály semmiképp sem lehet. Abban egyeztünk meg, hogy rendszeressé tesszük a találkozókat, a megfelelő szakemberek összekapcsolásával igyekszünk megismerni egymás jó gyakorlatait annak érdekében, hogy a közép-európai sorsközösség ne pusztán a múlt közös terhei, hanem egyházaink közös hivatásának betöltése által is tudatosabb legyen.

■ PRÖHLE GERGELY
országos felügyelő

Képzés és életpályamodell

Megyei elnökségek tanácskoztak északon

Az Északi Evangélikus Egyházkerület egyházmegyei elnökségei tanácskoztak február 20-án a püspöki hivatalban. Az ülés egyik fontos témája a folyamatban lévő egyházi választás volt, de szó esett a püspöki vizitációk tapasztalatairól és a soron következő, március 23-ra Arnótra összehívott tavaszi közgyűlés előkészítéséről is.

A SZERZŐ FELVÉTELE

A megyei elnökségek tanácskozása a püspöki hivatal kápolnájában kezdődött Bence Imre esperes áhítatával. Az áhítat keretében a résztvevők elkészítettek Balicza Máté eddigi püspöki titkártól.

Az ülésen szó esett a pályázati támogatások egyházközségek közötti felosztásának rendszeréről, és a résztvevők értékelték a február elején Révfülöpön lelkészeknek és felügyelőknek tartott konferenciát is. Szóba került a május 12-i „Teljes szívvel” mottó köré szerveződő missziói nap előkészítése is; a programokkal a családokat helyezik a figyelem középpontjába.

Nagy érdeklődéssel vitatták meg a tanácskoztatók a lelkészek továbbképzésének kérdéseit, valamint a lelkési életpályamoddell és a február végi északi hivatásgondozói napokkal kapcsolatos felvetéseket. Az ülés végén elfogadták az egyházkerület munkatervét.

■ VERES K. CSENGE

ORATIO OECUMENICA

Drága Istenünk, szerető mennyei Atyánk! Köszönjük neked, hogy Szentlelked által igédben ma is közenk jöttél, hogy vezess, bátoríts és megtérésre hívj bennünket. Jézustól tudjuk, hogy aki megtartja igédet, az nem lát halált soha. Segíts nekünk, hogy ne csak hallgatói legyünk szavadnak, hanem naponta akarathoz igazítsuk életünket.

Felséges Istenünk, aki az eget és földet alkottad, hálát adunk neked a teremtett világ kincseiért és a ránk bízottakért. Olyan jó lenne, ha felelősen, a jövő nemzedékére is gondolva tudnánk beosztani az erőforrásokat, hiszen akkor tapasztalhatjuk meg csak igazán, hogy épül a környezetünk, a kultúránk és a kapcsolataink.

Köszönjük, Istenünk, hogy tarthatunk valahova, hogy egy nemzet tagjai lehetünk. Kérünk, őrizd meg népünket a jövőben a tragédiától, nyújts védelmet a megpróbáltatások idején, és országunk vezetőinek adj bölcsességet, hogy döntéseikkel országunk javát és a te dicsőségedet szolgálják.

Urunk, hozzád imádkozunk egyházunkért, gyülekezeteinkért. Add, hogy hiteles tanúid lehessünk a világban, és hozzád vezessük azokat, akik nem találják téged. Tégy minket készsé, hogy követeid lehessünk annak ellenére, hogy néha bennünket is elfog a csüggedés, a kétely vagy éppen a szomorúság; arra várunk, hogy igazságot szolgáltatass számunkra, pedig nekünk kellene megbocsátanunk.

Szerető Atyánk, azokért is imádkozunk, akik most nem lehetnek itt velünk. Beteg, ágyhoz kötött testvéreinkért, akik az enyhülést várják. Te csillapítsd fájdalmukat, és ha eljön az ő órájuk, fogadd be őket hajlékba, hogy nálad örök békességet és boldogságot nyerjenek. A gyászolókat vigasztald meg atyai szeretetteddel, és mutasd meg nekik a feltámadás és az örök élet reményességét. Ámen.

Evangelikus Élet

A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja

Megjelenik kéthetente

- E-mail: evelet@lutheran.hu
- EvÉlet online: www.evangelikuselet.hu
- Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu
- Előfizetés: kiado@lutheran.hu
- Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu)
- Főszerkesztő: ILLISZ L. LÁSZLÓ (laszlo.illisz@lutheran.hu)
- Magazinszerkesztő: KÉZDI BEÁTA (beata.kezdi@lutheran.hu)
- Hírszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu)
- Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sador.dobsonyi@lutheran.hu)
- Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com)
- Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu)
- Rovatvezetők: BALLA MÁRIA – Oratio oecumenica (maria.balla@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap igéje (mariann.matrai@lutheran.hu),

FÜLLER TÍMEA – Gyermeknek

(f.timea.71@gmail.com),

TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem

(tamytam@t-online.hu),

DR. ECEDEI ZSUZSA – Cantate

(ezsu@lutheran.hu),

KOVÁCS ELEONÓRA – Thesaurus

(eleonora.kovacs@lutheran.hu),

STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA – Életem igéje,

Tallózó (evtallozo@gmail.com)

• Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu),

1085 Budapest, Üllői út 24.

Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518

• Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER

(peter.kendeh@lutheran.hu)

• Nyomdai előállítás: Konsilo Kft.

(1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.) Felelős

vezető: NAGY ZOLTÁN

• Árusítja a kiadó.

• Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési

ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt.

Hírlapüzletág telefonszámán:

06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál.

• INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

• Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön

(illetve Románia és Szlovákia területén)

negyedévre 3900 Ft, fél évre 7800 Ft, egy

évre 15 600 Ft, más európai országba egy

évre 52 500 Ft (167 euró), egyéb külföldi

országba egy évre 61 400 Ft (195 euró).

Csak a minden hónap 15-ig beérkező

lemondásokat tudjuk az azt követő hónap

elsőjével regisztrálni, ellenkező esetben még

egy hónapig jár az újság.

• Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg

és nem küldünk vissza.

• Címlapfotó: MOLNÁR MÁTÉ LÁSZLÓ

Böjt 5. vasárnapja (Judica) – **1Móz 14,18-20**

Az igazi Főpap, az igazság és béke királya

Titokzatos király és pap. A titokzatos királyról, Melkisédekről az egész Ószövetségben csak ezt a rövid történetet olvashatjuk. Melkisédek, nevének jelentése szerint, az igazság királya, továbbá Sále (Jeruzsálem) királya, a magasságos Isten papja volt (Zsid 7,2). Igénk előzménye, hogy Ábrahám az unokaöccsének, Lótnak a megsegítésére sietett, és kiszabadította Kedorláómernek, Élam királyának kezéből. Melkisédek kenyeret és bort vitt Ábrahámnak, ezekkel ábrázolják. Megáldotta Ábrahámot, ő pedig tizedet adott neki a hadizsákmányból. Ez a rövid történet azonban öröktől fogva való, és mindig is meghatározó marad.

a Messiás/Krisztus-e, ezt feleli: „*Én vagyok, és meglátjátok az Emberfiát, amint a Hatalmas jobbán ül, és eljön az ég felhőin.*” (Mk 14,62) Az Isten jobbán ülés elválaszthatatlan a Melkisédek rendje szerinti papságtól.

A Melkisédek rendje szerinti papságról azonban csak Zsid 7-ben kapunk teljes képet. Egyesek odáig merészkedtek, hogy magával a Megváltóval azonosították, aki már Ábrahámnak is megjelent. Pedig Melkisédek csak „*hasonló az Isten Fiához*”, és „*nagy ember*”, akinek még Ábrahám is tizedet adott. Vagyis a kisebb a nagyobbaknak. A későbbi, a tizedre jogosult lévita papság pedig Ábrahám leszármazottja volt, Lévi törzséből és Áron családjából kellett születnie. Melkisédek „*anyakönyvi kivonatát*” pedig nem ismerjük, nincs is rá szükség, hiszen ő származásától függetlenül saját jogán pap.

Az Úr pedig végtelenül inkább az, még akkor is, ha anyja neve, születési helye és ideje (bár ez utóbbi nem teljesen pontosan) ismert. Igen, a saját jogán, mert a döntő az, hogy egyszer s mindenkorra önmagát adta áldozatul (Zsid 7,27).

Öröktől fogva mindörökké. Melkisédek mindenekelőtt az öröktől fogva való Krisztus előképe. Mindig is meghatározó marad, hiszen Krisztus élete, halála és feltámadása egyszer s mindenkorra szól. Ábrahámnak kenyeret és bort vitt, Krisztus pedig önmagát adja nekünk kenyérben és borban. Egyszer s mindenkorra érvényes áldozóként, azaz áldozatként tette nyilvánvalóvá Isten igazságát, így szerzett békességet a keresztfán.

Nem véletlenül először az igazság, és „csak” utána a béke királya Melkisédek. Igazság(osság) nélkül nincs béke, és ezt azok is jól tudják, akik békéről beszélnek, miközben az igazság ellen dolgoznak. Melkisédek megáldotta Ábrahámot az eget és földet alkotó Isten képviselésében, azzal, hogy áldott a felséges Isten, mert kezébe adta ellenségeit. Melkisédek további sorsa ismeretlen. Krisztus nélkül fogalmunk sem lenne róla.

Krisztus, „*aki által a világot teremtette*” (Zsid 1,2), megáldotta tanítványait és „*felvitette a mennybe*” (Lk 24,50-51). De a Béke királya Fejedelme, a halálnak, utolsó ellenségünknek legyőzője csak a szemünk előtt tűnt el, különben mindig velünk marad. Mi pedig „csak” „egész” önmagunkat adhatjuk hálából neki.

■ SZENTPÉTERY PÉTER

Imádkozzunk! Jézusunk, hálát adunk neked, hogy egészen, hiánytalanul adtad önmagadat értünk. Köszönjük, hogy hálából mi is neked adhatjuk egész életünket. Ámen.

PETER PAUL RUBENS: ÁBRAHÁM ÉS MELKISÉDEK TALÁLKOZÁSA (1620-1621)

Melkisédek rendje. Zsolt 110,4-ben ezt olvashatjuk: „*Pap vagy te örökké Melkisédek rendje szerint.*” Ezek a szavak a király trónralépését feltételezik. Ahogyan egykor a titokzatos király egyúttal pap is volt, úgy kell az új királynak papnak is lennie. Mégpedig úgy, hogy az messze meghaladja az ismert papságot, mindenekelőtt azzal, hogy nem mulandó, nincs szükség az öröklésre.

Maga Jézus is idézi Zsolt 110,1-et Mk 12,35-37-ben. Ebből az látszik, hogy a Melkisédek rendje szerinti papság a Messiásra vonatkozik. Hiszen a zsoltáíró Dávid a maga urának nevezi a Messiást. Az evangéliumok ezzel nem tagadják a Dávidtól való származását – különben minek lennének a nemzetségtáblázatok –, csak azt mondják, hogy az még nem minden. Amikor pedig Jézus azt mondja magáról, hogy „*a templomnál nagyobb van itt*” (Mt 12,6), ebbe beletartozik a főpap helyének, szerepének ártérkékelése. Így a főpap kérdése, hogy ő csakugyan

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (március 18.) *Mutasd meg, Uram, hogy szeretsz minket, és adj nekünk szabadulást!* Zsolt 85,8 (Jn 1,17; Mk 10,35–45; Zsid 5,7–9; Zsolt 43) „Szeretném, ha szeretnének...” Alapvető emberi vágyat fogalmazott meg Ady Endre az 1900-as évek elején. Az elmúlt száz évben sokat változott a világ, de az ember szeretet iránti vágya megmaradt. Szeretve lenni az egyik legfőbb mozgatórugó az életünkben. Egész életünk során arra vágyunk, hogy érezzük házastársunk, gyermekeink, szüleink, barátaink szeretetét. Az emberi érzelmek sérülékenyek, megkárosodhatnak, megszürikülhetnek, elmúlhatnak. Van azonban egy szeretet, amely örök: Isten irántunk való szeretete. Az ő szeretete mindennél erősebb. Szeretném, ha szeretnének: Uram, szeretném érezni a szeretetedet! Uram, szeretnék szeretettedben szabaddá lenni, meg tapasztalni, hogy általad lesz teljessé az életem.

Hétfő (március 19.) *Urunk, Istenünk, benned reménykedünk.* Jer 14,22 (1Jn 5,14; Ef 2,11–16; Jn 15,18–16,4) Urunk! Olyan jó, hogy hozzád mindig, minden időben teljes bizalommal fordulhatunk. Ha csalódunk is embertársainkban, ha nem a terveink szerint halad az életünk, ha problémák nehezítik is a mindennapjainkat, biztosak lehetünk abban, hogy hozzád fordulhatunk, mert te minden emberi gyarlóságunk ellenére is szeretsz bennünket, és gondoskodsz rólunk. Rád bízhatjuk egész életünket, benned reménykedhetünk. Te megszabadítasz a bűnből és a halál torkából.

Kedd (március 20.) *Mert megvigasztalta népét az Úr, megváltotta Jeruzsálemet!* Ézs 52,9b (Ef 2,8; Jób 19,21–27; Jn 16,5–15) Gimnazistakoromban hallottam először Ézsaiás próféta vigasztaló ígéit. A 43. fejezet különösen is fontossá vált számomra. Döbbenetes felismerés volt. Isten név szerint ismer? Néven szólít, és azt mondja: „Ne félj, mert megváltottalak!” Ez az ige az akkor útkereső kamasznak legalább olyan vigasztaló volt, mint amilyen vigasztaló lehetett Izrael népének a szabadulás ígérete. Isten megvált, kiemel életünk minden mocsarából. Szabadulást hoz. Szeretetével és kegyelmével ajándékoz meg. Megváltja és megvigasztalja azokat, akik hittel fordulnak hozzá.

Szerda (március 21.) *Mert ahogyan Ádámban mindannyian meghalnak, úgy Krisztusban is mindnyájan életre kelnek.* 1Kor 15,2 (1Móz 3,19; Zsid 9,11–15; Jn 16,16–24) Időnként meg kell állnunk szereteteink sírja mellett. Ezek az alkalmak mindig arra figyelmeztetnek, hogy földi életünk véges. Ádám utódaiként mindannyian bűnben születünk, és a bűn végigkíséri az életün-

ket. Istentől eltávolodva a bűn és a halál fenyeget bennünket. De Krisztus megmutatta az élet útját is. Feltámadásával legyőzte a halált. Azt mondta: „*Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz én bennem, ha meghal is, él...*” (Jn 11,25) Ez az ígélet reményt adhat mindannyiunk számára. Annak ellenére, hogy „életünkben szüntelen halál lesi léptünk” (EÉ 499,1), van kihez fordulni segítségért! Ha földi életünk lezárul is, Jézus az utolsó napon az életre fog feltámasztani bennünket!

Csütörtök (március 22.) *Az én Uram, az Úr megnyitotta fületem. Én pedig nem voltam engedetlen, nem hátráltam meg.* Ézs 50,5 (Jn 12,26; Jer 15,15–21; Jn 16,25–33) „Megszólított, hogy legyek tanítványa, / S emberek halászává tesz majd engemet...” Isten megszólít és új értelmet, új célt ad az életemnek. „Megszólított, hogy lépjek oda hozzá, / Mert ő ma nálam akar otthonra lenni...” Isten megszólít és megváltoztatja a szívemet, a gondolataimat, az életemet. „Megszólított, hogy többé ne vétkezzem. / Ő nem ítél el, de új életre hív!” Isten megszólít, és ezáltal megismerhetem, milyen végtelen az ő kegyelme. „Megszólított, hogy nincs miért rettegnem, / Élő Úrként mindig mellettem marad...” (ÚÉ 7)

Péntek (március 23.) *Az Úr parancsolata világos, ragyogóvá teszi a szemet.* Zsolt 19,9b (Jn 6,63; Zsid 10,1.11–18; Jn 17,1–11a) Mondják, hogy „a szem a lélek tükre”. Ha belenézünk a másik szemébe, sok mindent kiolvashatunk belőle. Örömet, bánatot, bizakodást, reménytelenséget, jó és rossz szándékot. A zsoltáros itt arról ír, hogy aki ismeri Isten ígéit, és kedvét leli bennük, annak ő örömmel, szívbeli bölcsességgel ajándékozza meg az életét. De vajon mit láthatnak az emberek, ha a szemünkbe néznek? Vajon látják-e benne az evangélium éltető, tiszta fényét? Isten szeretete, a tőle kapott reménység sugárzik-e a szemünkből? Látszik-e a szemünkből, hogy életünk erőforrása Krisztus?

Szombat (március 24.) *Mert az Úr szemei áttekintik az egész földet, és ő megmutatja erejét azoknak, akik tiszta szívvel az övéi.* 2Krn 16,9a (Lk 7,37–38; Lk 18, 31–43; Jn 17,11b–26) Mózes első könyvében arról olvashatunk, hogy Isten a látás Istene. Áldó és óvó szemeivel áttekintik az egész földet, és gondja van minden élőlényre. Ő a menny és a föld teremtetője, és fenntartója. Hogy mit jelent ez? Luther a *Kis kátéban* ezt írja: „Hiszem, hogy Isten teremtett engem minden teremtményével együtt. Ő adta testemet, lelkemet [...], és ezeket most is fenntartja [...], és mindezt csupán atyai, isteni jóvoltából és irgalmasságából cselekszi, és én arra sem érdemes, sem méltó nem vagyok.”

■ PABLÉNYI EDINA

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

A Luther Kiadó mindenkit szeretettel hív
a könyvesbolti esték következő alkalmára.

Előttem az utódom

címmel

Gáncs Péter leköszönő püspök **beszélget**
a Déli Evangélikus Egyházkerület
megválasztott új püspökével
március 20-án, kedden 17 órától
az evangélikus könyvesboltban.

Evangélikus könyvesbolt
Budapest VIII. kerület, Üllői út 24.

A résztvevők 16 és 17 óra között 30%-os kedvezménnyel
vásárolhatnak a Luther Kiadó saját kiadványaiból.

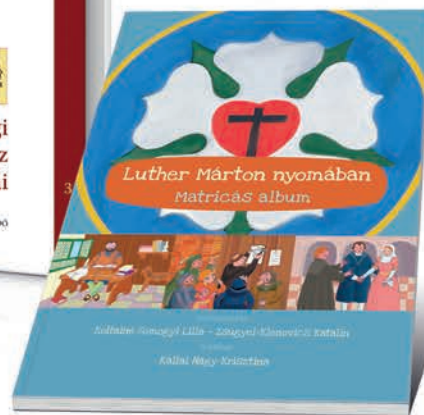
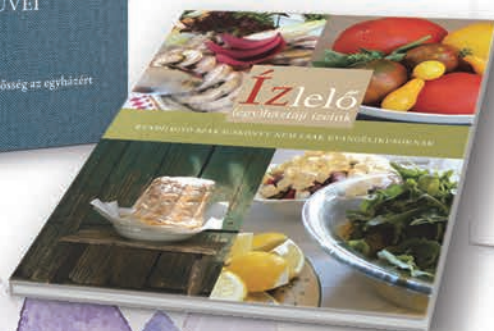
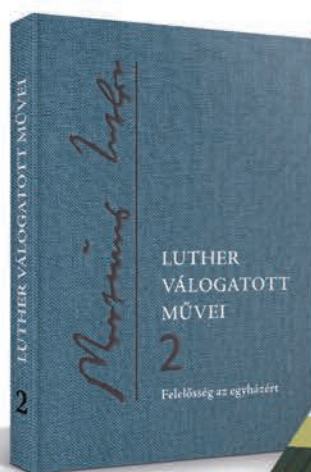
KÖNYVESBOLTI ESTÉK

BÖJTI +1 KÖNYVAKCIÓ

A Luther Kiadó
2018. február 14-től április 1-ig
böjti könyvakciót hirdet.

A kedvezményes időszak alatt minden vásárlás mellé
értékhatártól függően további ajándék köteteket
adunk akciós könyvlistánkból.

Részletek a honlapon és a webáruházban:
www.lutherkiado.hu

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK
A WWW.LUTHERKIADO.HU/BOLT OLDALON.

Evangélikus könyvesbolt: 1085 Budapest, Üllői út 24.
Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9–17 óra között.
www.lutherkiado.hu/bolt • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518
Levelezési címünk: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.